

Glasnik HAZU

ISSN 1849-4838 (TISAK)
ISSN 1849-6091 (ONLINE)

ČASOPIS HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI GODINA XII. / BROJ 20. – 21. / ZAGREB, 2025. / CIJENA 3,32 €

TEMA BROJA

Škrinja sv. Šimuna u Zadru

ZNANSTVENA VIJEĆA HAZU

Znanstveno vijeće za
daljinska istraživanja

ZNANSTVENI ZAVODI HAZU

Zavod za znanstveni
i umjetnički rad
HAZU u Splitu

MUZEJI, GALERIJE I ZBIRKE HAZU

Portreti hrvatskih
ljekarnika iz zbirke
Hrvatskog muzeja
medicine i farmacije HAZU

PROJEKTI HAZU

Istraživanje provenijencije
umjetnina u zagrebačkim
zbirkama

BLAGO KNJIŽNICE, ARHIVA I ZBIRKI HAZU

Marko Marulić i Hrvatska
akademija znanosti i
umjetnosti

IZLOG IZDANJA HAZU

Kronika Zavoda za povijest
hrvatske književnosti,
kazališta i glazbe HAZU

MEĐUNARODNA SURADNJA

Suradnja HAZU s
Rumunjskom: Suradnja s
Centrom za istraživanje
glazbe XIX. stoljeća u
Bukureštu (2020. – 2022.)

IZJAVE HAZU

U FOKUSU

In memoriam akademiku
Ivanu Gušiću, glavnom
uredniku Glasnika HAZU
2014. – 2024

Izložba Marko Antun de
Dominis u povodu 400.
obljetnice smrti

Ivan Rendić – djela iz
fundusa Gliptoteke HAZU

KRONIKA

Novi članovi

Nagrade i priznanja

Događanja u
HAZU u 2024.

Preminuća

GLASNIK HAZU

ČASOPIS HRVATSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Godina XII., broj 20-21., Zagreb, 2025.

Nakladnik / Publisher:

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Za nakladnika / For the Publisher:

akademik Dario Vretenar, glavni tajnik HAZU

Glavni urednik / Editor-in-Chief:

akademik Boris Senker

Urednik / Editor:

prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Likovni urednik / Design Editor:

Damir Fabijanić

Uredništvo / Editorial Board:

dr. sc. Darija Alujević, dr. sc. Marijana Borić, dr. sc. Alemko

Gluhak, prof. dr. sc. Vjera Katalinić, dr. sc. Ana Lederer,

prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, akademik Boris Senker,

akademik Mario Šlaus

Tajnik uredništva /

Secretary of the Editorial Board:

Marijan Lipovac

Nakladničko vijeće / Publishing Board:

predsjednik HAZU: akademik Velimir Neidhardt

potpredsjednici HAZU: akademik Davor Miličić

i akademik Frano Parać,

glavni tajnik HAZU: akademik Dario Vretenar,

tajnici Akademijinih razreda:

akademkinja Vida Demarin, akademik Gordan Družić,

akademik Goran Durn, akademik Ignac Lovrek, akademik

Ranko Matasović, akademik Mladen Obad Šćitaroci,

akademkinja Dubravka Oraić Tolić, akademik Marko Tadić,

akademik Stanislav Tuksar

Lektorica i korektorica /

Copy Editing and Proof-Reading:

Maja Silov Tovernić

Prevoditelji / Translation into English:

Ana Bizjak, Željka Miklošević

Autor logotipa, likovnog rješenja i

izualnog identiteta Glasnika HAZU /

Author of Logo, Visual and Brand Identity :

Zoran Filipović, LIKARIJA d.o.o.

Layout / Graphic Design and Typesetting:

Ivana Čukelj

Tisak / Printed by:

Stega tisak d.d.

Adresa uredništva / Editorial Office:

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Uredništvo

Glasnika HAZU, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

E-mail: glasnik@hazu.hr;

Telefon / Phone: 385/01/4895366

Redakcija ovog broja zaključena je 30. ožujka 2025.

Tiskanje Glasnika HAZU novčano su potpomogli Zaklada

Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Ministarstvo

znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske

SADRŽAJ / Content

GLASNIK HAZU (godište XII., br. 20-21; siječanj 2024. – prosinac 2024.)

2 Uvodna riječ predsjednika HAZU / Foreword by President of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Akademik Velimir Neidhardt

7 Tema broja / Feature

Škrinja sv. Šimuna u Zadru / Saint Simeon's Chest in Zadar

Akademik Igor Fisković

15 Znanstvena vijeća HAZU / Scientific Councils

Znanstveno vijeće za daljinska istraživanja / Scientific Council for Remote Sensing

Akademik Igor Vlahović

19 Znanstveni zavodi HAZU / Institutes for Scientific Research

Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu / Croatian Academy Institute for Scientific and Artistic Work in Split

Akademik Kažimir Hraste

23 Muzeji, galerije i zbirke HAZU / Museums, Galleries and Collections of the Croatian Academy

Portreti hrvatskih ljekarnika iz zbirke Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU / Portraits of Croatian Pharmacists From the Collection of the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy

Silvija Brkić Midžić

29 Projekti HAZU / Academy Projects

Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama / Researching the Provenance of Artworks in Zagreb Collections

Ljerka Dulibić

33 Blago Knjižnice, Arhiva i zbirke HAZU / The Treasures of the Academy Library, Archives and Collections

Marko Marulić i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti / Marko Marulić and the Croatian Academy of Sciences and Arts

Nataša Dančić

37 Izlog izdanja HAZU / Academy Editions

Kronika Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU / The Journal Kronika (Chronicle) of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Ana Batinić

43 Međunarodna suradnja / International Collaboration

Suradnja HAZU s Rumunjskom: Suradnja s Centrom za istraživanje glazbe XIX. stoljeća u Bukureštu (2020. – 2022.) / Croatian Academy Cooperation with Romania; Cooperation with the Centre for Nineteenth-Century Music Studies in Bucharest (2020-2022)

Vjera Katalinić

46 Izjave Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti / Public Statements by the Croatian Academy of Sciences and Arts

53 U fokusu / In Focus

In memoriam akademiku Ivanu Gušiću, glavnom uredniku Glasnika HAZU 2014. – 2024. / In memoriam to Ivan Gušić, Editor-in-Chief of the Academy Journal Glasnik from 2014 to 2024

Akademik Mladen Juračić

Izložba Marko Antun de Dominis u povodu 400. obljetnice smrti / Exhibition Marko Antun de Dominis on the Occasion of the 400th Anniversary of his Death

Marijana Borić

Ivan Rendić – djela iz fundusa Gliptoteke HAZU / Ivan Rendić – Works from the Collection of the Academy Glyptothèque

Filip Turković-Krnjak

68 Kronika / Past Events

Novi članovi HAZU / New Members

Nagrade i priznanja / Prizes and Commendations

Događanja u HAZU u 2024. / Events at the Croatian Academy in 2024

Preminuća / Deceased Members

96 Suradnici u ovom broju / Contributors in this Issue

96 Popis likovnih priloga / Figures and Tables

Uvodna riječ predsjednika HAZU

**Akademik Velimir Neidhardt,
predsjednik Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti**

Pet godina od razornog potresa koji je 22. ožujka 2020. pogodio Zagreb i posebno nanio štetu povijesnom središtu grada i njegovim vrijednim arhitektonskim ostvarenjima, među kojima su i palača Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na Zrinjercu i druge Akademijine zgrade, njihova je obnova u tijeku i željno očekujemo kad će u novome ruhu one ponovno oživjeti kao mjesta javnih događanja najviših znanstvenih, umjetničkih i kulturnih dosega. U ovom broju Glasnika HAZU podsjećamo na jedan od glavnih dragulja palače HAZU, a to je faksimil Škrinja sv. Šimuna iz Zadra, nastao 1951., koji se do početka obnove nalazio u atriju Akademijine palače. Sama Škrinja, izrađena 1377., spada u antologiju europske baštine, a ujedno je i dokaz vrhunske umjetničke produkcije u tadašnjoj Hrvatskoj. Nastala u vrijeme kada je Zadar, za vladavine kralja Ludovika I. Anžuvina, ponovno vraćen u okrilje ugarsko-hrvatske države, po nalogu kraljice Elizabete, kćeri bosanskoga bana Stjepana Kotromanića, Škrinja šalje i poruku o jedinstvu povijesnih hrvatskih zemalja u srednjem vijeku i njihovoj ukorijenjenosti u okrilje Zapada i zapadnoga civilizacijskoga i kulturnoga kruga. Te temeljne odrednice hrvatskoga identiteta osnažene su prije 1100 godina u zbivanjima kojih se u 2025. godini s ponosom prisjećamo, preobrazbom hrvatske kneževine u kraljevinu u doba prvoga hrvatskog kralja Tomislava i crkvenim saborima održanima u Splitu 925. i 928. S približavanjem toga velikog hrvatskog nacionalnog jubileja Glasnik HAZU upoznao je hrvatsku javnost priložima u svojim izdanjima objavljenima 2023. i 2024. i time je pridonio pripremama te jubilejske proslave.

Glasnik HAZU u ovom broju podsjeća nas i na jubileje dvojice hrvatskih velikana proslavljene tijekom 2024. Lani se naime navršilo 500 godina od smrti Marka Marulića, čiji je književni opus sustavno počela istraživati i objavljivati upravo naša Akademija još

1869., kad je pokrenula ediciju Stari pisci hrvatski, zahvaljujući kojoj je Marulić prozvan i priznat ocem hrvatske književnosti. Najpoznatiji Marulićev spomenik, onaj u Splitu, izradio je Akademijin počasni član Ivan Meštrović i postavljen je prije točno sto godina, 1925., u povodu otvorenja željezničke pruge između Zagreba i Splita, ispred palače Milesi, u kojoj se nalazi Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu. U ovom broju Glasnika predstavljamo rad te Akademijine jedinice, ali donosimo i povijest te barokne splitske palače, s elementima ranijih razdoblja gotike i renesanse, koja je danas, zahvaljujući Hrvatskoj akademiji, mjesto na kojem se promiče izvrsnost i koje je referentna točka mnogih kulturnih događanja u Splitu.

U 2024. navršilo se i 400 godina od smrti Marka Antuna de Dominisa, hrvatskog humanista, teologa, znanstvenika i filozofa, jedne od najznamenitijih duhovnih pojava Europe na prijelazu iz XVI. u XVII. stoljeće, čije je djelo lani predstavljeno hrvatskoj, ali inozemnoj javnosti zahvaljujući izložbi organiziranoj u sklopu projekta Upoznajmo hrvatsku znanstvenu baštinu, koji se provodi u sklopu Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU.

Ovaj broj Glasnika HAZU na poseban je način posvećen akademiku Ivanu Gušiću, koji je preminuo u srpnju 2024. na dužnosti glavnog urednika Glasnika. Uz prikaz njegova života i rada donosimo i članak o radu Znanstvenog vijeća za daljinska istraživanja kojim je akademik Gušić neko vrijeme predsjedao.

Dio tema u ovom Glasniku zorno potvrđuje da se zbog obnove Akademijinih zgrada nije zaustavila djelatnost Hrvatske akademije i njezinih jedinica, pa tako ni Akademijinih muzeja i galerija. Oni svoje izložbe proteklih godina predstavljaju virtualno, a jedna od njih, predstavljena u Glasniku, posvećena je kiparu Ivanu Rendiću i njegovim djelima iz fundusa Gliptoteke. Predstavljena je i zbirka portreta hrvatskih ljekarnika Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU koja je lani bila izložena u Klovićevim dvorima u Zagrebu te projekt Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama, koji se od početka 2021. do kraja 2024. provodio pod okriljem Strossmayerove galerije starih majstora HAZU s ciljem istraživanja sudbine umjetnina uslijed promjena društvenih i geopolitičkih okolnosti u novijoj hrvatskoj povijesti. Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, unatoč oštećenju svojega sjedišta, palače Narodni dom na zagrebačkome Gornjem gradu, nastavio je pak izdavati svoju Kroniku, također predstavljenu u Glasniku, koji se još od svojega prvog broja objavljenog 2014. može čitati i kao kronika djelovanja Hrvatske akademije, ne samo u protekloj godini, nego i tijekom više od stoljeća i pol djelovanja najviše hrvatske znanstvene i umjetničke institucije.

Foreword by the President of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Five years after the devastating earthquake that struck Zagreb on 22 March 2020 and caused particular damage to the historic centre of the city and its valuable architectural achievements, including the Palace of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zrinjevac and other Academy buildings, their reconstruction is in progress and we are looking forward to see the buildings renewed and brought back to life as venues for scientific, artistic and cultural events of the highest level. In this issue of the Academy journal Glasnik, we remind the readers of one of the most precious gems of the Academy Palace, the facsimile of St. Simeon's Chest from Zadar, made in 1951 and kept in the atrium of the Academy Palace until the beginning of the reconstruction. The Chest itself, created in 1377, is listed in the anthology of European heritage and demonstrates outstanding artistic production in Croatia at that time. It was created at a time when Zadar, during the reign of King Louis I of Anjou, was returned to the Hungarian-Croatian state, by order of Queen Elizabeth, daughter of the Bosnian Ban Stjepan Kotromanić. The Chest also sends a message about the unity of the historical Croatian lands in the Middle Ages and their bonds with the West and the Western civilization and cultural circle. These fundamental determinants of Croatian identity were strengthened 1100 years ago in the events that we proudly recall in 2025 - the transformation of the Croatian principality into a kingdom during the reign of the first Croatian king Tomislav and the church councils held in Split in 925 and 928. Glasnik informed the Croatian public of this great national jubilee in articles published in 2023 and 2024, thereby contributing to the preparations for the jubilee celebration.

In this issue, Glasnik also recalls the anniversaries of two great Croatian men celebrated in 2024. Last year marked the 500th anniversary of Marko Marulić's death. It was precisely the Croatian Academy that began systematically researching and publishing his literary work back in 1869, when it launched the edition *Stari pisci hrvatski* (Old Croatian Writers), thanks to which Marulić was named and recognized as the father of Croatian literature. The most famous monument to Marulić, the one in Split, was sculpted by the Academy's honorary member Ivan Meštrović. It was erected exactly one hundred years ago, in 1925, at the inauguration of the railway line between Zagreb and Split, and it was placed in front of the Milesi Palace, which houses the Academy Institute for Scientific and Artistic Work in Split. This issue of Glasnik presents the work of this Academy unit

and also tells the story of its Baroque palace, with elements of the earlier Gothic and Renaissance periods. Today, thanks to the Croatian Academy, it is a place that promotes excellence and serves as a reference point for many cultural events in Split.

The year 2024 also marked the 400th anniversary of the death of Marko Antun de Dominis, Croatian humanist, theologian, scientist and philosopher, and one of the most significant spiritual leaders in Europe at the turn of the 16th and 17th centuries. His work was presented to the Croatian and international public last year thanks to an exhibition organized under the project Getting to Know the Croatian Scientific Heritage, implemented within the Academy Institute for the History and Philosophy of Science.

Furthermore, this issue of Glasnik is specially dedicated to Full Academy Member Ivan Gušić, who passed away in July 2024 while serving as the editor-in-chief of the Academy journal. In addition to an overview of his life and work, we also bring an article about the work of the Scientific Council for Remote Sensing, which Gušić chaired for some time.

Some of the topics in this issue of Glasnik clearly confirm that the activities of the Croatian Academy and its units did not stop due to the reconstruction of the Academy's buildings, including its museums and galleries. They have been presenting their exhibitions virtually in recent years, and one of them, featured in Glasnik, is dedicated to the sculptor Ivan Rendić and his works from the Glyptothèque collection. In addition, Glasnik presents the collection of portraits of Croatian pharmacists from the Croatian Academy Museum of Medicine and Pharmacy, exhibited last year at the Klovičevi Dvori Gallery in Zagreb, as well as the project Researching the Provenance of Artworks in Zagreb Collections, carried out from the beginning of 2021 to the end of 2024 under the auspices of the Strossmayer Gallery of Old Masters with the aim of researching the fate of artworks due to changing social and geopolitical circumstances in recent Croatian history. Despite the damage to its headquarters, the Narodni Dom Palace in Zagreb's Upper Town, the Academy Institute for the History of Croatian Literature, Theatre, and Music continued to publish its Chronicle, also featured here. Since its first issue published in 2014, Glasnik can also be read as a chronicle of the Croatian Academy activities, not only in the past year, but also throughout more than a century and a half of the work of the highest Croatian scientific and artistic institution.●

SPOMENIK JOSIPA JURJA STROSSMAYERA PORED PALAČE
HAZU U ZAGREBU, RAD IVANA MEŠTROVIĆA / MONUMENT
TO JOSIP JURAJ STROSSMAYER NEAR ACADEMY PALACE
IN ZAGREB BY IVAN MEŠTROVIĆ

FAKSIMIL ŠKRINJE SV. ŠIMUNA U PALAČI HAZU U ZAGREBU /
THE FACSIMILE OF ST. SIMEON'S CHEST IN ACADEMY PALACE IN ZAGREB

Škrinja sv. Šimuna u Zadru

Akademik Igor Fisković

U auli palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na Zrinjevcu stoji faksimil Škrinje sv. Šimuna iz Zadra kao dokaz i pokazatelj vrhunske umjetničke produkcije u hrvatskome kulturnom prostoru. Stoga i u *Glasniku* HAZU valja podsjetiti da je autohtona zadarska umjetnina remek-djelo srednjovjekovnog obrta iz XIV. stoljeća te da spada u antologiju europske baštine. Sadrena je njezina replika nastala 1951. za zagrebačko-parišku izložbu *Zlato i srebro Zadra* u režiji M. Krleže, a potom je predana Gliptoteci HAZU. Po tome je modelu izvornom tehnikom iskucavanja bakrenog lima rađen taj artefakt koji je posrebnjen za prezentacije naših nacionalnih blaga u Vatikanu 1991. i u Francuskoj 1992., a kopija je u postavu londonskog *Victoria and Albert Museuma*. Sve to obvezuje da se o blistavome, no pomalo zanemarenom objektu sred Zagreba ukratko iznesu današnja znanja humanističke znanosti.

Zadarska je glasovita škrinja u naravi drveni sanduk (192 x 62 x 127 cm) optočen srebrnim te pozlaćenim pločama, na kojima su u reljefu oblikovani različiti figuralni prizori s raskošnim ornamentom, tako da se na prvi pogled očituje obredna svrha umjetnine. Cjelina oponaša notorni tip antičko-rimskih sarkofaga jer je namijenjena čuvanju i štovanju petrificiranog tijela za koje stare predaje kažu da pripada proroku Šimunu Bogoprincu.¹ Njegov je lik predstavljen u

prirodnoj veličini na prednjoj kosini šatorastog poklopca kao da mrtav leži na odru, te se u zornome spoju zbiljnog i imaginarnog utvrđuje izričaj gotičkoga stila. Dapače, po stilizacijama fizionomije sveca prepoznalo se ugledanje majstora umjetnog obrta na kamene skulpture Venecije kao predvodnice likovnih težnji zreloga srednjovjekovlja u okružju Jadrana.² Iz tih se premisa bijaše uvriježilo oblikovati grobne spomenike ne samo slavljenim nebesnicima, nego i inim smrtnicima željnima u svojim životnim sredinama ostaviti trajne spomene.³

No ovdje je cilj pojasniti što rečenu rukotvorinu čini spomenikom u punome smislu riječi. Budući da je to metalni faksimil – dakle drugi izvod originala – zanima nas isključivo njegov vanjski izgled, jer se unutarnji s kristalnom škrinjom iz XVII. stoljeća za smještaj posvećene relikvije tehnički nije moglo obuhvatiti. A na javnosti vidljivim stranama prizmatičnog sanduka prikovano je osam četvrtastih ploča s minijturnim reljefima: po tri sprijeda i otraga te na poklopcu, a još po jedna na paru bokova. Svaka je zasebna figuralna kompozicija izuzev srednje na zaleđu, koju ispunja u heksametrima stihovani latinski natpis istančane gotičke majuskule. Nizom uvriježenih idioma izvješćuje da tu „počiva pravedni Symeon koji u naručju držaše Isusa od Djevice rođena” – „u škrinji prinesenoj blagim zavjetom ugarske kraljice, moćne, slavne i uzvišene Elizabete 1380. godine”. Na traci podno table piše: „Ovo je djelo

načinio Franjo iz Milana”, te je umjetnini sročena biografija koju izravno rezimiraju narativni reljefi. Usto su još na trokutnim poljima vrh bokova oplošja artikulirana znamenja dinastije Anjou: grb na štitu s vizurom u bokoru nojevih pera između krupnih inicijala L i R (Lodovicus Rex), što je sve suglasno s arhivskim dokumentima o postanku monumentalnoga, estetski dojmljivoga djela.

Zastalno je među zapisima najvažniji onaj iz kojeg se doznaje da je Elizabeta – supruga ugarsko-hrvatskoga kralja Ludovika Velikog i kći bosanskog bana Stjepana Kotromanića – u ljeto 1377., poradi stjecanja nebeske milosti, dala načiniti novu škrinju za izlaganje zemnih ostataka sv. Šimuna. Ustvari je tom gestom čašćenja proroka koji je prvi prepoznao Božjeg sina na zemlji htjela potaknuti rođenje nasljednika kralju s kojim je već imala tri kćeri. Zbog toga je ovlastila petoricu zadarskih sudaca da za donirani iznos od 1.000 dukata ugovore izradu škrinje sa zlatarom Tomom Antunovim iz Milana, četiri decenija djelatnim u gradu. Pritom je majstor sam nacrtao model, a učeni plemići obvezaše se da će nabaviti potrebni materijal i da će mu ih, uza stalni nadzor, davati obročno s isplatama za obavljeno.

Iz provjerljivog tijeka nastajanja skupocjenoga djela razabiru se simbioze feudalno-viteške i komunalno-urbane kulture grada Zadra, ali i za umjetničko stvaralaštvo važni fenomeni. Prvi je u visokom stupnju realističkoga izraza pri opredmećivanju narativa koji se otkrivao postupno dok nije recentno najuvjerljivije utanačen.⁴ Rasvijetlila su se ishodišta predloženih scena – nekima u legendi o relikviji sveca ili o čudima koja je on počinio, a nekima u povijesnim okvirima donacije. No, zbog ograničenih dimenzija škrinje, nije ilustriran taj posvemašnji sadržaj, nego izbor događaja ključnih za dokazivanje sakralnosti relikvije u posjedu grada, koji je s njome ojačao svoj politički prestiž. Utoliko se nastanak škrinje cijeni i posljedicom mira s kojim su Zadar i cijela Dalmacija godine 1358. iz ruku Venecije za nekoliko decenija bili prešli pod vlast vladara koji je nosio hrvatsku krunu.

Svakako se u zbiru sitnoreljefnih zbivanja zamjećuje metoda sažimanja, ali i preklapanja poruka kojima ne postoji jedinstveni literarni predložak.

Usred pročelja je „Prikazanje u hramu”, čime je sv. Šimun legitimiran u evanđelju, pa je nad scenom ciborij kao znamen svetosti poznat u starijem slikarstvu od Bizanta do Veneta. Pozadina je gusto ornamentirana, tako da se sve doima svečanijim, a činjenica da je u geometrijskom centru vizura sićušna glava Božjeg sina odaje liturgijsku funkciju škrinje. Stoga su je selili po raznim zadarskim svetištima, dok nije smještena u staroj crkvi sv. Šime, te na oltaru čašćena od građana i hodočasnika, pa je i zanimljivo kako se i s čime sve to postiglo.

Naravno da je na prvome mjestu tumačenje ikonografije u kojoj se neki standardni obrasci zapliću sa zadarskom pripoviješću o podrijetlu Šimunova lijesa, što je odredilo i raspored maštovitih prizora na korpusu umjetnine. Počevši od lijevoga boka, teče priča o prvim ukazanjima čudotvornog lijesa pri *Prijevozu brodom*, a slijedi ih *Pronalazak svečeva tijela*, potom i *Unošenje gotove škrinje u grad* uz kraljevu nazočnost. Sve je smišljeno u ime učvršćivanja urbanog identiteta Zadra, pa su u sažetim formulama prikazani predstavnici svih staleža ondašnje društvene zajednice. No, s obzirom na to da nema nekoga jedinstvenog teksta *vitae* S. Symeonis, kao čvrste podloge sadržaja koje se naumilo ovjekovječiti, na ta tri reljefa uslikovljeni su odlomci lokalne legende iz XIII. stoljeća. Stvoren je palimpsest profanog i sakralnog, pa su radnje mahom situirane u ambijentima koji nisu nego idealne predodžbe realnih vizura ondašnjega grada.

Sljedeća tri reljefa na desnome boku i zaleđu škrinje u čistome su ozračju, a protagonist sviju jest kraljica koja je škrinju donirala, pa im se scenarij svodi na povijesne momente iz njezina životnoga odnosa spram te svetinje. U tom su kontekstu uprispodobljene *tri mlade Elizabetine kćerke* te otac – *bosanski velmoža na samrti* praćen od sveca koji je proglašen zaštitnikom Zadra. Možda je kulturološki važniji prikaz majstora zlatara dok kuje metal, jer su takvi rijetki u ondašnjoj likovnosti, a dodir sa stvarnošću otkrivaju i poput stripa uslikane neke anegdote iz hodočašća škrinji. Najpopularnija je *Krađa svečeva prsta*, dočim krije opću simboliku prsta kao podsjetnika na moć rekreacije, pa se iz slojevitih sižea harmonično mekih reljefa razaznaju i crte humanističkih shvaćanja

1 O sv. Šimunu piše Novi zavjet, Luka 2: 25-30: „... živio u Jeruzalemu čovjek imenom Šimun (...) pravedan i pobožan (...) imao je božansko nadahnuće (...) Sveti Duh mu je objavio da neće vidjeti smrti dok ne vidi Mesiju Gospodnjega (...) Potaknut od Duha Svetoga dođe u hram upravo kad su roditelji nosili Djetešce Isusa da izvrše na njemu propis Zakona, uze ga na ruke, dade Hvalu Bogu i reče: 'Sad možeš Gospodine otpustiti slugu svojega da, prema riječi tvojoj, ide u miru.' (...)“

2 Najkonkretniji je uzor mramorna figura na identičnoj grobnici istoga sveca – rad toskanskoga kipara Paola Romana iz 1318. – u mletačkoj crkvi S. Simeone Grande, ali je formalno veoma blizak i kameni reljef s pročelja malo starijega sarkofaga u zadarskoj crkvi sv. Šime.

3 Šire: I. Fisković, „Nadgrobna plastika humanističkog doba na našem primorju”, *Dometi*, XVII – 1/2., Rijeka, 1984., str. 73-105.

4 Vidjeti: N. Jakšić, „Od hagiografskog obrasca do političkog elaborate – škrinja sv. Šimuna, zadarska ara d'oro”, *Ars Adriatica* (ed. Sveučilište u Zadru), 4 / 2014., str. 95-124.

u likovnom stvaralaštvu davne epohe. Te su značajke odreda analitički osvjedočene u brojnim studijama o zadarskoj škrinji, a u kratkom tumačenju njezina zagrebačkog faksimila temeljno je upozoriti na istine kojima nas nuka da ga gledamo s poštovanjem koje bezuvjetno zaslužuje. ●

ŠKRINJA SV. ŠIMUNA / ST. SIMEON'S CHEST

ŠKRINJA SV. ŠIMUNA NA IZLOŽBI HRVATI – KRŠĆANSTVO, KULTURA, UMJETNOST U VATIKANSKIM MUZEJIMA 1999. / ST. SIMEON'S CHEST AT THE EXHIBITION CROATS - CULTURE, ART, CHRISTIANITY IN THE VATICAN MUSEUM IN 1999

Saint Simeon's Chest in Zadar

The facsimile of St. Simeon's Chest from Zadar, kept in the hall of the Croatian Academy Palace at Zrinjevac, serves as evidence and a symbol of the exceptional artistic production in the Croatian cultural area. Therefore, it is worth reminding readers of the Academy journal Glasnik that the authentic Zadar artwork represents a masterpiece of medieval craftsmanship from the 14th century and that it has been included in the European heritage.

The famous Zadar chest is, in fact, a wooden box (192 x 62 x 127 cm) adorned with silver and gilded plates, with various richly ornamented figural scenes formed in relief. Thus, its ritual purpose is evident at first glance. The whole piece imitates the well-known type of ancient Roman sarcophagi, as it was intended to hold and honour the petrified body, which, according to ancient traditions, belongs to the prophet Simeon the God-Receiver.

On the publicly visible sides of the prismatic chest, eight square plates with miniature reliefs are attached: three on the front, three on the back, one on the cover, and one on each side. Each plate depicts a separate figural composition, except for the middle one on the back, which is filled with a Latin inscription in hexameters, written in delicate Gothic majuscule.

Among the inscriptions on the chest, the most significant one reveals that in the summer of 1377, Elizabeth – the wife of the King of Hungary and Croa-

tia, Louis the Great, and daughter of the Bosnian Ban Stjepan Kotromanić – had a new chest made for the display of the earthly remains of St. Simeon to gain heavenly grace. With this gesture of honouring the prophet who was the first to recognize the Son of God on Earth, she intended to encourage the birth of a successor to the king, with whom she already had three daughters. For this reason, she authorized five Zadar judges to arrange for the chest's creation with the goldsmith Toma Antunov from Milan for a donated sum of 1,000 ducats.

In the interpretation of the chest's iconography, some standard patterns intertwine with the Zadar narrative about the origin of Simeon's coffin, which determined the arrangement of the scenes depicted on the artwork. Starting from the left side, the story unfolds about the first apparitions of the miraculous coffin during its transport by ship, followed by the discovery of the saint's body, and then the bringing of the finished chest into the city in the presence of the king. The entire story was conceived to strengthen the urban identity of Zadar, and, therefore, representatives of all social classes of the time were depicted in condensed forms. The next three reliefs on the right side and the back of the chest feature the Croatian-Hungarian Queen Elizabeth, who donated the chest, with scenes focusing on key historical moments from her relationship with the holy object. ●

FRANCESCO DA MILANO, PROČELJE ŠKRINJE SV.ŠIMUNA S LICEM DJETETA U GEOMETRIJSKOM SREDIŠTU KONPOZICIJE / FRANCESCO DA MILANO, THE FRONT OF THE CASKET WITH THE CHRIST CHILD'S FACE AS A CENTRE OF THE COMPOSITION

STAROGRADSKO POLJE NA HVARU, DIO POPISA SVJETSKJE BAŠTINE UNESCO-A OD 2008. /
STARI GRAD PLAIN ON THE ISLAND OF HVAR, PART OF THE UNESCO WORLD HERITAGE LIST SINCE 2008

Znanstveno vijeće za daljinska istraživanja

Akademik Igor Vlahović

Znanstveno vijeće za daljinska istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti osnovano je još godine 1979. pod nazivom Savjet za daljinska istraživanja i fotointerpretaciju, tako da kontinuirano djeluje već više od 45 godina. Vijeće je nekoliko puta mijenjalo naziv – od 1994. godine djelovalo je pod nazivom Vijeće za daljinska istraživanja i fotointerpretaciju, od 2001. kao Znanstveno vijeće za daljinska istraživanja i fotointerpretaciju, a od 2013. djeluje pod današnjim nazivom.

Djelovanje Znanstvenoga vijeća za daljinska istraživanja u nadležnosti je Razreda za prirodne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a ono u svojem radu okuplja stručnjake i znanstvenike koji se koriste brojnim metodama daljinskih istraživanja u vrlo različitim disciplinama (arheologiji i povijesnom nasljeđu, geodeziji, geofizici, geografiji, geologiji, hidrologiji, hidrotehnici, inženjerskom projektiranju, meteorologiji, istraživanju prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih katastrofa i kriznih situacija, oceanografiji, pedologiji, poljoprivredi, prostornom planiranju, šumarstvu, zaštiti okoliša i dr.). S obzirom na to Vijeće je već na početku djelovanja organizirano u pet komisija (Komisija za tehnologiju snimanja,

Komisija za geologiju i geofiziku, Komisija za vegetaciju s ekologijom, Komisija za oceanografiju i Komisija za inženjerstvo i prostorno planiranje) i dvije radne grupe (Radna grupa za pedologiju i Radna grupa za arheologiju i povijesno nasljeđe). Ustrojstvo Vijeća postupno se tijekom desetljeća mijenjalo i prilagođavalo razvoju tehnologije i novim primjenama daljinskih istraživanja, tako da danas obuhvaća sedam sekcija: (1) Sekciju za snimanje, opću interpretaciju i GIS, (2) Sekciju za geologiju i geofiziku, (3) Sekciju za vegetaciju, poljoprivredu i šumarstvo, (4) Sekciju za oceanografiju, (5) Sekciju za hidrometeorologiju, (6) Sekciju za zaštitu okoliša i prostorno planiranje i (7) Sekciju za arheologiju i povijesno nasljeđe. Pročelnici svih sekcija i delegati članica Vijeća članovi su Izvršnog odbora kao radnog tijela Skupštine Znanstvenog vijeća za daljinska istraživanja, koja se sastaje na redovitim i izvanrednim skupštinskim zasjedanjima.

Članice Znanstvenog vijeća za daljinska istraživanja institucije su i tvrtke koje se u svojem radu koriste vrlo raznovrsnim metodama daljinskih istraživanja: Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Centar

za obrambene i strateške studije *Janko Bobetko*, Državna geodetska uprava, Državna uprava za zaštitu i spašavanje, Državni hidrometeorološki zavod, Državni zavod za statistiku, Fakultet elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, tvrtka Geodezija Šibenik d.o.o., Geofizički odsjek, Geografski odsjek i Geološki odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Građevinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hrvatske vode, Hrvatski geološki institut, Hrvatski šumarski institut, Institut *Ruđer Bošković*, Institut za arheologiju, Institut za oceanografiju i ribarstvo, Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije, Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru, OIKON d.o.o., Rudarsko-geološko-naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Urbanistički institut Hrvatske, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru i Zavod za prostorni razvoj pri Ministarstvu prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine Republike Hrvatske. Osim toga u radu Znanstvenog vijeća za daljinska istraživanja sudjeluju i članovi pojedinci koji nisu zaposlenici institucija ili tvrtki članica Vijeća.

Dosadašnji doprinos daljinskih istraživanja razvoju Republike Hrvatske bio je izuzetno velik prigodom realizacije velikih infrastrukturnih projekata, u svakodnevnoj primjeni u hidrometeorologiji, ali i pri izradi kvalitetnih topografskih karata, ortofotokarata i digitalnih ortofotokarata. Uz to su metode daljinskih istraživanja imale i vrlo važan udio u čitavom nizu znanstvenih istraživanja temeljenih na analizi dostupnih aviosnimaka i različitih vrsta satelitskih snimaka, a u posljednje vrijeme sve češće i rezultata dobivenih uporabom bespilotnih letjelica. Danas je sve prisutnija primjena daljinskih istraživanja u zaštiti okoliša, kako kod proučavanja utjecaja klimatskih promjena (osobito kad je riječ o zaštiti od poplava, požara, klizišta i obnovi područja nakon takvih nepogoda) i djelovanja drugih prirodnih nepogoda poput potresa, tako i za zaštitu od neposrednih antropogenih utjecaja poput zagađivanja tla, rijeka, jezera i mora.

Sve veća dostupnost otvorenih podataka dobivenih daljinskim istraživanjima vrlo je važna i za budući razvoj Republike Hrvatske, tako da se u brojne nove projekte, osim stručnjaka iz područja daljinskih istraživanja, redovito uključuju i drugi specijalisti te znanstvenici i stručnjaci iz područja u kojima se praktično primjenjuju rezultati daljinskih istraživanja. Na taj se način najsuvremenije tehnologije mogu sve više koristiti u znanstvenom radu, ali i direktno primijeniti kroz brojne stručne i gospodarske projekte važne za dobrobit šire društvene zajednice.

OTOK JABUKA / ISLAND OF JABUKA

Znanstveno vijeće za daljinska istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1992. godine postalo je punopravni član EARSeL-a (*European Association of Remote Sensing Laboratories*) – krovne udruge europskih institucija koje se bave daljinskim istraživanjima.

Osim organizacije stručnih skupova, radionica i predavanja Vijeće izdaje i stručni časopis *Bilten Vijeća za daljinska istraživanja* (od 2013. isključivo u elektroničkom obliku), a vrlo važan dio aktivnosti Vijeća jest i sustavna potpora mladim istraživačima u znanstvenom radu, prvenstveno kroz redovitu financijsku potporu za sudjelovanje na znanstvenim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu.

Mnogo više podataka i zanimljivosti o radu i povijesti Znanstvenoga vijeća za daljinska istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti može se naći u detaljnim prikazima prvih 20 godina (1979. – 1999.) i drugih 20 godina rada Vijeća (2000. – 2019.) koje je dr. sc. Marinko Olujić objavio u *Biltenu Vijeća* 2001. i 2021. godine. ●

Scientific Council for Remote Sensing

The Scientific Council for Remote Sensing of the Croatian Academy of Sciences and Arts was established in 1979 as the Council for Remote Research and Photo-Interpretation, and since 2013 it has been operating under its current name. The Council brings together experts and scientists who use numerous remote sensing methods in very different disciplines (archaeology and historical heritage, geodesy, geophysics, geography, geology, hydrology, hydraulic engineering, engineering design, meteorology, research into natural and human-induced disasters and crisis situations, oceanography, soil science, agriculture, spatial planning, forestry, environmental protection, etc.).

The contribution of remote sensing to the development of the Republic of Croatia has been highly significant, particularly in the construction of major infrastructure projects, daily applications in hydro-meteorology, and the production of high-quality topographic maps, orthophoto maps, and digital orthophoto maps. Remote sensing methods have also

played a crucial role in numerous scientific studies based on the analysis of available aerial imagery, various types of satellite images, and, more recently, results obtained through the use of unmanned aerial vehicles. Today, the application of remote sensing is increasingly important in environmental protection, both in studying the impact of climate change (especially protection from floods, fires, landslides and the reconstruction of areas after such disasters) and the effects of other natural disasters such as earthquakes. It is also used for protection from direct anthropogenic impacts such as pollution of soil, rivers, lakes and the sea.

The Council organizes professional conferences, workshops and lectures, and publishes the journal *Bulletin of the Council for Remote Sensing*. A crucial part of its activities is the systematic support for young researchers in their scientific work, primarily through regular financial support for participation in scientific conferences both in Croatia and abroad. ●

SUHOZIDI NA KRKU / DRYWALLS ON THE ISLAND OF KRK

PALAČA MILESI U SPLITU / MILESI PALACE IN SPLIT

Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu

Akademik Kažimir Hraste

Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu smješten je u baroknoj palači Milesi. U jedinstvenome, pitoresknom ambijentu Trga braće Radić dominira barokno pročelje koje sa spomenikom Marku Maruliću čini jedinstvenu cjelinu, odnosno vizualni centar cijeloga trga. Obitelj Milesi dala je podignuti palaču nakon svojega ulaska u redove plemstva godine 1711., a njezina je izgradnja trajala do 1713. Impozantna vanjšina palače zadržana je gotovo u cijelosti do danas, no interijer je tijekom godina, s promjenama vlasništva, radikalno izmijenjen. Plemićka obitelj Pezzoli, pregradnjom u XIX. i XX. stoljeću, mijenja izgled interijera palače, a najveća izmjena događa se sredinom XX. stoljeća, za potrebe ugošćivanja Pomorskog muzeja, koji je Akademija preuzela 1948., a koncem 1954. seli se u palaču Milesi. U trenutku preuzimanja zgrada je bila u izrazito lošem stanju. Prethodno je služila za stanovanje, a u prizemlju su se nalazili dućani, skladišta i gostionica. Projekt obnove izradio je arhitekt Budimir Pervan 1949. i trajao je sedam godina. Nadzor gradnje vršio je Konzervatorski zavod za Dalmaciju. Na zgradi su izvedeni opsežni građevinski radovi. Za utočile dijelove zgrade izvedeni su novi temelji. Krov je obnovljen, a međukatne drvene konstrukcije zamijenjene su armiranobetonskima. Muzej je otvoren u novim prostorima 29. studenoga 1956., uz sudjelovanje akademika Grge Novaka, a djelovao je u okviru Akademijina Zavoda za pomorsko-društvene znanosti u Splitu.

Odlukom donesenom u ožujku 1981. na redovnom zasjedanju Skupštine Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti Zavod za pomorske-društvene znanosti JAZU transformiran je u Zavod za znanstveni rad radi širenja djelatnosti na druge grane znanstvene djelatnosti. U razdoblju 1949. – 1981. dužnost

upravitelja Zavoda obnašao je dr. sc. Oliver Fio, znanstveni savjetnik.

Godine 1984., u skladu s novim Pravilnikom Zavoda, započela je njegova djelatnost i u drugim granama znanosti kao što su pravne, humanističke i povijesne znanosti. Voditeljem Zavoda imenovan je prof. dr. sc. Vladimir Ibler, izvanredni član JAZU.

Godine 1986. Zavod je preimenovan u Zavod za znanstveni i umjetnički rad JAZU u Splitu. Zamjenikom voditelja prof. dr. sc. Vladimira Iblera imenovan je dr. sc. Davorin Rudolf. Djelatnici, članovi Akademije i vanjski suradnici radili su na dvama dugoročnim projektima splitskoga Zavoda, *Jugoslavensko-talijanski odnosi vezani uz Jadransko more i Povijest tradicijske kulture srednje Dalmacije*.

Godine 1987. objavljen je prvi broj godišnjaka *Adrias*. Glavni je urednik akademik Cvito Fisković, a članovi uredništva akademik Jure Franičević Pločar, Vladimir Ibler, izvanredni član HAZU, akademik Živko Jeličić, akademik Kruno Prijatelj, akademik Duje Rendić Miočević, Davorin Rudolf i Marica Rismondo Berket. Prvi je broj zbornika interdisciplinaran, te se donose radovi iz područja prava mora i pomorskog prava, povijesti umjetnosti, likovnih umjetnosti te književnosti.

Pod istim vodstvom Zavod za znanstveni i umjetnički rad JAZU širi svoju suradnju s drugim institucijama, te od godine 1988., u suorganizaciji sa splitskim Književnim krugom, organizira kulturno-znanstvenu manifestaciju *Knjiga Mediterana*, koja je 2024. obilježila svoju 36. obljetnicu pod visokim pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Godine 1990. rodila se zamisao o *Maruličevim danima*, kulturnome i znanstvenom programu posvećenom baštini oca hrvatske književnosti, u suradnji

Književnoga kruga Split, nekadašnjega Radničkog sveučilišta *Đuro Salaj*, Društva prijatelja kulturne baštine, Društva hrvatskih književnika, Hrvatskoga narodnoga kazališta u Splitu i Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu. 34. *Marulićevi dani*, održani u godini obljetnice Marulićeve smrti, 2024. godine, ostvareni su u splitskome Zavodu za znanstveni i umjetnički rad pod visokim pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Sredinom godine 1991. Zavod je započeo s radom na znanstvenom projektu *Međusobni odnosi i utjecaji regija i država na području Jadranskog mora*, koji je trajao do 1997. U radu na projektu sudjeluju: akademik Vladimir Ibler, dr. sc. Davorin Rudolf, član suradnik, Marica Rismondo-Berket, akademik Živko Jelčić, dr. sc. Ivan Mimica i dr. sc. Vesna Čulinović-Konstatinović. Iako je program zbog ratnih prilika bio u nešto reduciranom obliku, nastavilo se s kulturno-znanstvenom manifestacijom Knjiga Mediterana.

Godine 1993. voditeljem Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Splitu imenovan je akademik Davorin Rudolf, a upraviteljem prof. dr. sc. Ivo Petrinović. Uz ostale tri uposlene osobe u Zavodu, rad na znanstvenom projektu *Međusobni odnosi i utjecaji regija i država u području Jadranskog mora* nastavlja se uz uključivanje još šest suradnika.

Godine 1997. prof. dr. sc. Ivo Petrinović izabran je za redovitog člana HAZU, te iste godine postaje voditeljem Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu i ostaje na toj funkciji sljedećih pet godina, do svoje smrti godine 2003. Nakon smrti akademika Ive Petrinovića mjesto voditelja ponovo preuzima akademik Davorin Rudolf.

Do promjene u vodstvu Zavoda dolazi godine 2023., kada je Odlukom Predsjedništva Akademije na mjesto voditelja Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu izabran akademik Radoslav Tomić. I prije uloge voditelja akademik Tomić zalagao se za obnovu zgrade Zavoda. Nažalost, ni godinu dana od imenovanja na mjesto voditelja splitskoga Zavoda, akademik Radoslav Tomić preminuo je u šezdeset sedmoj godini života.

Odlukom Predsjedništva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, na redovitoj sjednici održanoj 30. listopada 2024., voditeljem Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Splitu imenovan je akademik Kažimir Hraste.

*Palača Milesi tijekom svoje novije povijesti, osobito otkad je u nju smješten Zavod za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, postala je referentna točka kulturnih događanja u gradu Splitu; prepoznata je kao mjesto u kojemu se promiče izvrsnost, o čemu svjedoče brojni kulturni događaji: nakladnička kuća Verbum dugi niz godina u splitskome Zavodu HAZU redovito

je održavala manifestaciju *Dani kršćanske kulture*; Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Splitu i Institut *Ruđer Bošković* iz Zagreba organizirali su više godina, u suradnji sa splitskim Zavodom HAZU, međunarodni znanstveni skup *LHC-DAYS Split*, koji je okupljao do sto sudionika iz zemlje i svijeta; Institut za povijest umjetnosti – Centar *Cvito Fisković* iz Splita sa splitskim Zavodom HAZU više godina uzastopno organizira znanstveni skup *Klasicizam u Dalmaciji*, a radovi su u dva tematska broja objavljeni u zborniku *Adrias*; Galerija Kula iz Splita organizirala je mnogobrojne relevantne likovne izložbe, domaćih i stranih umjetnika.

Svojim znanstvenim istraživanjima, objavama radova i knjiga, održavanjem predavanja i znanstvenih skupova, organiziranjem književnih večeri i izložbi te nizom drugih aktivnosti akademici Cvito Fisković, Kruno Prijatelj, Ivo Petrinović, Jakša Fiamengo i Radoslav Tomić pridonijeli su radu splitskoga Zavoda HAZU. Osim preminulih akademika, u Splitu trenutno djeluju akademici Davorin Rudolf, Nenad Cambi, Dinko Kovačić, Arsen Bačić, Kuzma Kovačić, Kažimir Hraste i Olja Jelaska te članovi suradnici prof. emer. Ivo Grabovac i Ante Mihanović i dr. sc. Melita Peharda Uljević.

U godini 2024., točnije 30. studenoga 2024., svečano je otvorena Znanstvena knjižara *Marko Marulić* Školske knjige u cijelome prizemlju palače Milesi.

Kako je zub vremena učinio svoje, palači Milesi potrebna je temeljita obnova. S obzirom na to da je riječ o spomeniku kulture, bilo je nužno izraditi elaborat o obnovi u vidu prijedloga konzervatorskih smjernica, koji je na inicijativu akademika Radoslava Tomića naručen od Instituta za povijest i umjetnost. Paralelno s time izrađene su geodetska i arhitektonska snimka objekta. Još je potrebno izraditi idejni i izvedbeni projekt te ishoditi dozvole kako bi sve bilo pravodobno pripremljeno za prijavljivanje palače na natječaje fondova za obnovu, što se s nestrpljenjem uskoro očekuje. ●

Croatian Academy Institute for Scientific and Artistic Work in Split

The Croatian Academy Institute for Scientific and Artistic Work in Split is located in the baroque Milešić Palace. The unique, picturesque ambience of the Braće Radić Square is dominated by the baroque facade which forms a unique complex with the monument to Marko Marulić, creating the visual centre of the entire square. The Milešić family had the palace built after they entered the ranks of the nobility in 1711, and its construction lasted until 1713. The impressive exterior of the palace has been preserved almost entirely to this day. The Academy took over the Maritime Museum in 1948, and at the end of 1954 it was moved to the Milešić Palace. The museum opened to the public in 1956, operating under the Academy Institute for Maritime and Social Sciences in Split.

In 1987, the first issue of the *Adrias* annual was published. The editor-in-chief was Full Academy Member Cvito Fisković. The first issue was interdisciplinary, bringing together works from the fields of the law of the sea and maritime law, art history, fine arts, and literature.

In 1986, the Institute was renamed the Institute for Scientific and Artistic Work of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts in Split. Dr Davorin Rudolf was appointed as the deputy of Professor Vladimir Ibler, PhD, head of the Institute. In mid-1991, the Institute began working on the scientific project "Internal Relations and Influences of Regions and States in the Adriatic Sea Area", which lasted until 1997. By decision of the Presidency of the Croatian Academy of Sciences and Arts, at a regular session held on 30 October 2024, Full Academy Member Kažimir Hraste was appointed as the head of the Institute for Scientific and Artistic Work in Split.

The Institute for Scientific and Artistic Work has been expanding its cooperation with other institutions. Since 1988, in cooperation with the Split Literary Circle, it has organized the cultural and scientific event "The Book of the Mediterranean", which marked its 36th anniversary in 2024 at a ceremony held under the high patronage of the Croatian Academy of Sci-

ences and Arts. In 1990, the idea of "Marulić Days", a cultural and scientific programme dedicated to the heritage of the father of Croatian literature, was born, in cooperation with the Split Literary Circle, the former "Đuro Salaj" Workers' University, the Society of Friends of Cultural Heritage, the Croatian Writers' Association, the Croatian National Theatre in Split and the Institute for Scientific and Artistic Work of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Split. The 34th "Marulić Days", held in the year of the anniversary of Marulić's death, in 2024, were realized in the Split Institute for Scientific and Artistic Work under the high patronage of the Croatian Academy of Sciences and Arts.

The Milešić Palace, during its recent history, and especially since it housed the Croatian Academy Institute for Scientific and Artistic Work, has become a reference point for cultural events in the city of Split, recognized as a place where excellence is promoted. This is evidenced by numerous cultural events organized there: the publishing house Verbum regularly held the event "Days of Christian Culture" at the Academy Institute in Split for many years; the Faculty of Electrical Engineering, Mechanical Engineering and Naval Architecture of the University of Split and the Ruđer Bošković Institute from Zagreb, in cooperation with the Academy Institute in Split, organized several international scientific symposia "LHC-DAYS Split", which brought together up to a hundred participants from Croatia and abroad; the Institute of Art History - Cvito Fisković Centre Split, has been organizing the scientific symposium "Classicism in Dalmatia" in cooperation with the Academy Institute for several years in a row, and the works have so far been published in two thematic issues in the proceedings *Adrias*; the Kula Gallery from Split has organized numerous relevant art exhibitions by Croatian and foreign artists.

In 2024, more precisely on 30 November 2024, the *Marko Marulić* scientific bookstore of the publisher *Školska knjiga* was officially opened on the entire ground floor of the Milešić Palace. ●

MILIVOJ UZELAC: PORTRET LJEKARNIKA HINKA BRODJOVINA, HMMF HAZU (SNIMILA MAJA CRKVENČIĆ) /
PORTRAIT OF PHARMACIST HINKO BRODJOVIN, HMMF HAZU (PHOTOGRAPHED BY MAJA CRKVENČIĆ)

Zbirka portreta hrvatskih ljekarnika iz zbirka Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU

Silvija Brkić Midžić

Hrvatski muzej medicine i farmacije, prvi i zasad jedini muzej znanosti koji djeluje u sastavu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, osnovan je 2014., a počeo je s radom u ožujku 2015. Inicijalnu jezgru fundusa Muzeja činila je Zbirka za povijest medicine i farmacije iz Odsjeka za povijest medicinskih znanosti. Baština hrvatskog ljekarništva koja se čuva u zbirkama Hrvatskog muzeja medicine i farmacije potječe iz zbirke Instituta za povijest farmacije koji je 1951. godine utemeljio prof. dr. sc. Hrvoje Tartalja, mag. pharm. (1907. – 1990.), a 1960. integriran je u Institut za povijest nauka JAZU (danas Odsjek za povijest medicinskih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU).

Među ostalim, u muzejskoj zbirci sačuvano je osam portreta hrvatskih ljekarnika koje je u tehnici ulja na platnu naslikao Hinko Brodjovin (1864. – 1941.), farmaceut, kolekcionar i slikar amater. Riječ je o portretima predstojnika Hrvatsko-slavonskoga zemaljskog ljekarničkog zbora Josipa Grahovca, Dragutina Jelineka, Antona Ernesta Katkića, Žige Klju-

čeca, Otta Löschnera i Slavka Zimmermanna (dva portreta), uključujući i Brodjovinov autoportret. Zbirka sadrži i *Portret ljekarnika Hinka Brodjovina*, djelo istaknutoga hrvatskog slikara Milivoja Uzelca (1897. – 1977.) do sada nepoznato javnosti. Možemo pretpostaviti da je Brodjovin kao poznavatelj likovnih umjetnosti naručio svoj portret od Uzelca u razdoblju njegova boravka i rada u Zagrebu.

Hinko Brodjovin (1864. – 1941.) kupio je godine 1894. koncesiju zagrebačke ljekarne na Zrinjevcu. Na tržištu se pojavio sa svojim specijalitetom – glasovitom kremom *BabyMira*, koju je nazvao po svojoj kćeri. Bio je predstojnik Ljekarničkog zbora u razdoblju 1903. – 1908. godine. Početkom XX. stoljeća polazio je privatnu slikarsku školu Otona Ivekovića. Na izložbi *Medović, Iveković i drugovi*, postavljenoj u svibnju 1901. u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, Brodjovin se predstavio sa sedam radova. Prikupio je bogatu zbirku najvećih hrvatskih slikara XIX. i početka XX. stoljeća.

AUTOPORTRET HINKA BRODJOVINA, HMMF HAZU (SNIMIO VEDRAN BENOVIĆ) / SELF-PORTRAIT OF HINKO BRODJOVIN, HMMF HAZU (PHOTOGRAPHED BY VEDRAN BENOVIĆ)

HINKO BRODJOVIN: PORTRET LJEKARNIKA JOSIPA GRAHOVCA, HMMF HAZU (SNIMIO DENIS VOKIĆ) / HINKO BRODJOVIN: PORTRAIT OF PHARMACIST JOSIP GRAHOVAC, HMMF HAZU (PHOTOGRAPHED BY DENIS VOKIĆ)

Josip Grahovac (1863. – 1922.) stekao je diplomu magistra farmacije u Grazu godine 1884., a svoja prva iskustva u ljekarničkoj praksi stječe u ljekarnama u Ljubljani i Beču. Nakon povratka u domovinu preuzima upraviteljstvo nad ljekarnom u Glini. Potom se 1892. preselio u Sisak te uzeo u dvanaestogodišnji zakup ljekarnu *K zlatnom križu*. Početkom 1904. kupio je ljekarnu *Svetom Duhu* u Zagrebu, a u njegovu će vlasništvu ostati do 1910. U razdoblju 1908. – 1910. obnašao je dužnost predstojnika Ljekarničkog zbora. Nakon smrti supruge napušta Zagreb te odlazi u rodni Karlovac, gdje preuzima Vrbanićevu ljekarnu *K crnom orlu*.

Slavko Zimmermann (1880. – 1947.) jedan je od najistaknutijih i najaktivnijih predstavnika ljekarničkog staleža svojega vremena. Studij farmacije završio je u Zagrebu 1901., a potom je studirao pravo u Zagrebu i Pragu, gdje je diplomirao 1908. godine. Vlasništvo nad ljekarnom *Svetom Duhu* u Zagrebu preuzima 1910. nakon Grahovca. Tijekom 1919. izabran je za predstojnika Hrvatsko-slavonskoga ljekarničkog zbora te se zalaže za osnutak jedinstvene Apotekarske komore za cijelu tadašnju državu; godine 1926. postaje njezinim potpredsjednikom, a 1933. i predsjednikom. Bio je i predsjednik Federacije slavenskih apotekara, koja je predstavljala sva ljekarnička udruženja Čehoslovačke, Poljske, Bugarske i Jugoslavije.

HINKO BRODJOVIN: PORTRET LJEKARNIKA SLAVKA ZIMMERMANN, HMMF HAZU (SNIMIO DENIS VOKIĆ) / HINKO BRODJOVIN: PORTRAIT OF PHARMACIST SLAVKO ZIMMERMANN, HMMF HAZU (PHOTOGRAPHED BY DENIS VOKIĆ)

HINKO BRODJOVIN: PORTRET LJEKARNIKA SLAVKA ZIMMERMANN, HMMF HAZU (SNIMIO DENIS VOKIĆ) / HINKO BRODJOVIN: PORTRAIT OF PHARMACIST SLAVKO ZIMMERMANN, HMMF HAZU (PHOTOGRAPHED BY DENIS VOKIĆ)

HINKO BRODJOVIN: PORTRET LJEKARNIKA OTTA LÖSCHNERA, HMMF HAZU (SNIMIO DENIS VOKIĆ) / HINKO BRODJOVIN: PORTRAIT OF PHARMACIST OTTO LÖSCHNER, HMMF HAZU (PHOTOGRAPHED BY DENIS VOKIĆ)

Otto Löschner (1867. – 1936.) diplomirao je farmaciju na zagrebačkome Sveučilištu 1888. godine. Koncesiju za ljekarnu u Banjoj Luci dobiva 1890., koju 1907. prodaje te kupuje drugu u Beču pod nazivom *Alte Salvator Apotheke*. Vodi je do 1911., kada se vraća u Zagreb i kupuje ljekarnu *K angjelu*. U Ljekarničkom zboru Löschner tijekom petnaest godina obnaša dužnost blagajnika, potom i predstojnika. Jedan je od osnivača veledrogerije *Isis d.d.*

Žiga Ključec (1865. – 1937.) diplomirao je farmaciju u Zagrebu 1888. godine. Tijekom 1890. dobiva koncesiju za ljekarnu u Fužinama koju će voditi punih 17 godina. Godine 1907. odlazi u Zagreb, gdje kupuje ljekarnu *K crnom orlu* na Gornjem gradu. U razdoblju 1911. – 1916. bio je predstojnik Ljekarničkog zbora. Gornjogradsku ljekarnu prodao je 1916., kada postaje partner u tvornici Elza pripravaka Eugena Viktora Felleri u Donjoj Stubici, zatim je suvlasnik realne ljekarne *Salvatoru* u Osijeku, a 1926. kupuje ljekarnu u Mariji Bistrici koju vodi do svoje smrti.

HINKO BRODJOVIN: PORTRET LJEKARNIKA ŽIGE KLJUČECA, HMMF HAZU (SNIMIO DENIS VOKIĆ) / HINKO BRODJOVIN: PORTRAIT OF PHARMACIST ŽIGA KLJUČEC, HMMF HAZU (PHOTOGRAPHED BY DENIS VOKIĆ)

Anton Ernest Katkić (1835. – 1895.) završio je 1856. studij farmacije u Pragu, gdje je zatim radio u ljekarni *Pokorny*. Dvije godine nakon završetka studija vratio se u Hrvatsku i uzeo u zakup Kaptolsku ljekarnu *K sv. Mariji*, potom je dobio koncesiju za novu ljekarnu u Otočcu, a zatim i u Karlovcu. Godine 1883. kupio je Kaptolsku ljekarnu *K sv. Mariji* u Zagrebu i vodio ju je do kraja života. Bio je predstojnik Hrvatsko-slavonskoga zemaljskog ljekarničkog zbora (1885. – 1891.) i predsjednik Hrvatskoga farmaceutskeg društva *Aesculap* (1890.).

Dragutin Jelinek (1869. – 1946.), jedini u ovom nizu predstojnika Ljekarničkog zbora, nikada nije bio vlasnik ljekarne u Zagrebu. Vodio je ljekarnu *K sv. Mariji* u Delnicama, koju je 1875. osnovao njegov otac Karlo Jelinek kao prvu ljekarnu u Gorskom kotaru. Dragutinov sin Maks nastavio je tradiciju uspješnih ljekarnika iz te obitelji, a ljekarna posluje još uvijek u istoj zgradi, gdje se čuva i dio starog inventara.

Portreti hrvatskih ljekarnika iz zbirke Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU restaurirani su i predstavljeni javnosti na izložbi koja je održana 6. – 30. lipnja 2024. u Galeriji *Klovićevi dvori* u Zagrebu. Izložbom je oblikovana priča o portretiranim ljekarnicima s kraja XIX. i prve polovice XX. stoljeća koji su imali važne uloge u hrvatskoj farmaceutskoj struci, društvu i kulturi, posebice u javnom životu Zagreba. ●

HINKO BRODJOVIN: PORTRET LJEKARNIKA DRAGUTINA JELINEKA, HMMF HAZU (SNIMIO DENIS VOKIĆ) / HINKO BRODJOVIN: PORTRAIT OF PHARMACIST DRAGUTIN JELINEK, HMMF HAZU (PHOTOGRAPHED BY DENIS VOKIĆ)

HINKO BRODJOVIN: PORTRET LJEKARNIKA ANTONA ERNESTA KATKIĆA, HMMF HAZU (SNIMIO DENIS VOKIĆ) / HINKO BRODJOVIN: PORTRAIT OF PHARMACIST ANTON ERNEST KATKIĆ, HMMF HAZU (PHOTOGRAPHED BY DENIS VOKIĆ)

Portraits of Croatian Pharmacists From the Collection of the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy

The Croatian Museum of Medicine and Pharmacy, the first and, so far, the only science museum operating within the Croatian Academy of Sciences and Arts, was founded in 2014. The initial core of the Museum's holdings consisted of the Collection for the History of Medicine and Pharmacy taken over from the Division for the History of Medical Sciences. The heritage of Croatian pharmacy preserved in the collections of the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy originates from the collection of the Institute for the History of Pharmacy, founded in 1951 by Hrvoje Tartalja (1907 – 1990), and integrated into the Institute for the History of Sciences of the Croatian Academy of Sciences in 1960 (today the Division for the History of Medical Sciences of the Institute for the History and Philosophy of Science of the Croatian Academy of Sciences and Arts).

Among other things, the museum collection contains eight portraits of Croatian pharmacists painted in oil on canvas by Hinko Brodjovin (1864 – 1941), owner of the pharmacy *K Zrinjskomu* in Zagreb, collector and

amateur painter. These portraits depict the heads of the Croatian-Slavonian Provincial Pharmaceutical Association: Josip Grahovac, Dragutin Jelinek, Anton Ernest Katkić, Žiga Ključec, Otto Löschner and Slavko Zimmermann (two portraits), including Brodjovin's self-portrait. The collection also contains *Portrait of Pharmacist Hinko Brodjovin*, a work by the prominent Croatian painter Milivoj Uzelac (1897 – 1977) previously unknown to the public. We can assume that Brodjovin, as a connoisseur of fine arts and a prominent collector, commissioned his portrait from Uzelac during his stay and work in Zagreb.

The portraits were restored and presented to the public at an exhibition held from 6 to 30 June 2024 at the Klovićevi dvori Gallery in Zagreb. The exhibition shaped the story about the portrayed pharmacists from the late 19th and first half of the 20th centuries who played important roles in the Croatian pharmaceutical profession, society and culture, especially in the public life of Zagreb. ●

DETALJ POSTAVA IZLOŽBE *PORTRETI HRVATSKIH LJEKARNIKA* U GALERIJI KLOVIĆEVI DVORI (SNIMILA GORDANA JERABEK) / DETAIL OF THE EXHIBITION "PORTRAITS OF CROATIAN PHARMACISTS" AT THE KLOVIĆEVI DVORI GALLERY (PHOTOGRAPHED BY GORDANA JERABEK)

POSTAV IZLOŽBE „SJAJ U TAMI. NIZOZEMSKO SLIKARSTVO 17. STOLJEĆA U HRVATSKIM ZBIRKAMA“ AUTORA DR. SC. IVANA FERENČAKA U GALERIJ KLOVIČEVI DVORI U ZAGREBU, ZA KOJU SU PRIPREMNA ISTRAŽIVANJA PROVEDENA U OKVIRU PROJEKTA „ISTRAŽIVANJE PROVENIJENCIJE UMJETNINA U ZAGREBAČKIM ZBIRKAMA“; FOTO: IVAN FERENČAK / EXHIBITION LIGHT IN THE DARKNESS: 17TH CENTURY DUTCH PAINTING IN CROATIAN COLLECTIONS BY IVAN FERENČAK AT THE KLOVIČEVI DVORI GALLERY IN ZAGREB, FOR WHICH PREPARATORY RESEARCH WAS CONDUCTED AS PART OF THE PROJECT RESEARCHING THE PROVENANCE OF ARTWORKS IN ZAGREB COLLECTIONS, PHOTO: IVAN FERENČAK

Projekt

Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama

Ljerka Dulibić

Projekt Hrvatske zaklade za znanost *Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama* provodio se u Strossmayerovoj galeriji starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2024. Kao drugi u slijedu kompetitivnih znanstvenih projekata pod vodstvom dr. sc. Ljerke Dulibić, znanstvene savjetnice u trajnom izboru u Strossmayerovoj galeriji, taj se projekt bavio praćenjem sudbine umjetnina i/ili umjetničkih zbirki u Zagrebu uslijed promjena društvenih i geopolitičkih okolnosti u različitim razdobljima novije hrvatske povijesti. Riječ je o temeljnom istraživanju koje podrazumijeva istraživanje arhivskih izvora te povijesnoumjetničku obradu umjetničkih djela i ostalih predmeta kulturne baštine koji su (bili) u zagrebačkim privatnim i javnim zbirkama.

Ta istraživačka tema – kako se pokazalo i tijekom provedbe europskog projekta iste voditeljice

Transfer kulturnih dobara u regiji Alpe Jadran tijekom XX. stoljeća koji je bio financiran u okviru programa HERA 2016. – 2019. godine – pridonosi rekonstruiranju i rasvjetljavanju društvene i političke povijesti na određenom području tijekom duljega vremenskog razdoblja, zajedno s njezinim, uglavnom zanemarenim, protagonistima. Ujedno, tema pruža poticajan okvir za razmatranja sakupljačkih obrazaca i strategija akvizicija pojedinaca, odabranih obitelji i čitavih institucija u kojima se prepoznaju estetski afiniteti i razine kulturne osviještenosti. Pritom se kao posebno izazovan segment neizostavno nameće sagledavanje uloge različitih vlasti, institucija i pojedinaca u upravljanju kulturnom baštinom, posebice u okolnostima obilježenima (ne)razriješenim povijesnim konfliktima.

Čvrsta referentna točka projekta *Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama* bio je

grad Zagreb kao epicentar fenomena i procesa hrvatske društvene, kulturne i intelektualne povijesti u različitim društvenim i političkim kontekstima i državnim uređenjima – najprije nakon godine 1918. (ulazak Hrvatske u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca), potom u razdoblju od 1939. (Banovina Hrvatska) do razdoblja 1941. – 1945. (Nezavisna Država Hrvatska) te nakon 1945. (Druga Jugoslavija) i naposljetku nakon 1991. (Republika Hrvatska).

Umjetnine obuhvaćene istraživanjem u sklopu projekta razmatrale su se iz perspektive provenijencije, napose identifikacijom i kontekstualizacijom u određenim isječcima vremena, no jednaka

se pažnja pridavala i obradi u okviru tradicionalnih povijesnoumjetničkih metoda. Na taj se način osigurala cjelovitost pristupa proučavanim umjetničkim predmetima te integriranost teme u područje povijesti umjetnosti.

Inicijalnom timu suradnika – znanstvena savjetnica dr. sc. Iva Pasini Tržec, izvanredna profesorica dr. sc. Tanja Trška, znanstveni suradnik dr. sc. Ivan Ferenčak, muzejska savjetnica dr. sc. Petra Vugrinec, Bartol Fabijanić, mag. art. hist., i Lucija Burić, mag. art. hist. – tijekom provedbe projekta pridružili su se asistent Josip Klaić, viši asistent dr. sc. Saša Vejzagić i viša kustosica Ana Petković Basletić.

Istraživanje je od prve faze implementacije projekta pratio čitav niz diseminacijskih aktivnosti kojima je bio cilj učiniti istraživački proces što je moguće transparentnijim i na taj način senzibilizirati kolege u arhivskim, muzejskim i ostalim baštinskim i istraživačkim institucijama za taj tip istraživanja. Na taj se način moglo uspješno suočiti s rizikom nedostupnosti gradiva te bitno pridonijeti prevladavanju tradicionalnih institucionalnih barijera. Pojedine projektne aktivnosti bile su realizirane u suradnji s drugim institucijama: Muzejskim dokumentacijskim centrom, Muzejom suvremene umjetnosti, Društvom povjesničara umjetnosti Hrvatske, Galerijom *Klovićevi dvori* te Muzejom za umjetnost i obrt.

Od posebnoga interesa bio je status koji muzealizirane umjetnine imaju u svojem sadašnjem okruženju s obzirom na posljedice procesa transfera vlasništva te translokacija i izmještanja. Posljedični gubitak memorije na nekadašnji kontekst iz kojega su umjetnine izlučene kako bi naposljetku bile muzealizirane u javnim zbirkama nametnuo je i usmjerenje pozornosti prema propitivanju i iskušavanju različitih prezentacijskih mogućnosti kojima bi se predmetima vratio barem dio njihove zaboravljene povijesti. ●

Project *Researching the Provenance of Artworks in Zagreb Collections*

The project *Researching the Provenance of Artworks in Zagreb Collections* was carried out at the Strossmayer Gallery of Old Masters of the Croatian Academy of Sciences and Arts from 1 January 2021 to 31 December 2024, with support from the Croatian Science Foundation. As the second in a series of competitive scientific projects led by Dr Ljerka Dulibić, senior research advisor at the Strossmayer Gallery, the project focused on tracing the fate of artworks and/or art collections in Zagreb amid shifts in social and geopolitical circumstances throughout modern Croatian history. This research topic contributes to reconstructing and shedding light on the social and political history of a specific area over a longer period of time, along with its, mostly overlooked, protagonists. At the same time, the topic provides a

stimulating framework for analysing collecting patterns and acquisition strategies of individuals, selected families and entire institutions, revealing their aesthetic affinities and levels of cultural awareness. A particularly challenging segment is inevitably the analysis of the role of various authorities, institutions and individuals in the management of cultural heritage, especially in circumstances marked by (un)resolved historical conflicts.

A solid reference point for the project *Researching the Provenance of Art Works in Zagreb Collections* was the city of Zagreb as the epicentre of phenomena and processes of Croatian political, social, cultural and intellectual history in various social and political contexts and state systems – first after 1918 (Croatia's entry into the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes), then in the period from 1939 (Banovina of Croatia) to the period 1941-1945 (Independent State of Croatia), followed by the period after 1945 (Second Yugoslavia) and finally after 1991 (the Republic of Croatia).

A particular focus was given to the current status of museum artworks in their present environment, given the consequences of ownership transfers and relocations.

This project has made a significant contribution to introducing various aspects of contemporary methodology for researching the provenance of artworks into Croatian art history. In the long run, it plays a crucial role in transferring knowledge and methodology not only to art historians but also to museum professionals, archivists, and experts in related fields. ●

SPOMENIK MARKA MARULIĆA U SPLITU, RAD IVANA MEŠTROVIĆA /
MONUMENT TO MARKO MARULIĆ IN SPLIT BY IVAN MEŠTROVIĆ

Marko Marulić i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Nataša Daničić

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti posvetila je izuzetnu pažnju proučavanju života i djela Marka Marulića, oca hrvatske književnosti i pisca koji se smatra jednim od najvažnijih intelektualaca renesanse. Taj veliki pjesnik, teolog, filozof i humanist bio je predmet brojnih istraživanja akademika i znanstvenika zaposlenih u Akademiji, čiji su radovi vrijedan prinos za daljnju analizu njegova opusa. Upravo je pokretanjem Akademijine edicije *Stari pisci hrvatski* započelo sustavno književnopolovijesno i filološko proučavanje stvaralačkog opusa Marka Marulića, i to već prvom knjigom objavljenom 1869. pod naslovom *Pjesme Marka Marulića* koju je priredio Ivan Kukuljević Sakcinski.

Znanstveni i stručni radovi o Maruliću objavljavani u prestižnim Akademijinim časopisima poput *Rada HAZU*, *Foruma*, *Filologije* i drugih odražavaju ozbiljnost i sustavnost pristupa koji je Akademija kroz desetljeća razvijala prema Maruliću. Brojni akademici i znanstvenici dali su svoj doprinos razotkrivanju raznolikih gledišta Marulićevih tekstova u kontekstu književnosti, povijesti, lingvistike, filozofije i umjetnosti. Među najpoznatijim istraživačima Marulićeva djela ističu se imena kao što su Milivoj Šrepel, Josip Badalić, Veljko Gortan, Branimir Glavičić, Mirko Tomasović, Dunja Fališevac, Luko Paljetak i Darko

Novaković, čiji su radovi odigrali važnu ulogu u razumijevanju Marulića i njegove književne ostavštine pridonijevši novim spoznajama i potaknuvši daljnja istraživanja novih generacija znanstvenika i studenata.

Milivoj Šrepel, hrvatski književni povjesničar i klasični filolog, kao jedan od najistaknutijih poznavatelja Marulićeva rada, znatno je pridonio istraživanjima posvećenima njegovim jezičnim i stilističkim značajkama, dok su Josip Badalić i Veljko Gortan u svojim radovima istraživali povijesne i teološke aspekte djela, osobito filozofskih promišljanja o moralu i pravednosti. Branimir Glavičić i Mirko Tomasović bavili su se kritičkom analizom Marulićevih najvažnijih književnih tekstova, a Dunja Fališevac, Nikica Kolumbić i Luko Paljetak razmatrali su kulturni kontekst u kojem je Marulić stvarao, kao i njegov utjecaj na kasniji razvoj hrvatske književnosti. Akademik Darko Novaković svojim radovima pridonosi širem razumijevanju Marulića kao teologa i humanista, s posebnim naglaskom na etičku i filozofsku dimenziju njegovih djela.

U okviru manifestacije *Noć knjige* Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti organizirala je 23. travnja – 31. prosinca 2024. izložbu u povodu 500. obljetnice smrti oca hrvatske književnosti pod nazivom *Marko Marulić i Akademija*. Izložba je, s obzirom

na značenje Marulića kao središnje figure hrvatske kulturne baštine, predstavljala jedinstvenu priliku za sve zainteresirane da na temelju stvaralaštva toga velikog hrvatskog pisca bolje razumiju njegov utjecaj na književnost, filozofiju i teologiju te da se upoznaju s bogatim fondom Knjižnice i radom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u istraživanju Marulićeva stvaralaštva.

Na izložbi su posebno istaknuti izvornici Marulićevih latinskih djela iz Zbirke starih i rijetkih knjiga, među kojima su prvo izdanje *Evangelistara* iz 1516. i njegov prijevod na talijanski jezik iz 1571. godine. Izložena su i rana izdanja *Institucije* (*De institutione bene vivendi per exempla sanctorum / Uputa o čestitom životu po primjerima svetaca*) iz 1513. i 1530. te djelo *Quinquaginta parabolae* (*Pedaset priča*) iz godine 1510. Tu je i knjiga *Scriptores rerum Hungaricarum, Dalmaticarum, Croaticarum et Sclavonicarum veteres* iz 1748., koja sadrži Marulićev tekst *Regum Dalmatiae et Croatiae gesta*. Riječ je o Marulićevu slobodnijem prijevodu s hrvatskoga na latinski jezik, poznatom kao *Hrvatska kronika* ili hrvatska redakcija *Ljetopisa popa Dukljanina*, nastala godine 1510. Taj je tekst prvi put objavljen u Amsterdamu 1666. kao dio djela Ivana Lučića *De regno Dalmatiae et Croatiae* (*O kraljevstvu Dalmacije i Hrvatske*).

Koncepcijom izložbe trudilo se naglasiti i bogatstvo hrvatskoga likovnog i kazališnoga nasljeđa nadahnutog Marulićevim djelom. Uz izložene grafike Matka Trebotića, koje su godine 2001. otisnute u svega 100 numeriranih primjeraka u znak sjećanja na Marulićevu *Juditu*, posjetitelji su mogli doživjeti mnogostrukost kulturnih interpretacija toga remek-djela. Gliptoteka HAZU posudila je iz svojega fundusa sadrenu bistu Marka Marulića, potom skicu za njegov spomenik koju je izradio akademski kipar Stanko Jančić te medalju *Korablja Marka Marulića* autora akademika Želimira Janeša. Kazališna i glaz-

bena djela u digitalnoj formi, uključujući kazališnu cedulju iz HNK s prve izvedbe predstave *Judita* iz 1872. koja se čuva u Odsjeku za povijest hrvatskog kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU te DVD opere *Judita* akademika Frane Paraća, donose dodatnu dimenziju izložbi pokazujući kako Marulićev opus nadmašuje granice književnosti i inspirira različite oblike umjetnosti.

Poseban dodatak izložbi nazvan *Marulić o miru* nadovezao se na ovogodišnju temu *Noći knjige* pod nazivom *Kad je prizma kataklizma: knjige za izazovna vremena* – istaknute su Marulićeve refleksije o miru nudeći novu dimenziju njegova djela, posebno u kontekstu turbulentnih vremena u kojima je živio. Sve informacije popraćene su QR kodovima koji vode do digitalnih izdanja i punih tekstova u Digitalnoj zbirci HAZU i Hrvatskoj digitalnoj knjižnici omogućujući dublje razumijevanje i pristup Marulićevu opusu. Izložba se izdvaja i svojim kontekstualnim okvirom jer je bila povezana s kulturnim događanjima koja su se održavala u Knjižnici HAZU tijekom cijele 2024., čime je stvoren dinamičan prostor radi pružanja šireg uvida u raznovrsnu Marulićevu baštinu.

Izložba *Marko Marulić i Akademija* u Knjižnici HAZU važan je događaj u obilježavanju 500. obljetnice smrti Marka Marulića – njome se pruža uvid u Marulićev književni genij, ali i ističe ključna uloga i trajna predanost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u proučavanju i očuvanju njegove opsežne književne ostavštine, čime je ostvarena nova dimenzija razumijevanja Marulića, njegovih djela i njihova značenja u hrvatskome i u širem europskom kulturnom okruženju. Izložbu su osmislile viša knjižničarka Nataša Daničić, knjižničarska savjetnica Kristina Polak Bobić, voditeljica Zbirke Akademijinih izdanja, i prof. Tamara Runjak, upraviteljica Knjižnice HAZU i voditeljica Zbirke starih i rijetkih knjiga. ●

Marko Marulić and the Croatian Academy of Sciences and Arts

The Croatian Academy of Sciences and Arts has devoted exceptional attention to the study of the life and work of Marko Marulić, the father of Croatian literature, considered one of the most important intellectuals of the Renaissance. The literary, historical and philological study of Marko Marulić began with the launch of the Academy edition *Stari pisci hrvatski* (Old Croatian Writers), i.e. with the first book published in 1869 under the title *Pjesme Marka Marulića* (Marko Marulić's Poems), edited by Ivan Kukuljević Sakcinski. Over the decades, numerous academy members and scholars have contributed to uncovering the depth of Marulić's texts in the context of literature, history, linguistics, philosophy and art.

From 23 April to 31 December 2024, the exhibition "Marko Marulić and the Academy" was set up at the Academy Library to commemorate the 500th anniversary of the death of the father of Croatian literature. Given the importance of Marulić as a central figure in Croatian cultural heritage, the exhibition, through his works, provided a unique opportunity for all interested individuals to gain a deeper understanding of the writ-

er's influence on literature, philosophy, and theology. It also allowed visitors to explore the Library's rich collection and the efforts of the Croatian Academy of Sciences and Arts in preserving and researching Marulić's legacy.

The exhibition particularly highlights the originals of Marulić's Latin works from the Collection of Old and Rare Books, including the first edition of the book *Evangelistarium* from 1516 and its translation into Italian from 1571. Also on display are early editions of *Institucia* (*De institutione bene vivendi per exempla sanctorum / Instructions on Living a Virtuous Life Through Examples of the Saints*) from 1513 and 1530, and the work *Quinquaginta parabola* (*Fifty Parables*) from 1510. Moreover, there is also the book *Scriptores rerum Hungaricarum, Dalmaticarum, Croaticarum et Sclavonicarum veteres* from 1748, which contains Marulić's text *Regum Dalmatiae et Croatiae gesta*. This text is Marulić's more liberal translation from Croatian into Latin, known as *Hrvatska kronika* (the Croatian Chronicle) or the Croatian version of the Chronicle of the Priest of Duklja, written in 1510. ●

ZAVOD ZA POVIJEST HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI, KAZALIŠTA I GLAZBE HAZU U ZAGREBU
/ THE INSTITUTE FOR THE HISTORY OF CROATIAN LITERATURE, THEATRE AND MUSIC OF
THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS IN ZAGREB

Kronika Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU

Ana Batinić

Časopis *Kronika Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* pokrenut je 1975. godine na jednome od sastanaka tadašnjega Zavoda za književnost i teatrologiju, i to na inicijativu zavodskoga ravnatelja akademika Marijana Matkovića. Isprva pod nazivom *Kronika Zavoda za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, časopis je bio zamišljen kao svojevrsni radni bilten u kojemu bi se registrirala zavodska godišnja djelatnost. Ubrzo međutim, zahvaljujući poticajnim prilikama, kako članova Zavoda, tako i vanjskih suradnika, časopis prestaje biti glasilo isključivo zavodskih djelatnika, odnosno publikacija koja je donosila rezultate rada na znanstvenoistraživačkim projektima koji su se ostvarivali u okviru Zavoda. Od prvog broja godine 1975. *Kronika* izlazi kontinuirano jedanput, u početku i dvaput, pa i triput godišnje (katkad i kao dvobroj ili trobroj), izuzev dvaju razdoblja diskontinuiteta, između 1988. i 1995. te između 1998. i 2001. godine. S Novim tečajem, dakle od 2001., časopis je obnovljen, te u nazivu prati promjenu naziva Zavoda, koji od listopada 1993. nosi današnje ime – Zavod

za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Dugogodišnji glavni urednik, od pokretanja časopisa 1975. sve do 2022., bio je Tomislav Sabljak, Akademijin član suradnik i dugogodišnji voditelj Odsjeka za povijest hrvatske književnosti. Godine 2011. dotadašnjim članovima uredništva Branku Hećimoviću, Tihomilu Maštroviću, Vjeri Katalinić i Tomislavu Sabljaku pridružili su se češki kroatist, prevoditelj i dopisni član HAZU Dušan Karpatský iz Praga te mađarski povjesničar književnosti, kroatist i hungarolog István Lukács iz Budimpešte, a u 2012. njemački kroatist, komparatist i slavist Reinhard Lauer iz Göttingena. Od 2022. godine na mjesto glavnoga urednika dolazi akademik Boris Senker, voditelj Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta, a uredništvo čine izvršna urednica Ana Batinić (Zagreb), potom Magdalena Dyras (Krakov), Vjera Katalinić (Zagreb), Reinhard Lauer (Göttingen), István Lukács (Budimpešta), Krešimir Nemec (Zagreb), Luko Paljetak (Dubrovnik) i Boris Senker (Zagreb). Novi sastav uredništva donio je i novu strukturu časopisa te je *Kronika* od 2022. počela objavljivati

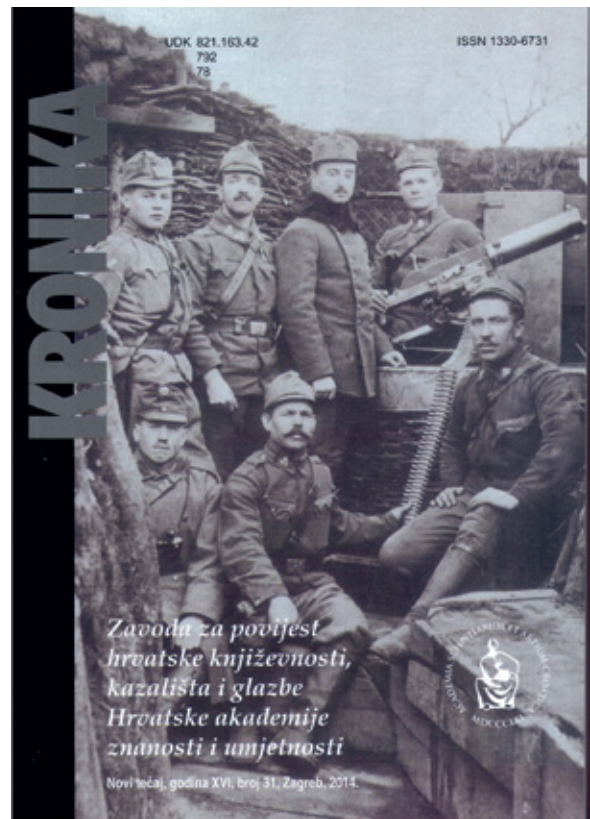
priloge i u dvjema novim rubrikama pod nazivom „Svjetiljkom kroz arhive“ te „Prikazi & događaji“. Pri-lozi u rubrici „Svjetiljkom kroz arhive“ zamišljeni su u obliku objavljivanja faksimila nekoga nepoznatog ili manje poznatog dijela arhivskoga gradiva (primje-ricе nekoliko stranica autografa, dijela korespon-dencije, kakvoga zanimljivog osobnog dokumenta, fotografije i sl.) pohranjenog u arhivima Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe, ali i u ostalim arhivskim ustanovama i/ili zbirkama rijetkosti. Faksimil odabranoga gradiva (ili njegova dijela) objavljuje se popraćen kraćim informativnim tekstom. Rubrika „Prikazi & događaji“ donosi osvrtе na znanstvene i stručne publikacije, na već održane susrete (skupove, predstavljanja, radionice), kao i eventualne najave planiranih događanja u sljedećoj godini. Recenzenti priloga u *Kronici* istaknuti su hr-vatski znanstvenici, članovi Razreda za književnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Prilozima u *Kronici* podjednako su sudjelovali – i danas sudjeluju – djelatnici Akademijina Zavoda, ali i ostali domaći te inozemni znanstvenici i stručnja-ci. Godine 1976. bio je pokrenut niz prijevoda djela hrvatskih pisaca na strane jezike, u kojemu su svoje priloge objavili Dušan Karpatsky, Zoltán Czuka, Ma-rija Krukowska, Danuta Cirlić-Straszynska, Natalija M. Vagapova, Branislav Choma, Ina Jun-Broda, Irena Wenigová, Halina Kalita, Marinko Gljivoje. Među su-radnicima časopisa javljaju se: Slavko Batušić, Nina Vinski, Nedjeljko Mihanović, Tomislav Sabljak, Slobodan Prosperov Novak, Dubravko Jelčić, Marijan Matković, Vida Flaker, Marko Fotez, Ivan Meden, Tihomil Maštrović, Hubert Pettan, Branko Hećimović, Vedra-na Juričić, Marija Salzmann-Čelan, Božidar Petrač, Vesna Cvjetković, Ivo Perić, Miljenko Foretić, Mato Baković, Nedjeljko Fabrio, Antonija Bogner-Šaban, Vinko Brešić, Sanja Majer-Bobetko, Ivica Matičević, Antun Pavešković, Hrvojka Mihanović-Salopek, Ana Lederer, Vjera Katalinić, Lucija Konfic, Lucija Ljubić, Martina Petranović, Mladen Urem, Igor Mrduljaš, Ivan Golub, Ivana Sabljak, Ivana Žužul, Josipa Dragičević, Tonko Maroević, Daniel Rafaelić, Suzana Marjanić, Milan Bešlić, Željko Trbušić, Vanja Budišćak, Dimitrije Popović, Luko Paljetak i drugi.

Časopis je često iz vrijednih arhiva triju zavodskih odsjeka objelodanjivao neobično važne, gotovo za-boravljene radove. Među prvim su takvim radovima *Metodologija hrvatsko-srpske književne historiogra-fije* Branka Vodnika, *Repertoire Hrvat. zem. kazali-šta od 1. listopada 1870. do 31. srpnja 1937.*, *Pisma Ive Andrića upućena Zdenki Marković, Erotska mapa Milivoja Uzelca i Milana Begovića, Pisma Milki Hajdin Ante Kovačića, Režija Josipa Kulundžića i Zaručnička pisma Slave Ištvančić i Augusta Šenoe*. Posebni brojevi posvećeni su Slavku Batušiću, Marijanu Matkoviću,

Marku Fotezu, Janku Poliću Kamovu, varaždinskom kazalištu, karlovačkom kazalištu, futurizmu u Hrvat-skoj, repertoaru hrvatskih kazališta 1860. – 1980., deskriptivnoj bibliografiji Ive Vojnovića, Juri Kašte-lanu, Gustavu Krklecu te Ivi Andriću. Godine 2001. objavljena je, kao poseban otisak, i prva monografija o Zavodu za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, *Vodič Zavoda za povijest hrvatske knji-ževnosti, kazališta i glazbe HAZU*, s iscrpnim opisom povijesti palače Drašković (Narodnog doma) te ra-zvoja i djelatnosti svakoga pojedinog odsjeka unutar Zavoda. Osim redovitih brojeva, objavljeno je i više posebnih – tematskih – otisaka, primjerice: *Nepozna-ta korespondencija Ive Andrića – 118 pisama Zdenki Marković; Bibliografija prijevoda djela hrvatskih pisa-ca na esperanto; Teorija priče. Panorama ideja o umi-jeću pričanja 1842. – 2005.; Liječnici pisci u hrvatskoj književnosti od Dimitrije Demetra do danas; Hrvatsko državno kazalište u Zagrebu 1941. – 1945. Izbor gra-de iz Arhiva Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti; Kr-leža danas 1893. – 1981. – 2011. i Hrvatska književnost i Prvi svjetski rat*, koje su svojim vizualnim rješenjima oplemenili renomirani umjetnici i grafičari poput Di-mitrija Popovića, Alfreda Pala i Luke Gusića. Slikovni prilozi u *Kronici* pojavljuju se od 1981. (god. VII), i to isprva relativno rijetko. U posljednjih je dvadesetak godina međutim slikovni materijal postao zastuplje-niji, što je pridonijelo zanimljivosti časopisa. Poseb-

no su bogati slikovnim priložima monografski broj *Karlovačka kazališna stoljeća* (Novi tečaj I/1995, broj 1) te *Vodič Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* (Novi tečaj, IV/2001, broj 8).

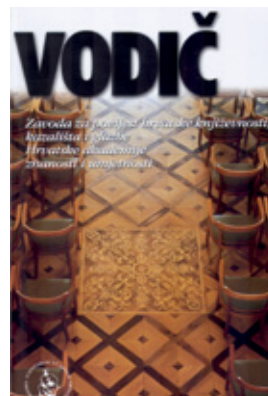
Otvorena širokom rasponu tema, *Kronika* je dosad, u gotovo 50 godina izlaženja, objavila niz stručnih i znanstvenih – izvornih i prevedenih – književnopolitovijesnih i književnoteorijskih radova, kritika, osvrti, eseja, književnih tekstova, transkripata, bibliografija i popisa arhivskoga gradiva iz ostavština hrvatskih književnika. Riječ je o priložima koji se bave različitim kroatističkim, kroatološkim, komparatističkim, teatrološkim i muzikološkim temama, ali i onima koje bi se nesumnjivo mogle okarakterizirati kao interdisciplinarne ili transdisciplinarne. Ukratko, *Kronika* je postala kudikamo više od kronike, tj. radnog biltena, kako je isprva bila zamišljena, nerijetko u najpozitivnijem smislu narušavajući uobičajene podjele između urednika i suradnika, koji se često susreću u zajedničkoj ulozi – priređivača. U tom smislu taj časopis, koji je godinama izlazio uz financijsku potporu Ministarstva kulture, a u novije vrijeme gotovo isključivo sredstvima Zaklade HAZU i/ili Ureda za kulturu Grada Zagreba, ostaje jedan od prepoznatljivih zaštitnih znakova Akademijina Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe. ●

The Journal Kronika (Chronicle) of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts

The journal *Kronika (Chronicle)* of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts was launched in 1975 at one of the meetings of the then Institute for Literature and Theatrology, at the initiative of Marijan Matković, full member of the Academy and director of the Institute at the time. Initially, under the title *Kronika (Chronicle)* of the Institute for Literature and Theatrology of the Yugoslav Academy of Sciences

and Arts, it was conceived as a kind of working bulletin aimed at registering the annual activities of the Institute. Soon, however, owing to the encouraging contributions of external collaborators, the journal evolved beyond being a mere institutional publication, or rather a publication that brought the results of scientific and research projects carried out within the Institute. Since the first issue in 1975, *Kronika* has been published continuously once, twice or thrice a

year (sometimes as a double or triple issue), except for two periods of discontinuity, between 1988 and 1995 and from 1998 to 2001. With the New Course, i.e. from 2001, the journal was renewed, and its name follows the change in the name of the Institute, which holds its current name since October 1993 – the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts.

The long-time editor-in-chief, from the journal's launch in 1975 until 2022, was Tomislav Sabljak, an associate member of the Academy and long-time head of the Division for the History of Croatian Literature. In 2011, the previous editorial board members Branko Hećimović, Tihomil Maštrović, Vjera Katalinić and Tomislav Sabljak were joined by the Czech Croatist, translator and corresponding member of the Croatian Academy of Sciences and Arts Dušan Karpatský from Prague and the Hungarian literary historian, Croatist and Hungarologist István Lukács from Budapest, and in 2012 by the German Croatist, comparatist and Slavist Reinhard Lauer from Göttingen. Boris Senker, full member of the Croatian Academy and head of the Division for the History of Croatian Theatre, became editor-in-chief in 2022. The editorial board comprises the executive editor Ana Batinić (Zagreb), Magdalena Dyras (Krakow), Vjera Katalinić (Zagreb), Reinhard Lauer (Göttingen), István Lukács (Budapest), Krešimir Nemec (Zagreb), Luko Paljetak (Dubrovnik) and Boris Senker (Zagreb). The new editorial board also brought a new structure of the magazine and, since 2022, *Kronika* has started publishing contributions in two new sections called “Through the Archives with a Flashlight” and “Reviews & Events”. Contributions in the first section are intended to be published in the form of a facsimile of an unknown or lesser-known part of archival material (for example, a few pages of an autograph, a piece of correspondence, an interesting personal document,

photographs, etc.) stored in the archives of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music, but also in other archival institutions and/or collections of rarities. The facsimile of the selected material (or part of it) is published with a short informative text. The “Reviews & Events” section provides reviews of scientific and professional publications, meetings already held (conferences, presentations, workshops), as well as possible announcements of planned events in the following year. Reviewers of contributions in *Kronika* are prominent Croatian scientists, members of the Department of Literature of the Croatian Academy of Sciences and Arts. Contributions to *Kronika* were made and continue to be made both by employees of the Academy's Institute and by other Croatian and foreign scientists and experts.

In addition to regular issues, several special thematic editions have been published, enriched with visual solutions by renowned artists and graphic designers such as Dimitrije Popović, Alfred Pal and Luka Gusić. Visual contributions to *Kronika* first appeared in 1981 (vol. VII) and were relatively rare at first. In the last thirty years or so, visual material has become more prevalent, which has contributed to the magazine's appeal. Open to a wide range of topics, *Kronika* has so far, in almost 50 years of publication, offered a number of professional and scientific, both original and translated, literary-historical and literary-theoretical works, critiques, reviews, essays, literary texts, transcripts, bibliographies and lists of archival material from the legacy of Croatian writers. These contributions deal with various Croatian studies, Croatological topics, comparative studies, theatre and musicology, but there are also those that could undoubtedly be characterized as interdisciplinary or transdisciplinary. In short, *Kronika* has become much more than just a chronicle, or work bulletin, it was originally intended to be. ●

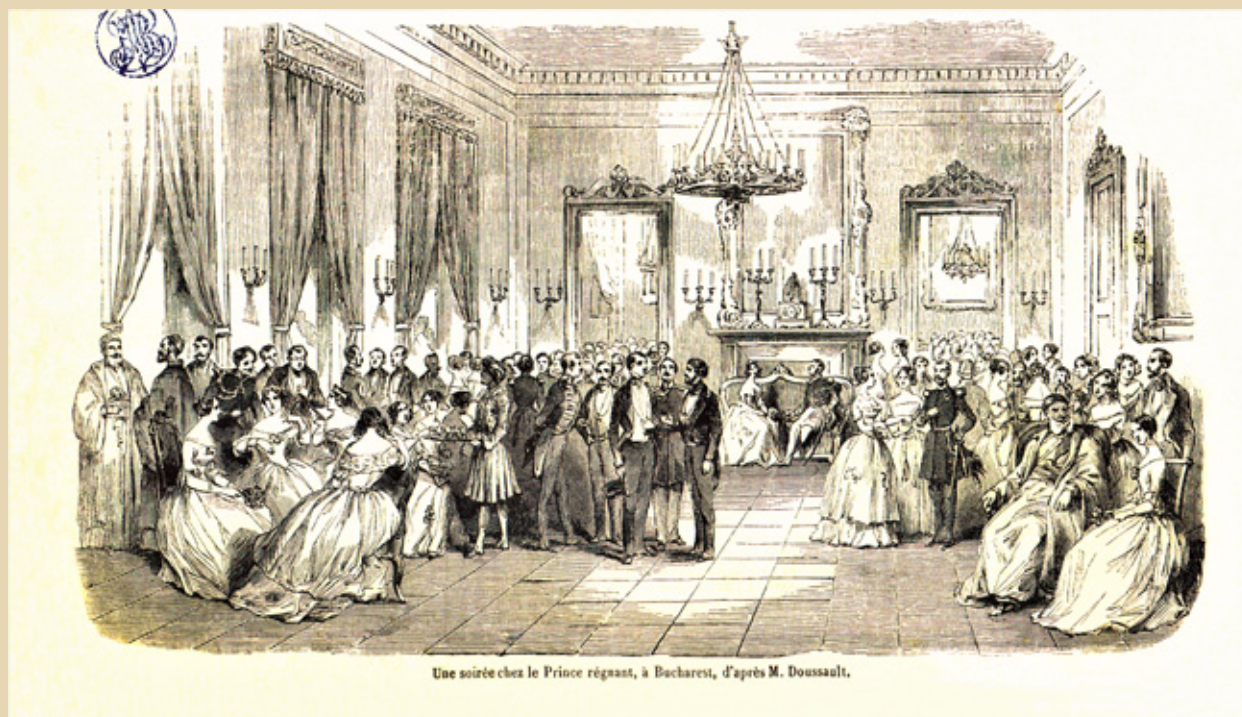
MUSIC, MULTICULTURALITY AND SOCIABILITY IN THE 19TH-CENTURY CENTRAL AND SOUTH-EASTERN EUROPEAN SALONS

Inaugural Conference of the CENTRE FOR NINETEENTH-CENTURY MUSIC STUDIES (CNCMS)

Days and dates: Thursday, December 10, 10:00–18:30

Friday, December 11, 10:00–14:00

Location: Zoom, National University of Music Bucharest, Auditorium Hall

Une soirée chez le Prince régnant, à Bucharest, d'après M. Doussault.

Un soirée chez le Prince régnant, à Bucharest, en 1843.
Gravure sur bois d'après Ch. Doussault („L' Illustration", 1848)

Participants:

**Alexandros CHARKIOLAKIS, Dan DEDIU, Walter Zev FELDMAN,
Ralf Martin JÄGER, Vjera KATALINIĆ, Tatjana MARKOVIĆ,
Ivan MOODY, Haiganuş PREDA-SCHIMEK, Dalia RUSU-PERSIC,
Emese SÓFALVI, Stanislav TUKSAR, Erich TÜRK,
Avra XEPAPADAKOU, Bennett ZON**

Acknowledgements

This conference was supported by the project *CENTRE FOR NINETEENTH-CENTURY MUSIC STUDIES (CNCMS)* developed by the Doctoral School and Research, Innovation and Information Unit of the National University of Music Bucharest (FONDUL DE DEZVOLTARE INSTITUȚIONALĂ: CNFIS-FDI-2020-0067).

SURADNJA HAZU S RUMUNJSKOM: Suradnja s Centrom za istraživanje glazbe XIX. stoljeća u Bukureštu (2020. – 2022.)

Vjera Katalinić

Nacionalno sveučilište za glazbu u Bukureštu (*Universitatea națională de muzică București*) središnja je visokoškolska glazbena institucija, iako ne jedina, u Rumunjskoj. Sastoji se od dva fakulteta: za izvedbene (glazbene) umjetnosti, tj. za studij instrumenata i pjevanja, te za muzikologiju, kompoziciju i (glazbenu) pedagogiju, oba na razini dodiplomskog i diplomskog te doktorskog studija. U okviru Nacionalnog sveučilišta za glazbu godine 2020. osnovan je i Centar za istraživanje glazbe XIX. stoljeća (*Centre for Nineteenth-Century Music Studies* [CNCMS]: <https://unmb.ro/cncms/en/about-cncms/>). Centar je osnovan zahvaljujući namjenskim projektima kako bi se potaknulo istraživanje glazbe i srodnih umjetnosti u tom razdoblju i povećao interes mladih istraživača (osobito doktoranada) na tom području. Osnutku Centra prethodila su dva simpozija u Bukureštu godine 2019.: prvi je organiziran pod okriljem Međunarodnoga muzikološkog društva i njegove radne grupe – *Glazba i kulturna osmoza u balkanskim zemljama*, a drugi je naslovljen: *Elite i njihova glazba. Glazba i muziciranje u salonima jugoistočne Europe u XIX. stoljeću*. Na oba su simpozija sudjelovali akademik Stanislav Tuksar i prof. dr. sc. Vjera Katalinić

referatima vezanima uz hrvatsku glazbu „dugog“ XIX. stoljeća.

Sklapanjem ugovora s partnerima proširila se suradnja Centra ne samo u razmjeni ideja i podataka kroz znanstvene skupove, nego i na doktorskom programu. Osim desetak rumunjskih institucija, Centru su se pridružile partnerske institucije iz Portugala (Centar za istraživanje glazbene sociologije i estetike u Lisabonu), Turske (Centar za istraživanje otomanske glazbe u Istambul), Grčke (Nacionalno i Kapodistrijsko sveučilište u Ateni), Srbije (Akademija umjetnosti u Novome Sadu), a Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti potpisala je 27. listopada 2020. trogodišnji ugovor u ime Razreda za glazbenu umjetnost i muzikologiju te Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe (Odsjek za povijest hrvatske glazbe). Prema ugovoru, suradnja je isključivo znanstvena i pedagoška, a odnosi se na:

- 1) organiziranje simpozija, radionica, koncerata, majstorskih radionica i sl. vezanih uz europsku i izvan-europsku glazbu u kontekstu društveno-kulturnih i umjetničkih praksi;

- 2) međuakademijsku suradnju koja će pružiti doktorandima i poslijedoktorandima mogućnosti

za napredovanje u projektima s područja glazbene prakse XIX. stoljeća;

3) podupiranje publikacija koje proizlaze iz takvih istraživanja, bilo da se radi o zbornicima, udžbenicima, kritičkim izdanjima izvora ili nosačima zvuka.

Inauguralna konferencija projekta – *Glazba, multikulturalnost i društvenost u salonima srednje i južne Europe u XIX. stoljeću* – održana je 10. i 11. prosinca 2020. u Bukureštu; na njoj su s hrvatske strane sudjelovali S. Tuksar i V. Katalinić zajedničkim referatom o hrvatskoj glazbi XIX. stoljeća na razmeđu između Mediterana te srednje i istočne Europe. Pozvano predavanje održao je Bennett Zon, profesor na Sveučilištu u Durhamu, osnivač i predsjednik Centra za istraživanje XIX. stoljeća, usmjeren i na interdisciplinarna istraživanja.

U skladu s potpisanim ugovorom, u 2021. godini S. Tuksar i V. Katalinić sudjelovali su pozvanim predavanjima na doktorskom studiju Nacionalnog sveučilišta za glazbu, a suradnja na notnim edicijama vezanima uz salonsku glazbu odgođena je za razdoblje kada zagrebačko arhivsko gradivo i muzikalije ponovno budu dostupni, nakon postpotresne obnove.

S obzirom na istraživačke teme suradnika u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe, očekuje se nastavak suradnje, potpisivanje novog ugovora s rumunjskim partnerom, a na inicijativu Bennetta Zona u tijeku su pregovori o mogućnostima suradnje Akademijinih jedinica vezanih uz glazbu i s međunarodnim Centrom za istraživanje XIX. stoljeća u Durhamu. ●

KAZALIŠTE ODEON U BUKUREŠTU, SAGRAĐENO 1911 /
ODEON THEATRE IN BUCHAREST, BUILT IN 1911

ATHENAEUM, KONCERTNA DVORANA U
SREDIŠTU BUKUREŠTA, OTVORENA 1888 /
ATHENAEUM, A CONCERT HALL IN THE
CENTER OF BUCHAREST, OPENED IN 1888

GLAVNA ZGRADA SVEUČILIŠTA ZA ARHITEKTURU
I URBANIZAM 'ION MINCU' U BUKUREŠTU /
MAIN BUILDING OF THE UNIVERSITY OF ARCHITECTURE
AND URBANISM 'ION MINCU' IN BUCHAREST

Croatian Academy Cooperation with Romania: Cooperation with the Centre for Nineteenth-Century Music Studies in Bucharest (2020-2022)

The National University of Music in Bucharest (Universitatea națională de muzică București) is the central higher education music institution, although not the only one, in Romania. It consists of two faculties: for performing (musical) arts, i.e. for the study of instruments and singing, and for musicology, composition and (music) pedagogy, both at the undergraduate, graduate and doctoral levels. In 2020, the Centre for Nineteenth-Century Music Studies ([CNCMS]: <https://unmb.ro/cncms/en/about-cncms/>) was founded under the umbrella of the National University of Music. The Centre was established thanks to targeted projects aimed at stimulating research on music and related arts of that period and increasing the interest of young researchers (especially doctoral students) in this field. The establishment of the Centre was preceded by two symposia in Bucharest in 2019: the first was organized under the auspices of the International Musicological Society and its working group Music and Cultural Osmosis in the Balkan Countries, and the second was entitled: "The Elites and Their Music. Music and Music Making in the Salons of Southeast Europe in the 19th Century". Full Academy Member Stanislav Tuksar and Professor Vjera Katalinić, PhD, participated in both symposia with papers related to Croatian music of the "long" 19th century.

By concluding agreements with partners, the Centre's cooperation has expanded not only in the exchange of ideas and data through scientific conferences, but also in the doctoral programme. In addition to a dozen Romanian institutions, the initiative was joined by partner institutions from Portugal (Centre for Research in Music Sociology and Aesthetics in Lisbon), Turkey (Centre for Research in Ottoman Music in Istanbul), Greece (National and Kapodistrian University of Athens), Serbia (Academy of Arts in Novi Sad), and the Croatian Academy of Sciences and Arts signed a three-year agreement on 27 October 2020 on behalf of the Department of Music and Musicology and the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music (Division for the History of Croatian Music).

According to the agreement, the cooperation is exclusively scientific and pedagogical, and it refers to:

- 1) organizing symposia, workshops, concerts, master classes, etc. related to European and non-European music in the context of socio-cultural and artistic practices;
- 2) inter-academic collaboration that will provide doctoral and postdoctoral students with opportunities to advance in projects in the field of the 19th century musical practice;
- 3) supporting publications resulting from such research, whether in the form of proceedings, textbooks, critical editions of sources, or sound recordings.

The project's inaugural conference was held on 10 and 11 December 2020 in Bucharest, under the title "Music, Multiculturalism and Sociability in the Salons of Central and Southern Europe in the 19th Century", with the participation of S. Tuksar and V. Katalinić from the Croatian side with a joint paper on the 19th century Croatian music at the crossroads between the Mediterranean and Central and Eastern Europe. The invited lecture was given by Bennett Zon, professor at the University of Durham, founder and president of the Centre for Nineteenth-Century Studies, also focused on interdisciplinary research.

In accordance with the signed agreement, in 2021 S. Tuksar and V. Katalinić participated in invited lectures at the doctoral study programme of the National University of Music, while the collaboration on sheet music editions related to salon music was postponed until the period when Zagreb's archival materials and musicals become available again, after the post-earthquake reconstruction.

In view of research topics of the collaborators in the Division for the History of Croatian Music, this collaboration is expected to continue. The signing of a new agreement with the Romanian partner is also expected, while at Bennett Zon's initiative, negotiations are underway on the possibilities of cooperation between the Academy's music-related units and the international Centre for Nineteenth-Century Studies in Durham. ●

Izjave HAZU

Statements by the Croatian Academy of Sciences and Arts

IZJAVA HAZU O ODGOVORNOM RASPOLAGANJU I KORIŠTENJU POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti je 28. veljače 2024. donijelo *Izjavu o odgovornom raspolaganju i korištenju poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj*.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti podsjeća kako je naša obveza prirodnim bogatstvima, napose tлом kao važnim povijesnim naslijeđem, gospodariti na socijalno, gospodarski i okolišno održiv način. Poljoprivredni proizvođači svoju ulogu u uzgoju bilja i stoke i barem zatečenoj razini prerade hrane mogu održati opstajući i poslujući kao cjeloviti poljoprivredni gospodarski subjekti, dakako, ravnopravno s drugim dionicima tržišnog natjecanja. Stoga pozivamo na povijesnu odgovornost pri donošenju odluka koje trebaju zaštititi interese definirane člankom 52. Ustava Republike Hrvatske, omogućiti poljoprivrednim gospodarskim subjektima nesmetan rad i razvoj, osigurati samodostatnost, sigurnost i pouzdanost opskrbe i vrhunsku kvalitetu hrane za hrvatske potrošače te otvoriti vrata izvozu hrane. Zaštita tih interesa zahtijeva odgovorno raspolaganje i korištenje poljoprivrednim zemljištem. To će neposredno utjecati na toliko potrebnu djelotvornu demografsku i gospodarsku obnovu.

HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

STATEMENT ON RESPONSIBLE MANAGEMENT AND USE OF AGRICULTURAL LAND IN THE REPUBLIC OF CROATIA

On 28 February 2024, the Presidency of the Croatian Academy of Sciences and Arts adopted the *Statement on Responsible Management and Use of Agricultural Land in the Republic of Croatia*.

The Croatian Academy of Sciences and Arts recalls that it is our obligation to manage natural resources, especially soil as an important historical heritage, in a socially, economically and environmentally sustainable manner. Agricultural producers can maintain their role in plant breeding and livestock farming and at least the current level of food processing if they are able to continue their work as all-round agricultural economic operators, and, certainly, on an equal footing with other competitors on the market. Therefore, we call for historical responsibility when making decisions that should protect the interests defined in Article 52 of the Constitution of the Republic of Croatia, enable agricultural economic entities to operate and develop their business without disruptions, ensure self-sufficiency, security and reliability of supply and high-quality food for Croatian consumers, as well as open the door to food exports. The protection of these interests requires responsible management and use of agricultural land. This will have a direct impact on the much-needed effective demographic and economic renewal.

THE CROATIAN ACADEMY
OF SCIENCES AND ARTS

PRIJEDLOG MJERA PREVENCIJE MOGUĆIH ŠTETNIH UTJECAJA PROIZVODNIH POGONA TVRTKI KOJE GOSPODARE OTPADOM U SUSTAVU KRUŽNOGA GOSPODARSTVA NA TLO I VODE

Na 6. (296.) redovitoj sjednici Predsjedništva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, održanoj 26. lipnja 2024., na prijedlog Razreda za prirodne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, jednoglasno je prihvaćena izjava *Prijedlog mjera prevencije mogućih štetnih utjecaja proizvodnih pogona tvrtki koje gospodare otpadom u sustavu kružnoga gospodarstva na tlo i vode.*

Republika Hrvatska ima definirane i implementirane instrumente zaštite okoliša kojima se utvrđuju postupci za dobivanje potrebnih dozvola za rad tvrtki koje gospodare otpadom u sustavu kružnoga gospodarstva. Iako je poznato da kružno gospodarstvo, u osnovi, ima pozitivne učinke na otpad i okoliš, jer podrazumijeva pretvaranje otpada u novu sirovinu ili proizvod, čime se postiže znatno smanjenje količine otpada, a time i štetnih utjecaja na okoliš, neadekvatno upravljanje i/ili neučinkovitost tehnoloških procesa proizvodnih pogona kružnoga gospodarstva može uzrokovati onečišćenje svih sastavnica okoliša, osobito tla i vode. Tlo je nositelj brojnih funkcija koje osiguravaju život na Zemlji, ali je ujedno i izrazito složen i kompleksan medij podložan procesima degradacije i onečišćenjima. Vode su pak, zbog svoje pokretljivosti i sposobnosti otapanja najrazličitijih spojeva, najugroženiji dio ljudskoga okoliša. Pritom su podzemne vode posebno ugrožene, jer se tečenje i pronos tvari kroz sustave podzemnih voda odvijaju vrlo sporo, što može dovesti do jakoga, ali u isto vrijeme i prolongiranog utjecaja čovjeka na kakvoću podzemne vode. Na temelju zaključaka s okrugloga stola Naučene lekcije iz incidenta u pogonu osječke tvrtke „Drava International“ – možemo li prevenirati moguće štetne utjecaje proizvodnih pogona kružnog gospodarstva na tlo i vode?, održanoga 28. svibnja 2024. u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u organizaciji Znanstvenoga vijeća za zaštitu prirode i okoliša Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, predlažemo sljedeće mjere prevencije mogućih štetnih utjecaja proizvodnih pogona kružnoga gospodarstva na tlo i vode:

– Jačati institucijske kapacitete mjerodavnih državnih i županijskih tijela za izdavanje, kontrolu i nadzor rada tvrtki koje gospodare otpadom te sustavno provoditi mehanizme kontrole i nadzora provedbe rada u njima.

– Educirati stanovništvo, a posebno djelatnike tvrtki koje se bave gospodarenjem otpadom, o preventivnim aktivnostima i mjerama zaštite koje je potrebno provoditi u pogonima ili skladištima tvrtki, od mogućih opasnosti za zdravlje ljudi i ekosustava do utjecaja koji na njih imaju velike nesreće uzrokovane slučajnim pogreškama ili namjernim činjenjem uslijed, primjerice, sve prisutnijega ekološkog terorizma. –

– Zainteresiranu javnost pravodobno upoznati sa svim aktualnim i/ili budućim projektima gospodarenja otpadom i educirati je o njima radi dobivanja stručne i šire društvene podrške za njihovu provedbu kako bi se olakšalo ostvarivanje vrlo zahtjevnih ciljeva oporabe otpada, koje Republika Hrvatska, sukladno zakonskoj regulativi Europske unije, mora zadovoljiti.

– Uspostaviti sustavan i učinkovit monitoring (motrenje) tla i voda na lokacijama tvrtki, potencijalnih velikih onečišćivača, koje gospodare otpadom u sustavu kružnoga gospodarstva s obvezom provedbe monitoringa nultoga stanja tla i voda prije nastanka mogućega onečišćenja. Uspostavu monitoringa tla i voda treba razumijevati kao ulaganje u budućnost i zaštitu okoliša, a ne kao trošak institucija i tvrtki kojima je to zakonska obveza. –

– Praćenje utjecaja na tlo u blizini industrijskih i drugih postrojenja, a osobito pogona tvrtki koje se bave gospodarenjem otpadom u sustavu kružnoga gospodarstva, iz kojih je moguće očekivati negativne učinke na kakvoću tla, provoditi na osnovi metodologije monitoringa poljoprivrednih, šumskih i onečišćenih tala iz nacionalnoga projekta Izrada programa trajnog motrenja tala Hrvatske s pilot projektom. –

– Uspostaviti nacionalni laboratorij za tlo, možda u okviru Centra za tlo Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu, koji bi provodio uzimanje uzoraka, njihovu analizu i obradu, prije svega u slučajevima znatnih onečišćenja tla uzrokovanih, primjerice, velikim ekološkim nesrećama ili katastrofama. –

– Dopuniti relevantne zakonske ili podzakonske regulative na način da se, prilikom dodjeljivanja dozvole za gospodarenje otpadom i/ili okolišne ili druge slične dozvole za rad tvrtke koja gospodari otpadnom plastičnom ambalažom ili drugim vrstama otpada, traži mišljenje stručnjaka za požare koji će procijeniti rizik od požara u proizvodnim pogonima ili skladištima tvrtke.

**HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI**

PROPOSAL FOR MEASURES TO PREVENT POSSIBLE HARMFUL EFFECTS OF PRODUCTION FACILITIES OF COMPANIES THAT MANAGE WASTE IN THE CIRCULAR ECONOMY SYSTEM ON SOIL AND WATER

The statement *Proposal for Measures to Prevent Possible Harmful Effects of Production Facilities of Companies that Manage Waste in the Circular Economy System on Soil and Water*, proposed by the Academy Department of Natural Sciences, was unanimously adopted at the 6th (296th) regular session of the Presidency of the Croatian Academy of Sciences and Arts, held on 26 June 2024.

The Republic of Croatia has defined and implemented environmental protection instruments that establish procedures for obtaining the necessary permits for the operation of companies that manage waste in the circular economy system. Although it is known that the circular economy, in principle, has positive effects on waste and the environment, as it includes converting waste into a new raw material or product, which significantly reduces the amount of waste and thus harmful impacts on the environment, inadequate management and/or inefficiency of technological processes in circular economy production facilities can cause pollution of all components of the environment, especially soil and water. Soil is the basis of numerous functions that enable life on Earth, but it is also an extremely complex and intricate system, subject to degradation processes and pollution. Water, on the other hand, is the most endangered part of the human environment due to its mobility and ability to dissolve a wide variety of compounds. Groundwater is particularly endangered, because the flow and transport of substances through groundwater systems occur very slowly, which can lead to a strong, but at the same time prolonged, human impact on groundwater quality. Based on the conclusions from the roundtable *Lessons Learned from the Incident at the Osijek Company "Drava International" - Can We Prevent Possible Harmful Impacts of Circular Economy Production Facilities on Soil and Water?*, organized by the Scientific Council for Nature and Environmental Protection of the Croatian Academy and held on 28 May 2024 at the Academy Library, we propose the following measures to prevent possible harmful impacts of circular economy production facilities on soil and water:

- Strengthen the institutional capacities of the relevant state and county authorities competent for issuing permits, controlling and supervising the work of waste management companies, and systematically implement mechanisms for the control and supervision of their work.

- Educate the population, and especially employees of waste management companies, about preventive activities and protective measures that need to be implemented in production plants or warehouses, from possible dangers to human health and ecosystems to the impact of major accidents caused by accidental errors or intentional acts due to, for example, the increasingly present ecological terrorism.
- Inform the interested public in a timely manner about all current and/or future waste management projects and provide details about them in order to obtain professional and broader social support for their implementation and facilitate the achievement of very demanding waste recovery goals to be met by the Republic of Croatia, in accordance with European Union legislation.

- Establish systematic and efficient soil and water monitoring at the locations of companies, potential major polluters, that manage waste in the circular economy system with the obligation to implement monitoring of the zero state of soil and water before the occurrence of possible pollution. The establishment of soil and water monitoring should be understood as an investment in the future and environmental protection, and not as an expense for institutions and companies that are legally obliged to do so.

- Monitoring the impact on the soil in the vicinity of industrial and other facilities, and especially the facilities of companies that manage waste in the circular economy system, from which it is possible to expect negative effects on soil quality, should be carried out based on the methodology for monitoring agricultural, forest and contaminated soils from the national project Development of a Permanent Soil Monitoring Programme in Croatia with a pilot project.

- Establish a national soil laboratory, perhaps within the Soil Centre of the Croatian Agriculture and Food Agency, which would carry out sampling, analysis and processing, primarily in cases of significant soil contamination caused, for example, by major environmental accidents or disasters.

- Amend relevant legal or subordinate regulations so that, when granting a waste management permit and/or environmental or other similar permits for the operation of a company managing waste plastic packaging or other types of waste, the opinion of fire experts is sought to assess the risk of fire in the company's production facilities or warehouses.

THE CROATIAN ACADEMY
OF SCIENCES AND ARTS

NAPADNO MEDIJSKO ŠIRENJE NEISTINA O AKADEMIJI

Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti usvojilo je 30. listopada 2024. izjavu *Napadno medijsko širenje neistina o Akademiji*.

Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti želi upoznati javnost sa svojim stajalištima o pitanjima koja pojedinci koriste za medijske istupe s neistinama o HAZU. Povod za te istupe jesu četiri načela kojima se rukovode Predsjedništvo i Uprava Akademije.

1. HAZU ŽELI POMLADITI SVOJE ČLANSTVO

Preporučuje se da se za članove suradnike izabiru predloženi do navršene pedeset godina života, kao i da se nakon deset godina oni ne izabiru u trajno suradničko zvanje, osim iznimno;

Preporučuje se da se za redovite članove izabiru predloženi do navršene sedamdeset godina života, osim iznimno.

Prethodna je praksa podrazumijevala da se članovi suradnici, ako ne budu u međuvremenu izabrani u redovito članstvo, nakon isteka razdoblja od deset godina u pravilu reizabiru i time ostaju u trajnom statusu člana suradnika do kraja života. Treba naglasiti da je broj članova suradnika ograničen, a iskustvo je pokazalo da, osim iznimaka, aktivan doprinos Akademiji jenjava u članova suradnika nakon što prijeđu u pozne godine i trajno suradničko zvanje. Predsjedništvo je također usvojilo privremenu strategiju, u kojoj se preporučuje da se za članove suradnike izabiru osobe do pedeset godina starosti, kako bi se omogućio odabir što aktivnijih članova u naponu stvaralačke snage. Pritom, svi članovi suradnici, kako tijekom suradničkoga statusa tako i nakon isteka mandata od deset godina, mogu biti predlagani i izabirani u redovite članove. Naime, suradničko članstvo u pravilu podrazumijeva priliku članu suradniku za stjecanje uvjeta za izbor u redovito članstvo.

Uostalom, kao što se na sveučilištima u trajno zvanje biraju samo redoviti profesori, a ne docenti ili izvanredni profesori, tako je logično da izbor u zvanje članova suradnika ne bude trajan, nego jedino izbor u redovite članove.

Aktualna preporuka Predsjedništva HAZU da se redovite članove u pravilu izabire do navršene sedamdesete godine života, u skladu je s namjerom pomlađivanja redovitoga članstva, radi njegova što većeg doprinosa aktivnostima Akademije u razdoblju nakon izbora. Iznimno postoji mogućnost za izbor redovitog člana u dobi iznad sedamdeset godina.

Naglašavam da HAZU izabire svoje članove tako da ne krši niti Statut niti zakonom propisane uvjete. Članstvo u Akademiji nije nečije pravo, nego samo mogućnost, a na Akademiji je da ocijeni kada i hoće li nekoga izabrati u svoje članstvo.

2. NE NEPOTIZMU U HAZU

Preporučeno je da se u isti razred ne biraju supružnici niti najbliži srodnici.

Jedna dosadašnja članica suradnica HAZU, ali i supruga akademika u istome Akademijinu razredu, nije izabrana za redovitu članicu, zbog čega se optužuje Uprava i Predsjedništvo. Istina jest, da donedavna članica suradnica niti jednom nije bila nominirana od pripadajućega Razreda kao predložena za izbor u akademkinju na Skupštini HAZU, pa prigovori da su Uprava i Predsjedništvo zapriječili njezin izbor, usprkos odluci Razreda, nisu istiniti.

Točno jest da je Predsjedništvo HAZU zauzelo načelan stav da se u isti razred HAZU ne bi trebali izabirati supružnici, niti najbliži srodnici. Objašnjenje je jednostavno: Hrvatska je nažalost još uvijek bremenita nepotizmom na mnogim razinama, a to se percipira kao jedan od glavnih problema u društvu i čest razlog koji mlade ljude potiče da napuštaju Domovinu. Stoga Akademija mora u tim pitanjima, kao primjer čestitosti, biti beskompromisna i postojana. Dopusti li se nepotizam u HAZU, u najvišoj ustanovi hrvatske znanosti, kulture i umjetnosti, što još preostaje?

3. HAZU USTRAJE NA TAJNOM GLASOVANJU PRILIKOM IZBORA

Na skupštini se tajnim glasanjem biraju redoviti članovi, dopisni članovi i članovi suradnici Akademije.

Predlaganje kandidata za redovite, dopisne i suradne članove obavlja se u razredima Akademije. Razredi nakon detaljnih rasprava o prispjelim prijedlozima za buduće članove, tajnim glasanjem nominiraju predložene za izbor na Skupštini HAZU. Informacija o predloženima i njihovim životopisima potom se dostavlja svim članovima Skupštine. Izbori se odvijaju na Skupštini i nisu formalnost, jer se i na Skupštini o svakome predložniku iznosi životopis i provodi rasprava. Potom redoviti članovi, tj. akademici, tajnim glasanjem odlučuju o izboru svakoga pojedinog predložnika. Neodabir nekoga od nominiranih predložnika na Skupštini nije presedan, nego se događa povremeno, kada Skupština u tajnom glasanju tako odluči natpolovičnom većinom. Tako se odabiru akademici, kao i dopisni i suradni članovi, otkad Akademija postoji.

4. AKADEMIJA AKTIVNO VODI BRIGU O NACIONALNOM BLAGU KOJE JOJ JE POVJERENO

HAZU se smatra odgovornom za svoje umjetnine u nacionalnom muzeju moderne umjetnosti (NMMU).

HAZU temeljem donacija ima u vlasništvu vrijedne umjetnine, koje su joj, kao nacionalno blago, povjerene na trajnu skrb.

Znatno broj umjetnina u vlasništvu HAZU nalaze se u NMMU-u, bivšoj Modernoj galeriji. HAZU inzistira na točnom popisu i lociranju umjetnina koje su pohranjene u NMMU-u i to je jedini razlog medijskih napada na Akademiju u ovome kontekstu. HAZU je bila, a i nadalje je

voljna, povjeriti svoje umjetnine NMMU-u na odgovorno upravljanje i izlaganje, radi njihove dostupnosti hrvatskoj javnosti. Dakle, nema govora da bi HAZU umjetnine željela vratiti k sebi natrag, sakriti od javnosti ili njima bilo kako manipulirati, kao što neki insinuiraju. Lako provjerljiva istina jest da je nakon višekratnih neuspješnih pokušaja da postigne dogovor s NMMU-om, HAZU je, kao odgovoran vlasnik, pokrenula sudski postupak s ciljem točnoga lociranja i katalogiziranja umjetnina koje su u njezinu vlasništvu, a koje bi trebale biti pohranjene u NMMU-u.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti kroz svoju je povijest djelovala u različitim povijesnim i državnopravnim okolnostima i, za razliku od mnogih, bila je i bit će najpouzdaniji i najpostojaniji čuvar hrvatskoga kulturnoga identiteta i nacionalnoga blaga koje joj je povjereno.

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

BLATANT SPREADING OF LIES ABOUT THE ACADEMY IN THE MEDIA

On 30 October 2024, the Presidency of the Croatian Academy of Sciences and Arts adopted the statement on the *Blatant Spreading of Lies about the Academy in the Media*.

The Presidency of the Croatian Academy of Sciences and Arts wants to inform the public of its views on issues that certain individuals use in their media appearances with untruths about Academy. The reason for these appearances the four principles that guide the work of the Academy's Presidency and Management.

1. THE ACADEMY WANTS TO REJUVENATE ITS MEMBERSHIP

It is recommended that nominees up to the age of fifty are elected as associate members, and that after ten years they not be elected as permanent associates, except in exceptional cases;

It is recommended that nominees up to the age of seventy are elected as full members, except in exceptional cases.

The previous practice implied that associate members, if not elected to the full membership in the meantime, were re-elected as a rule after the expiry of the ten-year period and thus remained in the permanent status of associate member for the rest of their lives. It should be emphasized that the number of associate members is limited, and experience has shown that, with exceptions, active contribution to the Academy wanes in associate members after they reach old age and the permanent associate title. The Presidency has also adopted a temporary strategy, which recommends that persons up to the age of fifty are elected as associate members, in order to enable the selection of members who are as active as possible and at the peak of their creative power. That said, all associate members, both during their associate status and after the expiration of their ten-year term, may be nominated and elected as full members. Namely, associate membership generally implies an opportunity for an associate member to meet the requirements for election to full membership.

After all, just as universities elect only full professors, not assistant or associate professors, it is logical that election to the title of associate members should not be permanent, but only election of full members.

The current recommendation of the Academy Presidency that full members should, as a rule, be elected by the age of seventy is in line with the intention of rejuvenating full membership, in order to maximize their contribution to the activities of the Academy in the period after the election. Exceptionally, there is a possibility of electing a full member over the age of seventy.

We emphasize that the Academy elects its members in a way that does not violate either the Statute or the legally

prescribed conditions. Membership in the Academy is not someone's right, but only a possibility, and it is up to the Academy to assess when and whether to elect someone to its membership.

2. NO TO NEPOTISM IN THE ACADEMY

It is recommended that spouses and close relatives are not elected to the same department.

One former associate member of the Croatian Academy of Sciences and Arts, and also the wife of a full Academy member in the same Academy department, was not elected as a full member, for which the Management and Presidency were accused. The truth is that the former associate member had never been nominated by the relevant Department as a candidate for election as full Academy member at the Assembly of the Croatian Academy of Sciences and Arts, so the complaints that the Management and Presidency prevented her election, despite the decision of the Department, are not true.

It is true that the Academy Presidency has taken a principled position that spouses and close relatives should not be elected to the same Academy department. The explanation is simple: Croatia is unfortunately still fraught with nepotism at many levels, and this is perceived as one of the main problems in society and a frequent reason that encourages young people to leave their homeland. Therefore, the Academy must be uncompromising and steadfast in these matters, as an example of honesty. If nepotism is allowed in the Croatian Academy of Sciences and Arts, the highest institution of Croatian science, culture and art, what is left?

5. THE ACADEMY INSISTS ON SECRET VOTING AT ELECTIONS

The Assembly elects full members, corresponding members and associate members of the Academy by secret ballot.

The nomination of candidates for full, corresponding and associate members is carried out in the departments of the Academy. After detailed discussions on the received proposals for future members, the departments nominate the proposed members for election at the Academy Assembly by secret ballot. Information on the proposed members and their CVs is then submitted to all members of the Assembly. The elections take place at the Assembly and are not a formality, because the CV of each proposed member is also presented at the Assembly and a discussion is held. Then the regular members, i.e. full Academy members, decide on the election of each proposed member by secret ballot. The non-election of one of the nominated proposed members at the Assembly is not a precedent, but happens occasionally, when the Assembly decides so by a majority vote in a secret ballot. Full Academy members, as well as corresponding and associate members, have been elected in this way since the Academy's foundation.

6. THE ACADEMY TAKES ACTIVE CARE OF THE NATIONAL TREASURE IN ITS CUSTODY

The Croatian Academy of Sciences and Arts is considered responsible for its artworks at the National Museum of Modern Art (NMMU).

The Academy owns valuable works of art received through donations. As national treasures, these artworks are entrusted to the Academy for permanent care.

A significant number of artworks owned by the Academy are kept in the NMMU, the former Modern Gallery. The Academy insists on an accurate inventory and precise location of the works of art stored at the NMMU, and this is the sole reason for the media attacks on the Academy in this context. The Academy was, and continues to be, willing to entrust its artworks to the NMMU for responsible management and exhibition, in order to make them accessible to the Croatian public. Therefore, it is pointless to claim that the Academy would like to see those works of art returned, hide them from the public, or exploit them in any way, as some insinuate. The easily verifiable truth is that after repeated unsuccessful attempts to reach an agreement with the NMMU, the Croatian Academy, as the responsible owner, initiated court proceedings with the aim of accurately locating and cataloguing the works of art in its possession that should be stored at the NMMU.

Throughout its history, the Croatian Academy of Sciences and Arts has existed in various historical and legal circumstances, including various states, and, unlike many, it has been and will continue to be the most reliable and resolute guardian of the Croatian cultural identity and national treasure entrusted to it.

THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

AKADEMIK IVAN GUŠIĆ SNIMLJEN NA MALOM JEZERU NA OTOKU MLJETU 2008. /
FULL ACADEMY MEMBER IVAN GUŠIĆ AT MALO JEZERO (SMALL LAKE) ON THE ISLAND OF MLJET IN 2008

In memoriam akademiku Ivanu Gušiću, glavnom uredniku Glasnika HAZU 2014. – 2024.

Akademik Mladen Juračić

U Zagrebu je 10. srpnja 2024. preminuo akademik Ivan Gušić, istaknuti redoviti član Razreda za prirodne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i glavni urednik *Glasnika HAZU* od njegova pokretanja.

Ivan Gušić rodio se 1938. u Zagrebu u obitelji poznatih istraživača, majke Marijane, poznate i priznate etnologinje, i oca Branimira, akademika, otorinolaringologa i antropogeografa, uz koje je u ranoj mladosti zavolio prirodu (i planine i more, a posebno otok Mljet) i bio „inficiran“ istraživanjem. Maturirao je u Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu, a diplomirao, magistrirao i doktorirao geologiju na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na tom je fakultetu proveo i veći dio svojega profesionalnog rada, pa je tako na Geološkom odsjeku PMF-a godine 1963. izabran za asistenta, 1972. za docenta, a 1977. za izvanrednog profesora. Razdoblje 1977. – 1985. godine proveo je u Njemačkoj, najprije kao stipendist Humboldtove zaklade, a potom kao suradnik na znanstvenim projektima na sveučilištima u Frankfurtu, Münsteru i Erlangu-Nürnbergu. U Zagreb se vratio 1985. godine, te se zaposlio u Institutu za geološka istraživanja. Godine 1990. vratio se, kao redoviti profesor, na Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, gdje je ostao do umirovljenja 2007. Uz nastavu, istraživanje i rad sa studentima bio je i pred-

stojnik Geološko-paleontološkog zavoda, pročelnik Geološkog odsjeka te u razdoblju 1997. – 2000. i dekan Fakulteta. Godine 2009. izabran je u zvanje *professora emeritusa* Sveučilišta u Zagrebu.

Ivan Gušić bio je erudit i osoba širokih znanstvenih interesa. Prvenstveno se bavio historijskom geologijom, odnosno geološkom evolucijom i postankom Dinarida. No u početku znanstvenih istraživanja kao paleontolog istraživao je velike bentičke foraminifere i vapnenačke alge, pri čemu je opisao više novih taksona (vrsta). Oni su se pokazali kao pouzdani pokazatelji starosti u plitkomorskim vapnenačkim naslagama širega područja nekadašnjeg oceana Tetis.

Njegov glavni istraživački interes bila je stratigrafija mezozoika Jadranske karbonatne platforme (AdCP). Usklađujući događaje na AdCP-u s globalnim eustatičkim i geotektonskim događajima te drugim perimediteranskim karbonatnim platformama, Ivan Gušić i Vladimir Jelaska uspostavili su tzv. „događajnu stratigrafiju“ AdCP-a, koja je kasnije postala poznata kao „Brački model“. Za znanstvenu monografiju *Stratigrafija gornjokrednih naslaga otoka Brača*, u kojoj su opisani ti događaji, dobili su godine 1992. Državnu nagradu za znanost *Ruđer Bošković*.

Od kraja 1990-ih godina Ivan Gušić bio je i član tzv. *Neandertalskog konzorcija*, koji vodi dopisni član HAZU i nobelovac Svante Pääbo iz Leipziga, za koji

je osigurao pristup neandertalskim kostima iz špilje Vindije, što se pokazalo kritičnim u rekonstrukciji neandertalskog DNA. Rezultati toga velikog istraživanja objavljeni su i još se objavljuju u časopisima kao što su *Nature*, *Science*, *Cell* i drugi prestižni časopisi te su dosada citirani više od 5.000 puta.

Znanstveni rad Ivana Gušića rezultirao je s više od 80 znanstvenih članaka u domaćim i međunarodnim recenziranim časopisima.

Uza zanimanje za geološku evoluciju, Gušić se prirodno počeo zanimati i za evoluciju Zemlje i života u cjelini. Darwinova evolucija i zalaganje za znanstveni pogled na svijet odveli su ga u publicistiku i društveno djelovanje. Tako se posvetio objavljivanju popularnoznanstvenih članaka i knjiga u kojima je promicao evoluciju (i teoriju evolucije) i razotkrivao znanstvenu neutemeljenost kreacionizma i „inteligentnog dizajna“, što je u današnjoj Hrvatskoj, nažalost, jako potrebno. Stoga je djelovao u Hrvatskome prirodoslovnom društvu, kojemu je bio i predsjednik 2001. – 2004. godine. Dovoljno je navesti samo naslov njegove knjige tiskane 2017. godine: *KREACIONIZAM: stari mit u novome ruhu ili kako se iz jedne znanstvene paradigme izrodio jedan protuznanstveni nazor*.

Akademik Ivan Gušić izabran je za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti godine 1992. u kojoj je bio vrlo aktivan sve do svoje smrti. Bio je dugogodišnji tajnik Razreda za prirodne znanosti (2011. – 2018.), član Predsjedništva Akademije (2004. – 2010.), predsjednik Nacionalnog odbora INQUA (2008. – 2014.) i Znanstvenog vijeća za daljinska istraživanja (2006. – 2009.), a smrt ga je zatekla kao dugogodišnjeg voditelja Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara (od 2011.) te deset godina glavnog urednika Glasnika HAZU (2014. – 2024.).

Godine 2012. dobio je Državnu nagradu za životno djelo iz prirodnih znanosti, a godine 2019. izabran je i za dopisnog člana Slovenske akademije znanosti i umjetnosti. Tako se pridružio nekolicini hrvatskih geologa koji su također bili članovi SAZU: Marijanu Salopeku, Vandi Kochansky Devidé i Milanu Heraku.

Ivan Gušić bio je prirodoslovac od formata, ali i znanstvenik širokih interesa te načitani prosvjetitelj. Bio je ugodan sugovornik, no svoje je stavove branio čvrsto i argumentirano. Osim pameti i britkosti, krasila ga je izrazita dobronamjernost. Rado je drugima pomagao, ali o sebi i svojim problemima rijetko je govorio.

Smrću akademika Ivana Gušića Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i njezin Razred za prirodne znanosti ostali su bez svojega istaknutog i zaslužnog člana. Bio je vrsni geolog i paleontolog te dobronamjerni kolega i prijatelj kojega ćemo se sjećati s velikim poštovanjem. ●

AKADEMIK IVAN GUŠIĆ KAO KOORDINATOR PRVIH DANA OTVORENIH VRATA HAZU 2011. / FULL ACADEMY MEMBER IVAN GUŠIĆ AS THE COORDINATOR OF THE FIRST OPEN DOOR DAYS IN 2011

AKADEMIK IVAN GUŠIĆ NA SKUPŠTINI HAZU 29. TRAVNJA 2024., DVA I POL MJESECA PRIJE SMRTI. LIJEVO OD NJEGA AKADEMIK MARIO ŠLAUS, DESNO AKADEMIK MLADEN JURAČIĆ. / FULL ACADEMY MEMBER IVAN GUŠIĆ AT THE CROATIAN ACADEMY ASSEMBLY ON 29 APRIL 2024, TWO AND A HALF MONTHS BEFORE HIS DEATH. TO HIS LEFT IS FULL ACADEMY MEMBER MARIO ŠLAUS, TO HIS RIGHT IS FULL ACADEMY MEMBER MLADEN JURAČIĆ.

AKADEMIK IVAN GUŠIĆ GOVORI NA PROMOCIJI GLASNIKA HAZU U PALAČI HAZU 2017. / FULL ACADEMY MEMBER IVAN GUŠIĆ SPEAKING AT THE PROMOTION OF THE ACADEMY JOURNAL GLASNIK AT THE ACADEMY PALACE IN 2017

In Memoriam to Ivan Gušić, Editor-in-Chief of the Academy Journal Glasnik from 2014 to 2024

AKADEMIK IVAN GUŠIĆ NA PRVOM SASTANKU UREDNIŠTVA GLASNIKA HAZU 2014. / FULL ACADEMY MEMBER IVAN GUŠIĆ AT THE FIRST EDITORIAL MEETING OF THE ACADEMY JOURNAL GLASNIK IN 2014

Full Academy Member Ivan Gušić, a distinguished member of the Academy Department of Natural Sciences and editor-in-chief of the Academy journal *Glasnik* since it was established in 2014, died in Zagreb on 10 July 2024.

Ivan Gušić was born in 1938 in Zagreb, into a family of well-known researchers, his mother Marijana, a well-known and recognized ethnologist, and his father Branimir, an academic, otolaryngologist and anthropogeographer. Thanks to his parents, he fell in love with nature at an early age and was "infected" with research.

He graduated and afterwards received his master's and doctorate degrees in geology from the Faculty of Science, University of Zagreb. He also spent most of his professional work at that faculty, and was elected assistant at the Department of Geology in 1963, assistant professor in 1972, and associate professor in 1977. Gušić spent the period between 1977 and 1985 in Germany, first as a Humboldt Foundation scholar, and then as a research associate on scientific projects at the universities of Frankfurt, Münster and Erlangen-Nürnberg.

He returned to Zagreb in 1985 and took a job at the Institute for Geological Research. In 1990, he returned to the Faculty of Science as a full professor, where he remained until his retirement in 2007. Ivan Gušić was an erudite and a person of broad scientific interests. He primarily dealt with historical geology, namely the geological evolution and formation of the Dinarides. His main research interest was the Mesozoic stratigraphy of the Adriatic Carbonate Platform.

Along with his interest in geological evolution, Gušić naturally became interested in the evolution of the Earth and life in general. Darwin's evolution and his commitment to a scientific worldview led him to journalism and engagement in society. In 1992, Ivan Gušić was elected a full member of the Croatian Academy of Sciences and Arts, where he was very active until his death. Ivan Gušić was a natural scientist through and through, a scholar of broad interests, and a well-read educator. He was a pleasant conversationalist, but he defended his views firmly and with arguments. In addition to his intelligence and sharpness, he was distinguished by his pronounced benevolence. ●

*Michael a. Mierevelt,
ad vivum pinxit.*

*Wilhelmus Delff,
sculpsit.*

IZLOŽBA MARKO ANTUN DE DOMINIS *U povodu 400. obljetnice smrti*

Marijana Borić

O MARKU ANTUNU DE DOMINISU Marko Antun de Dominis (Rab, 1560. – Rim, 8. ili 9. rujna 1624.), svestrani učenjak, ugledni predstavnik hrvatskog i europskog humanizma, visoki crkveni prelat i diplomat, smatra se jednom od najistaknutijih duhovnih pojava Europe na prijelazu iz XVI. u XVII. stoljeće. Svojim je znanstvenim opusom i ugledom u crkvenom, društvenom i političkom životu izazivao divljenje u elitnim europskim krugovima, ali i otvoreno neprijateljstvo nekih suvremenika. Dominis je intelektualnim i duhovnim djelovanjem ostavio neizbrisiv trag u hrvatskoj i europskoj povijesti, znanosti i kulturi. Ostvarivao se u raznim aspektima života te je bio primjerom iznimno uspješnoga i svestranoga renesansnog čovjeka utjelovljenog pojmom homo universalis. Tijekom života djelovao je kao predavač-lektor matematike, retorike, logike, književnosti, filozofije i prirodnopisa, pisao je i zapažena djela iz područja prirodne filozofije i fizike, a osobito iz teologije, koja je bila u fokusu njegova djelovanja. Bio je isusovac, potom senjski biskup, a dok je bio splitskim nadbiskupom, nosio je časnu titulu prima-

sa Dalmacije i Hrvatske – naslov prvostolnika Dalmacije i čitave Hrvatske, najviše crkveno dostojanstvo koje je do konca života s ponosom isticao.

Među znamenitim hrvatskim humanistima de Dominis se ističe ne samo raznolikim opusom, nego i specifičnim životnim putem tijekom kojeg je dosegnuo visoke službe u diplomatskoj, političkoj i crkvenoj hijerarhiji. Bio je u službi papina diplomata, pravnog i teološkog savjetnika Republike sv. Marka, windsorskog dekana, osobnog ispovjednika engleskoga kralja i nositelja titule *Master of Savoy*. Bio je pripadnikom europske intelektualne elite svojega doba, a svojim utjecajem prelazi granice nacionalne baštine.

De Dominis je životom i djelima utjecao na mnoge ugledne europske učenjake i filozofe i nadahnjivao ih. Među njima se ističu velikani kao Hugo Grotius, otac međunarodnoga prava, te Thomas Hobbes, utemeljitelj moderne političke filozofije i doktrine modernih prirodnih prava. De Dominisova fizikalna tumačenja doživjela su različite prosudbe znamenitih prirodoslovaca kao Isaaca Newtona, Voltairea, Christiana Wolffa, Christiana Hygensa,

PORTRET MARKA ANTUNA DE DOMINISA (BAKROREZ WILLEMA JACOBAS DELFFA PREMA DOMINISOVOM ZAGUBLJENOM PORTRETU KOJEG JE NAČINIO MICHIEL VAN MIEREVELT 1616. U HAAGU), HRVATSKI DRŽAVI ARHIV, ZAGREB / PORTRAIT OF MARKO ANTUN DE DOMINIS (COPPER ENGRAVING BY WILLEM JACOBZ DELFF BASED ON THE LOST PORTRAIT OF DOMINIS MADE BY MICHEL VAN MIEREVELT IN 1616 IN THE HAGUE), CROATIAN STATE ARCHIVES, ZAGREB

Ruđera Boškovića, Josepha Priestleya, a spominje ga i Goethe u svojem prirodnoznanstvenom djelu *Zur Farbenlehre (O teoriji boja)*, kao „vrsnog matematičara i fizičara i iskonskog motritelja čuvenog među istraživačima prirode“.

Premda je inkvizicija strašnom anatemom zaborava osudila de Dominisovo ime i djelo, oduzevši mu sve titule, časti, imovinu i djela, koja su spaljena 21. prosinca 1624. zajedno s njegovim mrtvim tijelom na rimskome Campu de' fiori i pepeo je bačen u Tiber, snaga i dosezi de Dominisovih misli prelaze granice epoha. O tome svjedoči brojnost njegovih sačuvanih rukopisa i djela te kontinuiran interes istraživača iz različitih područja, koji ne jenjava sve do današnjih dana.

IZLOŽBA MARKO ANTUN DE DOMINIS – POGLED U NOVO DOBA

U povodu obilježavanja 400. obljetnice smrti Marka Antuna de Dominisa, hrvatskog humanista, teologa, znanstvenika i filozofa, u sklopu projekta *Upoznajmo hrvatsku znanstvenu baštinu*, koji se provodi u sklopu Zavoda za povijest i filozofiju znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, osmišljena je izložba *Marko Antun de Dominis – pogled u novo doba*. Autorica je izložbe dr. sc. Marijana Borić, a izložba je realizirana u organizaciji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu uz suorganizatore – Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu i Družbu Braća Hrvatskoga Zmaja te uz potporu Zaklade HAZU.

Izložbom je odana počast de Dominisu za postignuća kojima je zadužio hrvatsku, ali i širu europsku kulturnu i znanstvenu baštinu. Stoga je izložba zamišljena kao putujuća, s ciljem da se Dominisovo nasljeđe, kao važan dio hrvatske znanstvene baštine, afirmira u zemlji te na međunarodnoj razini. Izložba je postavljena 15. – 30. listopada 2024. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, potom u prosincu 2024. u palači Milesi u Splitu, u Zavodu za znanstveni i umjetnički rad HAZU, a nakon toga slijedili su postavi u Sydneyu (Australija), zatim u Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima u Rimu, uz prigodni znanstveni kolokvij o de Dominisu, a na posljetku koncem 2025. bit će dio stalnog postava na Rabu posvećenog de Dominisu.

Izložba pruža sveobuhvatan prikaz de Dominisova života i rada u kontekstu njegova doba, u razdoblju između kasnog humanizma i novovjekovlja, kada se u znanosti i filozofiji zbivaju epohalne promjene i zasniva moderna znanost. Sukladno širokom rasponu tema kojima se tijekom života bavio Marko Antun de Dominis, priređena izložba obuhvaća tematski raznolike priloge o njegovim intelektualnim interesima (teološkim, filozofskim, fizikalnim-prirodno-filozofskim), o objavljenim djelima, diplomatskom

djelovanju, životnom putu i usponu u crkvenoj hijerarhiji te o intelektualnoj i kulturnoj povijesti njegova doba. Obuhvaćen je i niz znanstveno relevantnih tema kao što su de Dominisov prinos novovjekovnim prirodnim znanostima i filozofiji, a osobito razvoju teološke misli. Izložba je namijenjena znanstvenom, stručnom i širokom krugu posjetitelja te je tematski podijeljena u tri dijela. Prvi dio donosi kronološki prikaz de Dominisova života i rada (prikazanih na devetnaest panoa), drugi dio s de Dominisovim djelima, pretiscima i prijevodima daje uvid u njegov opus, dok treći dio predstavlja znanstvenu, stručnu i popularnu literaturu o njemu, kao i umjetnička djela nadahnuta njime.

Kako je poznavanje de Dominisova života, kao i života mnogih drugih hrvatskih humanista, još uvijek prožeto različitim nepoznanicama, nedoumicama i nesuglasjima, ova je izložba pripremljena kako bi se, uz akademske krugove, i šira javnost u Hrvatskoj i inozemstvu pobliže upoznala s de Dominisovim životom i djelima, sukladno najnovijim istraživanjima, primjerenim i korektnim povijesnim interpretacijama koje se oslanjaju na arhivske dokumente, a uključuje i postignuća velikih poštovatelja de Dominisova nasljeđa. Jedan od njih bio je splitski sveučilišni profesor Ante Maletić, koji je načinio pravi nakladnički pothvat tiskajući teško dostupna de Dominisova djela, pa je tako niz reprint izdanja i prijevoda de Dominisovih djela, u nakladi njegove izdavačke kuće Lamaro, prikazan na izložbi. Multimedijски dio izložbe predstavlja de Dominisova djela u digitalnome obliku i različite edukativne igre strukturirane po temama iz znanstvenikova života i raznolikog opusa.

De Dominisovi prinosi geofizici istaknuti su njegovim djelom *Euripus seu de fluxu et refluxu maris sententia (Eurip ili mišljenje o plimi i oseci mora)*, koje je započeo još dok je bio mladi profesor na isusovačkim sveučilištima u Padovi i Bresciji, a dovršio i objavio u Rimu 1624. godine, neposredno pred konac života. Izloženo je i de Dominisovo optičko djelo *De radiis visus et lucis in vitris perspectivis et iride (O zraka-ma vida i svjetlosti u lećama i u dugi)*, objavljeno u Veneciji 1611. godine, prvo djelo u kojem se nastoji protumačiti dalekozor, novi instrument koji će znanosti otvoriti nebeske prostore i dovesti do konačne afirmacije Kopernikova sustava. Upravo je de Dominis, a ne Galileo Galilei, kako se učestalo misli, napisao prvo djelo u povijesti koje cjelovito tumači teoriju dalekozora, instrumenta kojim započinje nova epoha astronomskih istraživanja i revolucionarni razvitak kozmologije. U svojem optičkom djelu de Dominis pokušava rastumačiti nastanak slike u oku i mane refrakcije te govori o korekcijskim naočalama. De Dominisovo optičko djelo objavljeno je iste godine kada i Keplerovo djelo *Dioptrice*, u kojem se prvi put

MARIJANA BORIĆ GOVORI NA OTVORENJU IZLOŽBE MARKO ANTUN DE DOMINIS – POGLED U NOVO DOBA U PALAČI MILEŠIĆ U SPLITU / MARIJANA BORIĆ SPEAKING AT THE OPENING OF THE EXHIBITION MARKO ANTUN DE DOMINIS – A LOOK INTO THE NEW ERA AT THE MILEŠIĆ PALACE IN SPLIT

daje egzaktno tumačenje slike koja nastaje na očnoj pozadini i prva egzaktna definicija kratkovidnosti.

Među izloženim djelima u kojima se spominju de Dominisovi optički prinosi i njegovo tumačenje duge osobitu pažnju privlače Newtonova, Voltaireova, Boškovićeva i Goetheova djela, koja potvrđuju bogatu recepciju de Dominisovih znanstvenih ideja tijekom XVIII. i XIX. stoljeća. Prikazani su i sveučilišni udžbenici iz fizike iz XVIII. stoljeća tiskani u više izdanja (Pieter von Musschenbroek, Josip Zanchi), u kojima su prenošeni de Dominisovi optički rezultati, pa su ih tako mogli upoznati profesori i studenti na području Hrvatske jer su ih posjedovale isusovačke knjižnice u Zagrebu i Požegi.

Posebno je prikazano de Dominisovo životno djelo *De republica ecclesiastica* (*Crkvena država u 10 knjiga*), koje je počeo tajno pisati dok je bio splitskim nadbiskupom. U njemu kritički propituje povijesnu ulogu Crkve u vremenu širenja reformacije, kada je Europa vjerski, duhovno i politički dezintegrirana. Dominisov kritički stav prema Rimu izvirao je iz njegova nezadovoljstva autokratskim načinom na koji je Crkva bila vođena, korumpiranošću i nemoralom u Kuriji te iznad svega trgovanjem oprostima i iskorištavanjem raširenih praznovjerja kao grubim iskrivljavanjem izvornoga kršćanskog nauka. U djelu se, bez obzira na bespoštednu kritiku papinstva, obraća svim kršćanima, čak i pravoslavicima. Djelo je golema opsega i odražava njegovu iznimnu erudiciju. Prema izvornom de Dominisovu naumu, trebalo je obuhvaćati deset knjiga, no tiskano ih je samo osam, u tri glomazna sveska – prvi svezak, koji je sadržavao prve četiri knjige, objavio je John Bill 1617. godine u Londonu, drugi, s petom i šestom knjigom, tiskan je

u tiskari Johanna Fridrika Weissa 1620. godine u Frankfurtu, a posljednji je svezak, sa sedmom i devedetom knjigom, izdan dvije godine kasnije u Hanau. Bez nenumeriranih pratećih kazala djelo obaseže 1.689 stranica s po dva stupca i sedamdeset redaka.

De Dominis cjelokupnu kritiku Crkve temelji na sustavnom proučavanju Svetoga pisma, patristike, crkvenih kanona, zaključaka starih koncila i ostalih tradicijskih kršćanskih izvora. Tražeći način kojim bi Crkva trebala reformirati svoj pojavni oblik, primjereniji njezinoj duhovnoj naravi, de Dominis rješenje nalazi u njezinu pročišćenju od svega svjetovnog. Inzistira na povratku temeljima kršćanstva jer drži da samo duhovne zajednice osnovane na demokratskim načelima prvotnoga kršćanstva mogu dovesti ljude do mira i slobode.

Izložba *Marko Antun de Dominis – pogled u novo doba* cjelovito prikazuje intelektualni i duhovni profil toga hrvatskog zaslužnika, uključujući ne samo životopis i djela, nego i ideje koje su ga pokretale, nadahnjivale i oblikovale njegove interese. Premda je pripadao europskoj eliti svojega doba, sačuvao je jasno poimanje vlastitog identiteta i povezanost uz rodni zavičaj. Privržen tradiciji predaka, izradio je plemićki rodoslov obitelji de Dominis. Zalagao se za držanje mise na narodnome jeziku, a naslov splitskoga nadbiskupa i titulu primasa Dalmacije i Hrvatske – najviše crkveno dostojanstvo u ovom dijelu Europe – isticao je do konca života. Raznovrsnost de Dominisova opusa i univerzalnost njegovih poruka obvezuje nas na kontinuirano istraživanje i međunarodnu afirmaciju njegova nasljeđa kao dijela hrvatske baštine i identiteta, a ova izložba prilog je tim nastojanjima. ●

KATEDRALA U RABU / CATHEDRAL IN RAB

MALA PALAČA DOMINIS U RABU / SMALL DOMINIS PALACE IN RAB

De Dominisova djela i rukopise posjeduju Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, *Österreichische Nationalbibliothek* u Beču, *British Museum Library* u Londonu (*Manuscript dep.*), *Bodleian Library* u Oxfordu, *Bibliothèque Nationale* u Parizu, *Civico Museo Correr* u Veneciji (zbirka rkp. venecijanske obitelji Dona). Korespondencija i dokumenti o njemu čuvaju se u sljedećim ustanovama: *Public Record Office* u Londonu (zbirke *State Papers*), *University Library* i *Caius College Library* u Cambridgeu, *Bibliothèque de l'Arsenal* u Parizu, *Biblioteca Vaticana* u Rimu, *Biblioteca nazionale Marciana* u Veneciji, *Biblioteca Arcivescovile* i *Biblioteca Civica* u Udinama. Građa o njemu pohranjena je i u Državnom arhivu u Zadru (dokumenti obitelji Nimira), Kaptolskom arhivu u Splitu, Državnom arhivu u Rijeci te u *Archivio segreto Vaticano* u Rimu i *Archivio di stato* u Veneciji.

EXHIBITION “MARKO ANTUN DE DOMINS”

On the Occasion of the 400th Anniversary of His Death

On the occasion of the 400th anniversary of the death of Marko Antun de Dominis - Croatian humanist, theologian, scientist, and philosopher, and one of the most significant spiritual figures in Europe at the turn of the 16th to the 17th century - the project *Let's Discover Croatian Scientific Heritage*, implemented by the Academy Institute for the History and Philosophy of Science, initiated the idea of an exhibition titled *Marko Antun de Dominis – A Glimpse into a New Era*, curated by Dr Marijana Borić. The exhibition was organized by the National and University Library in Zagreb, with co-organizers from the Pontifical Croatian College of St. Jerome in Rome and the Society of Brethren of the Croatian Dragon, and with the support of the Foundation of the Croatian Academy of Sciences and Arts.

The exhibition pays tribute to Dominis for his contributions to Croatian and broader European cultural and scientific heritage. Designed as a traveling exhibition, its goal is to promote Dominis's legacy as an important part of Croatian scientific heritage both nationally and internationally. The exhibition was first set up in October 2024 at the National and University Library in Zagreb, and afterwards at the Milesi Palace in Split in December 2025. It was then hosted at the Pontifical Croatian College of St. Jerome in Rome, accompanied by a scientific colloquium dedicated to Dominis, and the following stop was Sydney (Australia). Finally, it will become part of a permanent exhibition dedicated to Dominis in his birthplace, Rab.

In accordance with the wide range of subjects that Marko Antun de Dominis studied during his lifetime, the exhibition presents diverse thematic contributions covering his intellectual interests, from theology and philosophy to physics and natural philosophy, but also his published works, diplomatic activities, life journey, rise within the church hierarchy, and the intellectual and cultural history of his era. A number of scientifically relevant topics are also included, such

as Dominis's contribution to modern natural sciences and philosophy, and especially to the development of theological thought. The exhibition sought to include not only Dominis's notable works, but also the ideas that inspired and shaped his activities. Designed for a broad audience, the exhibition is thematically divided into three parts. The first part brings a chronological overview of Dominis's life and work, the second part provides an insight into his oeuvre through the exhibited reprints and translations of his works, while the third part presents scientific, professional and popular literature about him. The multimedia section prepared for this exhibition presents Dominis's works in digital form and various educational games structured around themes from his life and rich oeuvre. Dominis's contribution to the theory of binoculars is highlighted alongside optical instruments. The exhibition is complemented by valuable contributions from prestigious cultural and heritage institutions and private collections (Croatian State Archives, State Archives in Zadar, Archaeological Museum in Split, University Library in Split, Archbishop's Archives in Split, Institute of Philosophy in Zagreb, Juraj Kolarić Collection), some of which are on public display for the first time. ●

NADGROBNI SPOMENIK PETRA PRERADOVIĆA NA MIROGOJU /
TOMBSTONE MONUMENT TO PETAR PRERADOVIĆ AT MIROGOJ

Ivan Rendić – djela iz fundusa Gliptoteke HAZU

Filip Turković-Krnjak

Ivan Rendić ključna je figura hrvatskoga kiparstva na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće te spona koja povezuje prekinutu kiparsku tradiciju od vremena Jurja Dalmatinca s umjetnicima koji se javljaju početkom XX. stoljeća donoseći u hrvatsku umjetnost utjecaje moderne. Koliko je Rendić pridonio hrvatskomu kulturnom životu, svjedoči i podatak da je od početka djelovanja pa do početka Prvoga svjetskog rata izradio više javnih spomenika nego svi ostali domaći i strani kipari zajedno te je svojim radom otvorio put mlađim kiparima i potaknuo njihovo stvaralaštvo.

U hrvatskoj umjetnosti Ivan Rendić zauzima poziciju prvoga domaćeg školovanog kipara, uz iznimku Vatroslava Doneganija, koji ipak nije ostavio veći trag izvan lokalnog konteksta. Rendić je s druge strane bio aktivan po cijeloj domovini, ali i susjednim zemljama, a najveći doprinos domaćoj umjetnosti dao je u umjetničkom razvoju Zagreba sudjelujući ponajprije u likovnom oblikovanju Lenucijeve potkove i groblja Mirogoj. Osim u Zagrebu, radio je po cijelom Primorju i Dalmaciji, pa se tako njegova kiparska ostvarenja nalaze u rodnom Supetru, Trstu,

NACRTI ZA MOZAIK ZA NADGROBNI SPOMENIK EUGENA KUMIČIĆA NA MIROGOJU (FOTOGRAFIJA GORAN VRANIĆ) / MOSAIC DRAWINGS FOR THE TOMBSTONE MONUMENT TO EUGEN KUMIČIĆ AT MIROGOJ (PHOTO GORAN VRANIĆ)

Rijeci, Makarskoj, Dubrovniku, Zadru, Samoboru, Cetinju, Prijepolju, Kruševcu itd. Tijekom života puno je izlagao u domovini, a sudjelovao je i na izložbama u Trstu, Beču i Parizu. Proučavajući Rendićev rad, nemoguće je ne primijetiti njegovu iznimnu energiju, marljivost i ustrajnost još od studentskih dana pa sve do duboke starosti.

Ivan Rendić rođen je 1849. u Imotskome, a djetinjstvo je proveo u Supetru na Braču. Kao sedamnaestogodišnji mladić odlazi u Trst, gdje uči crtanje i kiparstvo kod kipara Ivana Moscotta, a 1866. školovanje nastavlja na Akademiji likovnih umjetnosti (*Accademia di Belle Arti*) u Veneciji, koju završava 1871. godine. Za vrijeme studija u Veneciji nastaju prvi Rendićevi radovi na temelju kojih postaje zapažen u domovini te dobiva preporuke i stipendiju Josipa Jurja Strossmayera i Nikole Tommasea za nastavak školovanja u Firenci, gdje se pet godina usavršavao kod kipara Giovannija Duprèa. U Zagreb Rendić prvi put dolazi godine 1877. te u Preradovićevoj (nekada Svilarskoj) ulici stvara svoj kiparski atelje, koji je 1878. godine otvorio i za javnost, što se smatra i prvom kiparskom izložbom u Zagrebu. Tih godina Rendić u Zagrebu intenzivno radi na nadgrobnim spomenicima na mirogojskome groblju, poprsjima hrvatskih velikana na Trgu Nikole Šubića Zrinskog, a istodobno radi portrete mnogih znamenitih ličnosti. U velikom potresu koji je zadesio Zagreb 1880. jako su stradali njegov stan i atelje te brojne skulpture koje su se u njemu nalazile. Potaknut tom elementarnom katastrofom ubrzo se zajedno s obitelji seli u Trst. Iako mu je Trst od tada postao trajno mjesto stanovanja, Rendić i dalje nastavlja raditi javne i nadgrobne spomenike u Zagrebu (spomenici Andriji Kačiću Miošiću i Petru Preradoviću), Primorju (Gorupov mauzolej u Rijeci) i Dalmaciji (spomenici Ivanu Gunduliću u Dubrovniku, Andriji Kačiću Miošiću u Makarskoj i obitelji Borelli u Zadru). Oko 1900. godine ponovno se vraća u Zagreb, gdje se u to vrijeme već afirmirala nova generacija kipara kao što su Frangeš-Mihanović i Valdec, pa u tom okruženju više nije smatran dovoljno suvremenim, a samim time bio je i nedovoljno tražen. U starosti, godine 1921., vraća se u Supetar, gdje je živio neshvaćen i zaboravljen od javnosti; izradio je tek nekoliko nadgrobnih spomenika na lokalnom groblju, a umro je u siromaštvu 1932. u splitskoj bolnici. Najveći doprinos valorizaciji Rendićeva stvaralaštva dao je Duško Kečkemet u svojoj knjizi *Ivan Rendić – život i djelo*, koja daje najdetaljniji pregled njegove umjetničke djelatnosti, uključuje sve poznate radove i dan-danas temelj je za proučavanje njegova života i djela.

Tijekom života Rendić je radio na više od stotinu nadgrobnih spomenika, grobnica i mauzoleja po

cijeloj Hrvatskoj, ali i po susjednim zemljama, ponajviše u Italiji (Trst). Ovisno o financijskim mogućnostima i zahtjevima naručitelja, realizirao je manje nadgrobne spomenike, ali i veće i raskošnije grobnice i mauzoleje. Razlikuje se nekoliko tipova njegovih nadgrobnih spomenika: jednostavni spomenici bez skulpturalnih komponenata ukrašeni ornamentom ili mozaikom, nadgrobni spomenici sa skromnijim arhitektonskim i skulpturalnim rješenjem te veliki i raskošni mauzoleji sa skulpturalnom grupom ili alegorijskom figurom.

Najpoznatija i najkvalitetnija Rendićeva djela jesu portreti i alegorijske figure. I dok su nadgrobni i javni spomenici zbog arhitektonskih rješenja često bili na meti kritike, kvalitetu skulptura rijetko je tko dovodio u pitanje. Radio je portrete osoba koje je poznavao i s kojima se svakodnevno družio, ali i one poznatih povijesnih ličnosti kao što su Ivan Gundulić, Ivan Dežman, Andrija Medulić, Julije Klović, Petar Preradović, Ljudevit Gaj, August Šenoa, Ante Starčević, Eugen Kumičić, Franjo Josip itd. Osim stvarnih osoba radio je i alegorijske figure, čija je lica i draperije tretirao na isti, sebi svojstven realistički način pridajući veliku pozornost obradi detalja. Za Rendićev prepoznatljivi realizam u prikazu osobe zasigurno je najzaslužniji akademski realizam njegova firentinskog učitelja G. Duprèa, kojemu je Rendić dodao elemente naturalizma. Njegovi portreti tako, osim uvjerljivo prenesene fizionomije i crta lica, sadrže i jaku psihološku karakterizaciju i individualnost portretiranih osoba.

Skulpture Ivana Rendića čine izuzetno važan segment *Zbirke hrvatskoga kiparstva od XIX. do XXI. stoljeća Gliptoteke HAZU*. Osim što zbirka kronološki počinje upravo Rendićevim djelima, ona su i jedna od prvih upisanih u inventarne knjige Gliptoteke (tada Gipsoteke Grada Zagreba). Prva veća akvizicija muzeja bilo je 29 sadrenih modela skulptura Ivana Rendića (i dva Valdecova portreta), koje je tadašnji ravnatelj Antun Bauer godine 1937. uočio na tavanu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te predložio da se ustupe Gipsoteci Grada Zagreba, što je godine 1938. i ostvareno. Pretpostavlja se da su modeli s Akademijina tavana upravo oni koji su se nalazili u Rendićevu ateljeu i koji su oštećeni za vrijeme zagrebačkog potresa 1880. Danas se u fundusu Gliptoteke HAZU nalazi 75 Rendićevih djela, od čega 54 skulpture (sadreni modeli i brončani odljevi) u *Zbirci hrvatskog kiparstva od XIX. do XXI. stoljeća* te 21 nacrt i skice za njegove nadgrobne spomenike u *Zbirci crteža hrvatskih umjetnika*.

Početkom 2024. Gliptoteka je priredila virtualnu izložbu *Ivan Rendić – djela iz fundusa Gliptoteke HAZU* te je na taj način nastavila s predstavljanjem najznamenitijih hrvatskih modernih kipara putem

SPOMENIK ANDRIJE KAČIĆA MIOŠIĆA
U ZAGREBU, RAD IVANA RENDIĆA/
MONUMENT TO ANDRIJA KAČIĆ
MIOŠIĆ IN ZAGREB BY IVAN RENDIĆ

vrijednoga gradiva koje se čuva u muzejskim zbirkama. Na virtualnoj izložbi prikazana su neka od antologijskih djela bez kojih ne možemo zamisliti nijedan pregled hrvatske skulpture s kraja XIX. i početka XX. stoljeća, ali i neki od radova koji nisu nikada izlagani. Od izloženih radova treba izdvojiti najraniji poznati Rendićev portret, onaj Ivana Gundulića, zatim portrete Ivana Dežmana, crnogorskih junaka Novice Cerovića i Marka Miljanova koje je izradio za vrijeme boravka u Cetinju, portret cara Franje Josipa, dvije varijante alegorijskih portreta *Zore*, modele za alegorijske figure nadgrobnih spomenika Petru Preradoviću na Mirogoju i Ivanu

Perkovcu u Samoboru te modele za biste na nadgrobnim spomenicima Anti Starčeviću u Šestinama i Eugenu Kumičiću na Mirogoju. Treba spomenuti i skice i nacрте za Rendićeve nadgrobne spomenike iz *Zbirke crteža hrvatskih umjetnika Gliptoteke HAZU* koji su ovom prilikom prvi put predstavljeni javnosti. Navedeni radovi oduvijek su bili neizostavan dio stalnog postava Gliptoteke i činili su cjelinu koja je kroz opus Ivana Rendića davala uvid u početke hrvatskoga modernog kiparstva, a u planu je njihova izložba te muzeološki dodatna valorizacija u novome stalnom postavu Gliptoteke koji se planira nakon cjelovite obnove muzejskoga kompleksa. ●

PRIJEVOZ SKULPTURA IVANA RENDIĆA IZ PALAČE JAZU U GIPSOTEKU, 1938. (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / TRANSPORT OF IVAN RENDIĆ'S SCULPTURES FROM THE ACADEMY PALACE TO THE PLASTER CAST COLLECTION, 1938 (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

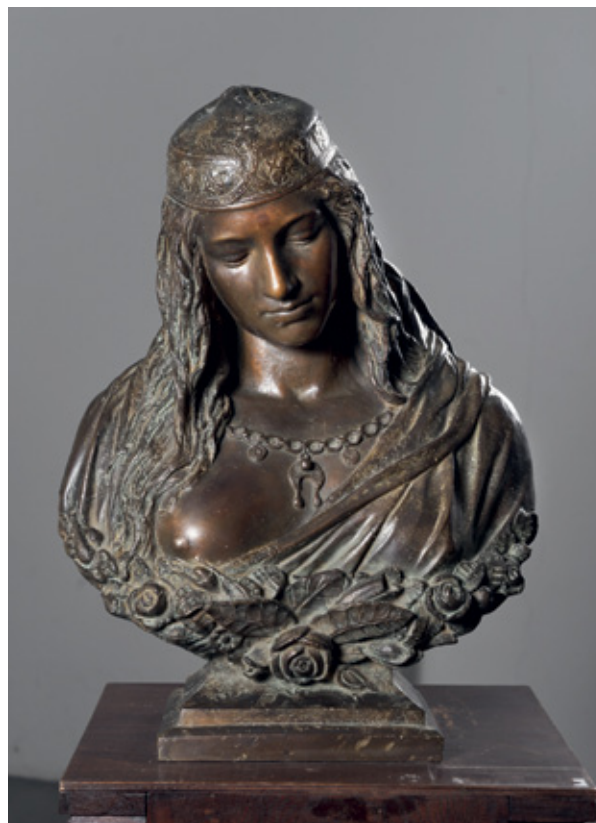
DVORANA RENDIĆ, VALDEC – STALNI POSTAV GIPSOTEKE IZ 1947. GODINE (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / RENDIĆ HALL, VALDEC – PERMANENT EXHIBITION OF THE PLASTER CAST COLLECTION FROM 1947 (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

PORTRET IVANA RENDIĆA (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / PORTRAIT OF IVAN RENDIĆ (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

IVAN GUNDULIĆ, 1871., BRONCA (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / IVAN GUNDULIĆ, 1871, BRONZE (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

AURORA (ZORA PUCA), 1874., BRONCA (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / AURORA (BREAK OF DAWN), 1874, BRONZE (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

Ivan Rendić – Works from the Collection of the Academy Glyptothèque

Ivan Rendić is one of the most important Croatian sculptors, certainly the person most responsible for the development of Croatian sculptural creativity at the turn of the 19th and 20th centuries. He is considered the first sculptor educated in Croatia who created outside of the local context, and whose public and tombstone monuments can be found in the squares and cemeteries of numerous Croatian and foreign cities. With his public monuments (to Petar Preradović and Andrija Kačić Miošić), busts of notable figures in Zrinski and Strossmayer Squares (August Šenoa, Andrija Medulić, Julije Klovčić, Nikola Jurišić), and tombstone monuments at Mirogoj Cemetery, Rendić left an indelible mark on the cultural development of Zagreb. His sculptures can also be found in Dubrovnik, Rijeka, Trieste, Makarska, Zadar, Samobor, Cetinje, Prijepolje, Kruševac, and other locations.

Although Rendić's sculpture is based on academism and realism, without introducing innovations credited to subsequent generations of Croatian sculptors, his exceptionally rich body of work was a great in-

spiration to those who followed. In Croatian art history, he is primarily valued for his portraits and allegorical figures, even though the majority of his works were tombstone monuments. His fascinating and highly productive life was thoroughly explored by Duško Kečkemet in the book *Ivan Rendić – život i djelo* (Ivan Rendić – Life and Work).

The Glyptothèque of the Croatian Academy of Sciences and Arts holds a large number of Rendić's sculptures and drawings, presented in 2024 in the virtual exhibition *Ivan Rendić – Works from the Collection of the Academy Glyptothèque*. These are mainly plaster models and bronze casts of Rendić's portraits, allegorical figures, and tombstone sculptures. Some of these works became part of the Glyptothèque collection already in 1938, and are among the first sculptures catalogued in today's Collection of Croatian Sculpture from the 19th to the 21st Century. The exhibition also features sketches and architectural plans of some of Rendić's numerous tombstone monuments, displayed to the public for the first time: ●

Kronika Past Events

Novi članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (izabrani 2024.)

Na skupštini Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 16. svibnja 2024. za nove redovite članove izabrani su:

I. RAZRED ZA DRUŠTVENE ZNANOSTI

Akademkinja
Jasna Čapo,
r. 1961.

Akademkinja
Nevenka Čavlek,
r. 1958.

Akademik
Robert Matijašić,
r. 1957.

Akademik
Igor Mikecin,
r. 1968.

II. RAZRED ZA MATEMATIČKE, FIZIČKE I KEMIJSKE ZNANOSTI:

Akademik
Nikola Basarić,
r. 1975.

Akademik
Hrvoje Buljan,
r. 1972.

III. RAZRED ZA PRIRODNE ZNANOSTI:

Akademik
Marijan Herak,
r. 1956..

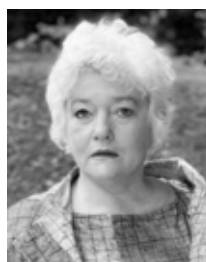
VI. RAZRED ZA KNJIŽEVNOST

Akademik
Miro Gavran,
r. 1961.

Akademik
Dražen Katunarić,
r. 1954.

Akademkinja
Helena Sablić Tomić,
r. 1968.

VII. RAZRED ZA LIKOVNE UMJETNOSTI

Akademkinja
Gordana Bakić,
r. 1972.

*Za dopisne članove Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti izabrani su:*

Sunčica Čanić, Csaba György Kiss, Francisco Javier Juez Gálvez, Danica Kragić Jensfelt, Dimitri Krainc i Katarina Livljanić.

*Za članove suradnike Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti izabrani su:*

RAZRED ZA DRUŠTVENE ZNANOSTI:

Lovro Kunčević, Vladimir Arčabić, Igor Borzić

RAZRED ZA MATEMATIČKE, FIZIČKE I KEMIJSKE ZNANOSTI:

Ivan Halasz

RAZRED ZA PRIRODNE ZNANOSTI:

Melita Peharda Uljević, Danijel Belušić, Nikica Šprem

RAZRED ZA MEDICINSKE ZNANOSTI:

Alan Ivković

RAZRED ZA FILOLOŠKE ZNANOSTI:

Ivan Andrijanić, Kristina Štrkalj Despot

RAZREDU ZA KNJIŽEVNOST:

Suzana Coha, Mario Kolar

RAZRED ZA LIKOVNE UMJETNOSTI:

Davor Bruketa, Ivana Franke

RAZRED ZA GLAZBENU UMJETNOST I MUZIKOLOGIJU:

Ivan Josip Skender.

VIII. RAZRED ZA GLAZBENU UMJETNOST I MUZIKOLOGIJU:

Akademik
Srećko Bradić,
r. 1963.

Akademkinja
Olja Jelaska,
r. 1967.

Akademik
Krešimir Seletković,
r. 1974.

IX. RAZRED ZA TEHNIČKE ZNANOSTI:

Akademik
Stanislav Kurajica,
r. 1965.

Akademik
Jurica Sorić,
r. 1954.

Akademik
Zvonimir Šipuš,
r. 1964.

Nagrade i priznanja

Prizes and Commendations

Više članova Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti godine 2024. za svoj je rad nagrađeno državnim nagradama i najvišim priznanjima.

ODLIKOVANJA:

Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović odlikovao je Redom hrvatskog pletera dopisnog člana HAZU prof. dr. sc. Hrvoja Kraljevića.

NAGRADA VLADIMIR NAZOR:

Akademik Mladen Machiedo primio je Nagradu *Vladimir Nazor* za životno djelo na području književnosti, a akademik Zoran Juranić Nagradu *Vladimir Nazor* za životno djelo na području glazbe.

DRŽAVNA NAGRADA ZA ZNANOST:

Član suradnik HAZU izv. prof. dr. sc. Vladimir Arčabić primio je Godišnju državnu nagradu za znanost za područje društvenih znanosti.

NAGRADA HAZU:

Nagradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u Republici Hrvatskoj za 2023. na svečanosti u povodu Dana HAZU 29. travnja 2024. dobili su: za područje društvenih znanosti prof. dr. sc. Ante Uglešić, za područje matematičkih, fizičkih i kemijskih znanosti dr. sc. Krunoslav Užarević, za područje prirodnih znanosti prof. dr. sc. Sanja Faivre, za područje medicinskih znanosti izv. prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić, za područje filoloških znanosti prof. dr. sc. Šime Demo, za područje književnosti Radomir Venturin, za područje likovnih umjetnosti izv. prof. dr. sc. Mara Marić, za područje glazbene umjetnosti i muzikologije prof. Srećko Bradić, a za područje tehničkih znanosti prof. dr. sc. Marko Čanadija.

In 2024, several members of the Croatian Academy of Sciences and Arts were presented with state awards and the highest recognitions for their work.

ORDERS:

The President of the Republic of Croatia Zoran Milanović awarded Professor Hrvoja Kraljević, PhD, corresponding member of the Croatian Academy, with the Order of the Croatian Interlace.

VLADIMIR NAZOR AWARD:

Full Academy Member Mladen Machiedo received the Vladimir Nazor Award for his life's work in the field of literature, and Full Academy Member Zoran Juranić received the Vladimir Nazor Award for his life's work in the field of music. .

STATE AWARD FOR SCIENCE:

Associate Member of the Croatian Academy, Associate Professor Vladimir Arčabić, PhD, received the Annual State Award for Science in the field of humanities.

CROATIAN ACADEMY AWARD:

The awards of the Croatian Academy of Sciences and Arts for the highest scientific and artistic achievements in the Republic of Croatia in 2023 were presented on 29 April 2024 at the ceremony on the occasion of the Croatian Academy Day. The winners are: Professor Ante Uglešić, PhD, for humanities; Dr Krunoslav Užarević for mathematical, physical and chemical sciences; Professor Sanja Faivre, PhD, for natural sciences; Associate Professor Stella Fatović-Ferenčić, PhD, for medical sciences; Professor Šime Demo, PhD, for philological sciences; Radomir Venturin for literature; Associate Professor Mara Marić, PhD, for fine arts; Professor Srećko Bradić for musical art and musicology, and Professor Marko Čanadija, PhD, for technical sciences.

Događanja u HAZU u 2024.

Events at the Croatian Academy in 2024

ZNANOST U ŽARIŠTU

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti nastavila je u 2024. u svojoj Knjižnici organizirati ciklus predavanja *Znanost u žarištu* kojima je cilj na zanimljiv i pristupačan način predstaviti rezultate istraživanja njezinih znanstvenoistraživačkih i muzejsko-galerijskih jedinica. Predavanje *Doktorat znanosti, njegovo znanstveno i društveno značenje jučer i danas* održao je 10. siječnja 2024. akademik Vitomir Šunjić. Istaknuo je da naziv doktorska disertacija potječe iz sredine XVIII. stoljeća i da su se od tada do danas izmijenili kulturološki, moralni i materijalni aspekti vezani uz njezino znanstveno i društveno značenje. Upozorio je na slučajeve da doktorska disertacija postaje roba do koje se dolazi i plagijatima, pri čemu se i doktorat doživljava kao stvar koja osigurava ugled koji je jednostavno pretvoriti u novac i materijalna dobra.

Prof. dr. sc. Hana Breko Kustura, članica suradnica HAZU, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju s Odsjeka za povijest hrvatske glazbe HAZU, održala je 7. ožujka 2024. predavanje *Cantilena romana vs. cantilena beneventana – glazba istočne obale Jadrana u srednjem vijeku* te je okupljene upoznala s temeljnim rukopisnim knjigama koje sadrže neume, prve pisane znakove u glazbi, koje su osnove hrvatske glazbene pismenosti, zatim ih je smjestila u europski kontekst i predstavila repertoare koje te glazbene knjige predstavljaju. Govorila je i o tragovima svjetovnog muziciranja i trubadurske lirike u Dalmaciji te o posebnostima fenomena glagoljaškog pjevanja.

Dr. sc. Mirko Sardelić, viši znanstveni suradnik s Odsjeka za povijesne znanosti HAZU, 20. ožujka 2024. održao je predavanje

Renesansni brodovi kao ploveći ekosustavi posvećeno renesansnim brodovima, tehnologiji njihove izrade i održavanju, bićima i predmetima na njihovim palubama, kabinama i spremištima te, naposljetku, međukulturnoj razmjeni (predmeta, ideja, emocija) koja se na njima i uz njihovo posredovanje događala.

Josip Klaić, asistent-doktorand u Strossmayerovoj galeriji starih majstora HAZU, održao je 10. travnja 2024. predavanje *Bukovčev Gundulić: 130 godina od sna u kojem je govorio o nastanku slike Gundulićev san (Gundulić zamišlja Osmana)* Vlahe Bukovca po narudžbi biskupa Josipa Jurja Strossmayera za Akademijinu Galeriju te o još tri velike kompozicije za nacionalne institucije u Zagrebu na kojima je glavni lik hrvatski književnik Ivan Gundulić. Ujedno je objasnio ulogu koju je Gundulić imao u budućnju nacionalne svijesti razjedinjene Trojedne Kraljevine: Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Predavanje *Konstrukcija ludila u atentatu na hrvatskog bana Slavka Cuvaja 1912. godine* 8. svibnja 2024. održao je doc. dr. sc. Martin Kuhar, znanstveni suradnik s Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU, prikazavši manipulacije i tehnike vlasti, oporbe i medija u konstrukciji ludila atentatora Luke Jukića, za kojeg je bilo utvrđeno da je bio potpuno svjestan svojih postupaka.

Predavanje *Igrokazi vlasti: kako je bio konstruiran PR Dubrovačke Republike?* 15. svibnja 2024. održala je akademikinja Nella Lonza, voditeljica Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, prikazavši kakvu je promišljenu sliku o sebi i svojim vrijednostima, usmjerenu prema vlastitim

podanicima, ali i strancima i njihovim državama, stvarala Dubrovačka Republika.

Viši znanstveni suradnik iz Zavoda za lingvistička istraživanja HAZU dr. sc. Alemko Gluhak 29. svibnja 2024. održao je predavanje *Podrijetlo riječi za stvari oko nas* iznijevši niz zanimljivih primjera etimologije brojnih riječi.

Predavanje *Bez digitalnog alata nema povijesnog zanata: uloga tehnologije u suvremenoj historiografiji* održao je 25. studenoga 2024. dr. sc. Milan Radošević, viši znanstveni suradnik iz Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci – Područne jedinice u Puli. Spomenuo je da digitalna tehnologija posljednjih desetljeća kontinuirano ubrzava proces sustavnog prikupljanja informacija o dosadašnjim znanstvenim rezultatima o pojedinim temama te identifikaciju povijesnih izvora, no upozorio je da su informatički uređaji i digitalni alati još uvijek slabo zastupljeni u znanstvenoj zajednici.

Predavanje *Marko Antun de Dominis vs. Galileo Galilei: od konstrukcije do teorije dalekozora* održala je 2. prosinca 2024. u Knjižnici HAZU dr. sc. Marijana Borić, viša znanstvena suradnica s Odsjeka za povijest prirodnih i matematičkih znanosti HAZU,

predstavivši Dominisov život i djelovanje, uz naglasak stavljen na njegovu povezanost s Galileijem, koji je izumio dalekozor, ali ga, za razliku od Dominisa, nije teorijski objasnio.

Predavanje *Celebrity i mediji u XIX. stoljeću: slučaj ekscentrične pjevačice Ilme (de) Murske* održala je 16. prosinca 2024. prof. dr. sc. Vjera Katalinić, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju s Odsjeka za povijest hrvatske glazbe HAZU, koja je prikazala javno i privatno djelovanje te operne pjevačice i njihov odjek u tadašnjim medijima. (M. L.)

SCIENCE IN FOCUS

In the course of 2024, the Croatian Academy of Sciences and Arts continued to organize and hold in its library the "Science in Focus" series of lectures, the aim of which is to present the results of the Academy's research units, museums and galleries in an intriguing and accessible way. The lecture entitled "Doctorate – Its Past and Present Scientific and Social Significance" was held by Full Academy Member Vitomir Šunjić on 10 January 2024.

He pointed out that the term doctoral dissertation originated in the mid-18th century and since then, the cultural, moral and material aspects related to its scientific and social meanings have changed. He raised concerns about turning a doctoral dissertation into a commodity that can be obtained through plagiarism, which results in treating the very title as something that ensures a reputation and something that can easily be converted into currency or material assets.

Prof. Hana Breko Kustura, an associate member of the Croatian Academy of Sciences and Arts and a permanent scientific advisor of the Academy's Department for the History of Croatian Music, held a lecture on 7 March 2024, entitled "Cantilena Romana vs. Cantilena Beneventana - Music of the Eastern Adriatic Coast in the Middle Ages" and presented the manuscript books containing neumes - the first elements of musical notation that represent the foundations of Croatian musical literacy. She defined them as belonging to the European context and presented the repertoires that these music books represent. Breko Kustura also spoke about the traces of secular music-making, troubadour lyrics in Dalmatia and

the peculiarities of Glagolitic singing.

On 20 March 2024, Dr. Mirko Sardelić, senior research associate at the Historical Sciences Division of the Croatian Academy of Sciences and Arts, held a lecture on "Renaissance Ships as Floating Ecosystems", dedicated to the construction technology and maintenance of Renaissance ships, the creatures and other artefacts on their decks, cabins and cargo holds, and finally, the intercultural exchange (of objects, ideas, emotions) that took place on and through the ships.

On 10 April 2024, Josip Klaić, doctoral student and research assistant at the Croatian Academy's Strossmayer Gallery of Old Masters held a lecture titled "Bukovac's Gundulić: 130 Years of a Dream", in which he spoke about the creation of the painting *Gundulić's Dream (Gundulić Imagines Osman)* by Vlaho Bukovac, which was commissioned by Bishop Josip Juraj Strossmayer for the Academy Gallery, and about three other large compositions commissioned for national institutions in Zagreb that had the Croatian writer Ivan Gundulić as the principal figure. He also explained the significance of Gundulić for the awakening of the national consciousness in the disunited Tripartite Kingdom: Croatia, Slavonia and Dalmatia. Dr. Martin Kuhar, assistant professor and research associate at the Croatian Academy's Division for the History of Medical Sciences held on 8 May 2024 the lecture "The Construction of Madness in the 1912 Assassination of the Croatian Ban Slavko Cuvaj", presenting ways in which the government, opposition, and media manipulated and constructed the notion of madness of the assassin Luka Jukić, who was determined to be fully aware of his actions.

Full Academy Member Nella Lonza, head of the Croatian Academy's Institute of Historical Sciences in Dubrovnik held the lecture "Power Plays: PR construction in the Republic of Dubrovnik?" on 15 May 2024. In the lecture, she presented a carefully crafted image that the Dubrovnik Republic created of itself and its values, which was directed towards its own subjects, but also towards foreigners and their countries.

On 29 May 2024, Dr. Alemko Gluhak, senior research associate at the Croatian Academy's Linguistic Research Institute gave a lecture on "The Origin of Words for

Things Around Us" presenting a series of interesting examples of the etymology of numerous words.

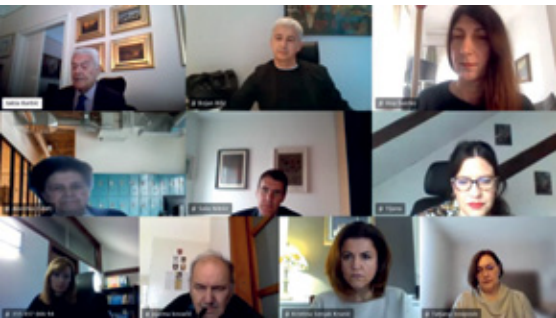
"There is no Historical Craft Without Digital Tools: the Role of Technology in Contemporary Historiography" was the title of the lecture held on 25 November by Dr. Milan Radošević, senior research associate at the Institute for Historical and Social Sciences in the Academy's Rijeka - Pula Regional Unit. He mentioned that, in recent decades, digital technology has continuously accelerated the systematic collection of information produced by previous research on individual topics and the identification of historical sources, but he also stressed that IT devices and digital tools were still underutilised in the scientific community.

The Academy Library hosted on 2 December 2024 Dr. Marijana Borić, senior research associate at the Croatian Academy's Division for the History of Natural and Mathematical Sciences where she gave her lecture "Marko Antun de Dominis vs. Galileo Galilei: from Construction to Theory of Binoculars". She spoke about de Dominis' life and work focusing on his connection to Galileo, who invented the binoculars but, unlike de Dominis, did not explain them theoretically.

The lecture "Celebrity and the Media in the 19th Century: The Case of the Eccentric Singer Ilma (de) Murska" was held on 16 December 2024 by Prof. Vjera Katalinić, a tenured scientific advisor at the Croatian Academy's Division for the History of Croatian Music, who presented the public and private activities of this opera singer and their impact in the 19th-century media. (M. L.)

OKRUGLI STOLOVI ZNANSTVENOG VIJEĆA

Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava HAZU održalo je u 2024. sedam okruglih stolova posvećenih aktualnim temama iz svojega djelokruga, od kojih je šest održano u obliku videokonferencije. Okrugli stol *Međunarodno privatno pravo i globalni trendovi* održan 22. siječnja 2024. bio je jedan u nizu skupova posvećenih modernim tehnologijama i njihovoj primjeni u pravu, što otvara i pitanja prihvatljivosti metodologije

međunarodnoga privatnog prava te utjecaja digitalizacije na priznavanje učinaka stranih javnih isprava. S tim je usko povezana i zaštita osobnih podataka u prekograničnim pravnim odnosima, pri čemu svjetski pravni fenomen treba sagledati i s obzirom na hrvatske prilike i zaštitu radnika.

Na okruglom stolu *Očuvanje zakonitosti u postupcima prostornog uređenja i gradnje* održanom 27. veljače 2024. govorilo se o tome koliko su izmjene Zakona o prostornom uređenju pridonijele ostvarenju načela zakonitosti u postupcima prostornog uređenja i gradnje te o usklađivanju javnog i privatnog interesa u postupcima prostornog uređenja. Raspravljena su i aktualna pitanja uređenja i primjene ugovora o građenju.

Novi Zakon o državnim službenicima i Zakon o plaćama u državnoj službi i javnim službama bio je povod okruglom stolu *Privlačenje i zadržavanje ljudi u državnoj upravi i lokalnoj samoupravi* održanom 18. ožujka 2024. na kojem se raspravljalo hoće li te zakonodavne promjene same po sebi biti dovoljne u povećanju atraktivnosti državne uprave kao poslodavca i osiguravanju ostanaka kvalitetnih zaposlenika.

EU regulacija umjetne inteligencije: tehnološki izazovi i etička pitanja naslov je okruglog stola održanog 11. travnja 2024. na kojem se raspravljalo o primjeni Uredbe EU o umjetnoj inteligenciji iz 2017. Ona se posebno bavi zaštitom osobnih podataka, uz ostalo i tehnologijom biometrijske identifikacije. Na skupu je upozoreno da nove tehnologije dovode u pitanje učinkovitost sudskog nadzora, a ugrožavaju i temeljno pravo okrivljenika da se brani šutnjom, što stvara potrebu za reguliranjem zaštite njegovih prava. Upozoreno je i na opasnost da se različiti alati i sustavi umjetne inteligencije koriste za stvaranje i širenje lažnih vijesti i dezinformacija.

Na okruglom stolu *Priprema i provedba reformi u javnoj upravi i pravosuđu Repu-*

blike Hrvatske održanome 7. svibnja 2024. raspravljalo se o problemima koje bi te reforme trebale riješiti, napose što bi trebalo promijeniti izrazito negativan dojam građana o stanju u javnoj upravi i pravosuđu, posebno u vezi s neovisnošću sudaca.

Novi Zakon o upravnim sporovima bio je povod okruglom stolu *Reforma upravnog sudovanja u Republici Hrvatskoj* održanom 24. lipnja 2024., čime je nastavljeno sustavno praćenje promjena u upravnom sudovanju.

Na okruglom stolu *Izvršavanje kazne zatvora u Republici Hrvatskoj – otvorena pitanja zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda* održanome 25. studenoga 2024. analizirani su učinci Zakona o izvršavanju kazne zatvora iz 2021. Upozoreno je da su zatvori mjesta visokog rizika povreda prava, do kojih dolazi primjerice zbog neadekvatnih smještajnih uvjeta, neadekvatne zdravstvene zaštite ili pak zbog izloženosti zatvorenika različitim oblicima nasilja, bilo da je riječ o prekomjernoj uporabi sile od strane zatvorskih čuvara, bilo da je riječ o nasilju među zatvorenicima, zbog čega aktualne propise treba stalno preispitivati. (M. L.)

SCIENTIFIC COUNCIL'S ROUND TABLES

In the course of 2024, the Croatian Academy's Scientific Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law organised altogether seven round tables dedicated to the contemporary issues in the field of its expertise, six of which were held as video conferences. The round table "Private International Law and Global Trends" held on 22 January 2024 was one in a series of meetings dedicated to modern technologies and their application in law that also raises questions about the methodological adequacy of private international law, as well as the impact of digitalization on the recognition of the legal effects of foreign public documents. Closely related to this is personal data protection in cross-border legal relations, whereby the global legal landscape should be viewed with regard to Croatian circumstances and the protection of workers.

The roundtable "Preserving Legality in Physical Planning and Construction Procedures" held on 27 February 2024 discussed the extent to which the amendments to the

Physical Planning Act have ensured legality in physical planning and construction, as well as the harmonization of public and private interests in physical planning procedures. The discussion also included current issues of the regulation and application of construction contracts.

The new Civil Servants Act and the Civil Service and Public Services Salaries Act occasioned the roundtable "Attracting and Retaining Human Resources in State Administration and Local Government", which was held on 18 March 2024 focusing on the issue of whether these legislative changes would be sufficient to increase the attractiveness of the state administration as an employer and ensure the retention of high-quality employees.

"EU Regulation on Artificial Intelligence: Technological Challenges and Ethical Issues" was the topic of the roundtable discussion on 11 April 2024 that centred on the implementation of the 2017 EU Artificial Intelligence Act. It specifically addressed the protection of personal data, including biometric identification technology. The participants emphasized that new technologies call into question the effectiveness of judicial oversight and endanger the fundamental right of the accused to remain silent, which creates the need to regulate the protection of their rights. They also warned about the danger posed by the use of artificial intelligence tools and systems for the creation and spreading of fake news and disinformation.

The roundtable "Preparation and Implementation of Reforms in the Republic of Croatia's Public Administration and the Judiciary" held on 7 May 2024, discussed the problems aimed to be solved by these reforms such as citizens' extremely negative perception of the state of affairs in public administration and the judiciary, primarily regarding judicial independence.

The new Administrative Disputes Act was the occasion for the organisation of the round table "Reform of Judicial Process in Administrative Courts in the Republic of Croatia" held on 24 June 2024, which continued the Council's systematic analysis of changes in administrative judiciary.

The roundtable "Execution of Prison Sentences in the Republic of Croatia – Open Points in the Protection of Human

Rights and Fundamental Freedoms” held on 25 November 2024, analysed the effects of the 2021 Act on the Execution of Prison Sentences. The participants warned about a high risk of rights violations in prisons, which occur, for example, due to inadequate accommodation conditions and health care, or due to prisoners' exposure to various forms of violence, whether excessive use of force by prison guards or violence among prisoners. For these reasons, among others, the current regulations need to be constantly reviewed. (M. L.)

CARMINA KRLEŽIANA / MISSA MARULIANA

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Hrvatska radiotelevizija, Cantus i Hrvatsko društvo skladatelja organizirali su 15. veljače 2024. predstavljanje partitura i nosača zvuka akademika Frane Paraća *Carmina Krležiana / Missa Maruliana*. Tom su prigodom predstavljene partiture *Carmina Krležiana* u izdanju Cantusa te *Missa Maruliana* u izdanju HAZU. Četvrto izdanje edicije *Ligatura* Hrvatskog društva skladatelja i Hrvatske radiotelevizije u izdanju Cantusa donosi novi nosač zvuka i dva antologijska ostvarenja iz opusa akademika Frane Paraća: to su suita iz baleta *Carmina Krležiana* za recitatora, mješoviti zbor i simfonijski orkestar (1988.) te *Missa Maruliana* za sopran, bariton, zbor i orkestar (1993.). Ta izdanja objavljena su u povodu 75. rođendana akademika Paraća.

Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt u svojem je govoru podsjetio da se u 2023. navršilo 130 godina od rođenja Miroslava Krleže, a da se u 2024. navršava 500. godišnjica smrti Marka Marulića, oca hrvatske književnosti, kojem je posvećena cijela godina. „U svjetlu tih jubileja izlaza Paraćeva albuma dodatno dobiva na

značenju i aktualnosti, a Krleža i Marulić još se jednom potvrđuju kao velikani koji nadilaze područje književnosti, kao osobe čije djelo trajno nadahnjuje generacije hrvatskih umjetnika, ne samo književnika, nego i glazbenika, slikara i kipara“, kazao je akademik Neidhardt. Akademik Frano Parać u svojem je govoru kazao da je za svako glazbeno djelo iznimno važno da se izvodi i da živi, što u maloj sredini poput Hrvatske nije lako. O partiturama i izvedbama djela akademika Paraća govorili su i dirigent maestro Tonči Bilić, prof. dr. sc. Hana Breko Kustura, članica suradnica HAZU, i muzikologinja Srđana Vrsalović, urednica izdanja. (M. L.)

CARMINA KRLEŽIANA / MISSA MARULIANA

On 15 February 2024, the Croatian Academy of Sciences and Arts, Croatian Radio and Television, Croatian Composers' Society and the Cantus publishing house, organized the promotion of the music scores and recorded performance of Frano Parać's *Carmina Krležiana* published by Cantus, and *Missa Maruliana*, published by the Croatian Academy of Sciences and Arts. The fourth edition in Cantus' *Ligature* series, which was issued in cooperation with the Croatian Composers' Society and Croatian Radio and Television, brings forward a new sound recording and two seminal pieces from Frano Parać's opus, namely, the suites from the ballet *Carmina Krležiana* written for reciter, mixed choir and symphony orchestra (1988) and *Missa Maruliana* written for soprano, baritone, choir and orchestra (1993). The release of these additions was organised to mark the 75th birthday of Full Academy Member Frano Parać.

In his speech, the President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Velimir Neidhardt recalled that the year 2023 marked the 130th anniversary of Miroslav Krleža's birth while 2024 marked the 500th death anniversary of Marko Marulić, the father of Croatian literature to whom the entire year was dedicated. "In light of these anniversaries, the release of Parać's album gains additional significance and relevance, and Krleža and Marulić once again assert themselves as great figures who transcend the field of literature as individuals whose

work has permanently inspired generations of not only Croatian writers but also musicians, painters and sculptors," said Neidhardt.

In his speech, Frano Parać expressed the utmost importance of performing every piece of music live, which can be challenging in a small country like Croatia. The topics of Parać's scores and the recorded performances were also addressed by conductor Maestro Tonči Bilić, Prof. Hana Breko Kustura, an associate member of the Croatian Academy, and musicologist Srđana Vrsalović, the publication's editor. (M. L.)

DJELA MIROSLAVA KRLEŽE

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Školska knjiga objavile su u 2024. prva dva od četiri kola *Djela Miroslava Krleže*. Prvo kolo sadržava sedam svezaka – petosveščani roman *Zastave*, pjesničku zbirku *Balade Petrice Kerempuha* i knjigu političkih eseja *Deset krvavih godina*, a drugo kolo šest svezaka – dvosveščani roman *Banket u Blitvi*, roman *Povratak Filipa Latinovicza* te knjige *Glembajevi – Drame*, *Glembajevi – Proza* i *Aretej*.

Ukupno se u četiri kola planira objaviti 28 svezaka proze, poezije, dramskih tekstova, eseja, feljtona i Krležinih dnevničkih zapisa. Svi svesci sadržavat će znanstvenu obradu teksta, namijenjenu ponajprije učenicima srednjih škola, studentima kroatistike i komparativne književnosti, mladim znanstvenicima te svim čitateljima i poštovateljima njegova djela. Prvo kolo predstavljeno je 9. veljače 2024. u foajeu Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu. Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt kazao je da je Krleža bio jedan od najistaknutijih Akademijinih članova, a 1947. – 1957. i njezin potpredsjednik koji je presudno utjecao na programski, organizacijski, pa i politički profil Akademije. „Svojim djelom i ukupnim značenjem Krleža pripada hrvatskom panteonu u kojem stoji uz bok velikanima poput Vrančića, Boškovića, Tesle, Mohorovičića, Meštrovića, Ružičke, Preloga, a to mu je mjesto osigurao njegov nevjerojatni literarni opus, najznamenitiji u hrvatskoj književnosti XX. stoljeća. S ovim prvim kolum Krležinih djela možemo ustvrditi da su HAZU i Školska knjiga potvrdili koliko je Krleža i danas, četiri desetljeća nakon smrti,

aktualan i živ pisac. Rekli bismo: *Krleža redivivus*. Njegovo djelo neizmjerena je riznica mudrosti”, rekao je akademik Neidhardt. „Krležin položaj u hrvatskoj književnosti danas je paradoksalan i shizofren, on i dalje dijeli hrvatsku javnost, kao i kada se javio prvi put prije 110 godina i odmah bio dočekan s podijeljenim mišljenjima”, ustvrdio je autor znanstvenih studija o Krležinu djelu akademik Krešimir Nemec. On smatra da je tome tako zato što Krleža za ovu sredinu nikada nije bio samo pisac s vrlinama i manama, nego je ispunjavao puno veći prostor u hrvatskoj kulturi, društvu i politici od same književnosti i bio čovjek od moći i utjecaja, onaj koji je određivao kulturne tokove. „Ovim projektom želimo vratiti čitatelje Krležinim tekstovima, zalažemo se za čitanje koje bi bilo lišeno predrasuda i *a priori* stavova. Dolaze generacije koje nisu opterećene ideologijom i politikom”, dodao je akademik Nemec.

Predsjednik Upravnog odbora Školske knjige Ante Žužul napomenuo je da su mnogi olako odbacivali Krležu, osporavali mu hrvatstvo i smatrali ga „komunjarom“, no nitko ne bi trebao pristupiti hrvatskoj politici ako nije pročitao Krležinih *Deset krvavih godina*, djelo posljednji put objavljeno 1971. Po njegovim riječima, tko je god čitao njegove romane, drame, eseje, dnevnike, putopise, novele i druga djela, uvjerio se da je Krleža gorljivi Hrvat.

Urednica izdanja Miroslava Vučić istaknula je veliki problem – kako ponuditi Krležu i tisuće stranica današnjim čitateljima naviklima na brze informacije s mobitela, laptopa, tableta. „U Školskoj knjizi ozbiljno se bavimo poticanjem čitanja te ćemo, nadam se, uspjeti i s Krležom, kojega ćemo pokazati kao suvremenog pisca. On nikad nije bio suvremeniji nego danas, on je naš

suvremenik po problemima o kojima piše”, ocijenila je Miroslava Vučić. Drugo kolo predstavljeno je u sklopu sajma knjige *Interliber* 14. studenoga 2024.

„Miroslav Krleža jedna je umna glava usađena u temelje hrvatske misli i znanosti – čestitam što smo uspjeli već pola tog velikog opusa dati”, kazao je akademik Velimir Neidhardt. Ante Žužul istaknuo je da je Krleža oblikovao domoljubnu paradigmu mnogih intelektualaca koji su u vrijeme hrvatskoga proljeća pronšli nadahnuće u njegovim književnim djelima. „Miroslav Krleža bio je gorljiv Hrvat, cijela hrvatska povijest opisana je snagom Miroslava Krleže. Oni i svi koji ga probaju svojatati neće ga moći oteći činjenici da je on zagrlio Hrvatsku, a Hrvatska Miroslava Krležu”, kazao je Ante Žužul. Akademik Nemec naglasio je da je „Krleža zaravno aktualan. Neka njegova djela gotovo su profetska, primjerice *Banket u Blitvi*, koji možda nije i ne spada u najpopularnija Krležina djela, pisan 30-ih godina. Govori o težnji ljudi za autokracijom, a što imamo danas? Iste te tendencije u svijetu.“ Akademik Boris Senker istaknuo je aktualnost Krležine drame *Aretej* u pitanjima koja se odnose na sve ono što ljudski um može dobro, ali i zlo učiniti. (M. L.)

WORKS OF MIROSLAV KRLEŽA

The Croatian Academy of Sciences Arts and the Školska knjiga publishing company put out in 2024 the first two of four sets of books in the collection of Miroslav Krleža's works. The first set comprises seven volumes – the five-volume novel *Zastave (Flags)*, the collection of poems *Balade Petrice Kerempuha (Petrica Kerempuh Ballads)* and the collection of political essays titled *Deset krvavih godina (Ten Bloody Years)*. The second set includes the two-volume novel *Banket u Blitvi (Banquet in Blitva)*, the novel *Povratak Filipa Latinovicza (The Return of Filip Latinovicz)*, the books *Glembajevi – Dramе (The Glembays – Drama)* and *Glembajevi – Proza (The Glembays – Prose)*, and *Aretej (Aretaeus)*. A total of 28 volumes of prose, poetry, dramatic texts, essays, feuilletons and Krleža's diaries are planned to be published in the four sets. Comprising scholarly texts examining Krleža's works, all of the volumes are intended primarily for

high school pupils, students of the Croatian language and literature and comparative literature studies, early career researchers and all those who enjoy reading and appreciate Krleža. The first set was presented on 9 February 2024 in the foyer of the Croatian National Theatre in Zagreb. The President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Velimir Neidhardt said that Krleža, as one of the Academy's most prominent members and its vice-president from 1947 to 1957, had a decisive influence on the Academy's program, organization and political profile. “With his work and overall significance, Krleža belongs to the Croatian pantheon in which he stands alongside the greats such as Vrančić, Bošković, Tesla, Mohorovićić, Meštrović, Ružička, Prelog, and his incredible literary oeuvre, the most famous one in Croatian 20th-century literature, secured him that place. With this first set of Krleža's works, we can safely say that the Croatian Academy of Sciences and Arts and Školska knjiga have confirmed the currency and relevance of Krleža's writing even today, four decades after the author's death, so we could say *Krleža redivivus*. His works are an immense treasury of wisdom,” said Neidhardt.

Full Academy Member Krešimir Nemec, the author of research studies on Krleža's work, stated that “Krleža's position in Croatian literature today is paradoxical and schizophrenic; he continues to divide the Croatian public, just as he did when he first appeared 110 years ago and immediately received opposing viewpoints”. He believes this is due to Krleža's reception in Croatia not simply as a writer with virtues and flaws, but as a man of power and influence whose role in determining cultural trends went beyond literature and gained a much more prominent position in Croatian culture, society and politics. “With this project, we want to bring readers back to Krleža's texts, we advocate for reading that would be freed from prejudice and pre-existing attitudes. New generations are not burdened by ideology and politics,” added Nemec. Školska knjiga's Management Board Chairman Ante Žužul noted that many people lightly dismissed Krleža, disputed his Croatian identity and considered him a “communist”, but no one should enter Croatian politics without having read

Krleža's *Ten Bloody Years*, a work last published in 1971. According to him, anyone who has read Krleža's novels, plays, essays, diaries, travelogues, short stories and other works has become convinced of his Croatian patriotism.

The collection's editor Miroslava Vučić highlighted a big issue of how to introduce Krleža's thousands of pages long texts to contemporary readers accustomed to short formats and quick information exchange on their mobile phones, laptops, and tablets. "Školska knjiga is seriously committed to encouraging reading, and I hope we will succeed with Krleža, whom we will present as a contemporary writer. His works have never been more relevant than today; the problems he writes about make him our contemporary," said Miroslava Vučić. The second round was presented as part of the Interliber book fair on 14 November 2024.

"Miroslav Krleža is a brilliant mind embedded in the foundations of Croatian thought and science, and I applaud the success of having managed to present half of this great body of works," said Velimir Neidhardt. Ante Žužul pointed out that Krleža shaped the patriotic paradigm of many intellectuals who found inspiration in his literary works during the Croatian Spring movement. "Miroslav Krleža was an ardent Croat, the entire Croatian history is portrayed by Miroslav Krleža's vigour. All those who try to claim him will not be able to refute the fact that he both embraced Croatia and has been embraced by Croatia," stressed Ante Žužul. Krešimir Nemec emphasized that "Krleža is infectious current. Some of his works are almost prophetic such as *Banquet in Blitva*, written in the 1930s. Although it may not represent or belong to Krleža's most popular works, it speaks of autocracy aspirations. And what do we have today? - The same tendencies in the world." Full Academy Member Boris Senker emphasized the relevance of Krleža's play *Arethaeus* concerning the capacity of humans to do good, but also evil. (M. L.)

OSNOVANO ZNANSTVENO VIJEĆE ZA MEDICINU I TEHNIKU HAZU

Znanstveno vijeće za medicinu i tehniku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

održalo je 19. ožujka 2024. u Knjižnici HAZU osnivačku skupštinu. Za predsjednika Znanstvenog vijeća izabran je akademik Bojan Jerbić, a za potpredsjednika akademik Željko Kaštelan. To je prvo od 19 Akademijinih znanstvenih vijeća čiji rad zajednički koordiniraju dva razreda – Razred za medicinske znanosti i Razred za tehničke znanosti. Vijeće se bavi ključnim znanstvenim, razvojnim i obrazovnim temama medicine i tehnike, poput primjene umjetne inteligencije u medicini, robotske urologije, stereotaktičke neurokirurgije, primjene biomedicinskih signala i robotski potpomognute ortopedije. „Nove tehnologije nude nove mogućnosti osoblju u medicini, ali i pacijentima da žive u održivijem okruženju i pobijede prethodno neizlječive bolesti. Zahvaljujući novim uređajima i novim načinima liječenja bolesti, ljudi žive duže i zdravije, stopa preživljavanja pacijenata sa srčanim udarom povećana je za 70 posto, a stopa smrtnosti od raka smanjena je za 60 posto u svijetu“, kazao je akademik Jerbić, koji je održao i uvodno predavanje *Medicina i tehnika – povijest sinergije i motivacija za budućnost*. Prof. dr. sc. Darko Chudy održao je predavanje *Inovacije u neurokirurgiji*, akademik Sven Lončarić predavanje *Umjetna inteligencija u medicini: trendovi i izazovi*, a akademik Željko Kaštelan predavanje *Robotska kirurgija na Klinici za urologiju KBC-a Zagreb*. Znanstveno vijeće 19. prosinca 2024. u Knjižnici HAZU organiziralo je skup *Robotika i umjetna inteligencija u medicini* na kojem su izneseni najnoviji primjeri korištenja umjetne inteligencije u ranoj dijagnostici raka pluća te primjene robotike u liječenju i prevenciji raka prostate i u neurokirurgiji. Uvodno izlaganje *Robotika i umjetna inteligencija u medicini* održao je akademik Bojan Jerbić, o umjetnoj inteligenciji u ranoj dijagnostici raka pluća govorio je akademik Miroslav Samaržija, o robotskoj prostatektomiji prof. dr. sc. Tvrtko Hudolin, o Nacionalnom programu za probir i rano otkrivanje raka prostate doc. dr. sc. Tomislav Kuliš, a o novim metodama robotske stereotaktičke navigacije doc. dr. sc. Marko Švaco. Na skupu je, uz ostalo, rečeno da razvoj robotike i umjetne inteligencije treba služiti čovječanstvu i ne ugrožavati osnovne vrijednosti poput empatije i suosjećanja u skrbi za pacijente. (M. L.)

FOUNDATION OF THE SCIENTIFIC COUNCIL FOR MEDICINE AND TECHNOLOGY

The Scientific Council for Medicine and Technology of the Croatian Academy of Sciences and Arts held its founding assembly on 19 March 2024 in the Academy Library. Full Academy Member Bojan Jerbić was elected Chair of the Scientific Council, while Full Academy Member Željko Kaštelan was named its Deputy Chair. This is the first of Academy's 19 scientific councils whose work is jointly coordinated by two departments – the Department of Medical Sciences and the Department of Technical Sciences. The Council deals with key scientific, developmental and educational topics in medicine and technology, such as the application of artificial intelligence in medicine, robotic urology, stereotactic neurosurgery, the application of biomedical signals and robotic-assisted orthopaedics. Giving an introductory lecture on the topic "Medicine and Technology - History of Synergy and Motivation for the Future", Jerbić said "New technologies offer new opportunities not only for medical staff but also for patients who can live in a more sustainable environment and conquer diseases that were once untreatable. New devices and new ways of treating diseases prolonged people's lives, increased the health and the survival rate of patients with a heart attack by 70 per cent, and decreased the mortality rate from cancer by 60 per cent worldwide". Prof. Darko Chudy gave a lecture on "Innovations in Neurosurgery", Full Academy Member Sven Lončarić spoke about "Artificial Intelligence in Medicine: Trends and Challenges", and Željko Kaštelan presented his talk on "Robotic Surgery at the Department of Urology, University Hospital Za-

greb". On 19 December 2024, the Scientific Council organized a conference on "Robotics and Artificial Intelligence in Medicine" at the Academy Library, which included the presentation of the latest examples of the use of artificial intelligence in early lung cancer diagnostics and the application of robotics in the treatment and prevention of prostate cancer and in neurosurgery. Bojan Jerbić gave his introductory presentation on the topic "Robotics and Artificial Intelligence in Medicine", Full Academy Member Miroslav Samaržija spoke about artificial intelligence in early lung cancer diagnostics, Prof. Tvrtko Hudolin's topic was robotic prostatectomy, Dr. Tomislav Kuliš, assistant professor, gave his talk about the National Program for Screening and Early Detection of Prostate Cancer, and Dr. Marko Švaco, assistant professor, presented new methods of robotic stereotactic navigation. The participants also agreed that the development of robotics and artificial intelligence should serve humanity and not endanger fundamental values such as empathy and compassion in patient care. (M. L.)

ARHITEKT JOSIP SLADE ŠILOVIĆ I CRNA GORA

Hrvatski muzej arhitekture HAZU organizirao je 26. ožujka 2024. u Knjižnici HAZU predstavljanje monografije *Arhitekt Josip Slade Šilović: Graditeljska djela u Knjaževini Crnoj Gori 1877-1900.* autora Slobodana Mitrovića. Izdavači su monografije Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crne Gore i Skaner studio.

Hrvatski graditelj i arhitekt Josip Slade Šilović (1828. – 1911.) bio je jedan od stranih stručnjaka koji su bili ključni u razvoju Crne Gore, tada plemenske i ratom iscrplje-

ne zemlje, nakon priznavanja njezine nezavisnosti 1878. i prestanka ratnih sukoba, kada se pokreću sva područja života „male knjaževine u brdima". Ostavio je velik trag u izgradnji prometnica, infrastrukturnih kopnenih i morskih utvrda, arhitektonskih zdanja, palača, crkava, kazališta i urbanog planiranja.

Unatoč velikom značenju, Josip Slade Šilović nije bio predmet stručno-znanstvenog izučavanja ni u Crnoj Gori ni u Hrvatskoj, pa je to prvi, na višegodišnjem istraživanju utemeljen, iscrpni uvid u njegov život od studentskih dana do zrelih godina. Osim toga u 13 poglavlja knjige opisuje se postojeće stanje ruralne Crne Gore, a u deset poglavlja graditeljska djelatnost, odnosno ono što je projektirao ili realizirao za samo deset godina svojeg boravka u Crnoj Gori. Autor knjige Slobodan Mitrović pojasnio je da je Crna Gora u trenutku priznavanja svoje nezavisnosti 1878. bila čista, netaknuta priroda, bez kilometra ceste i bez naselja, osim Cetinja, koje je imalo neku urbanu formu; do 1914., uz brojne nove gradove, Crna Gora imat će 640 kilometara cesta. „Bio je problem mentalne transformacije: vjekovima se borilo za slobodu, a sad se trebalo transformirati i izgraditi državu. U Crnu Goru stoga dolaze brojni stručnjaci, najviše iz Italije, Hrvatske i Češke", kazao je Mitrović istaknuvši da su Hrvati Slade Šilović i Baltazar Bogišić, autor crnogorskoga zakonodavstva, doslovno ugrađeni u fundamente države Crne Gore. „Slade Šilović je bio glavni državni arhitekt, radio je svoje projekte i odobravao tuđe, pa je uz vlastiti urbanistički plan Nikšića, planirao i Podgoricu s ruskim arhitektom Varmanom", rekao je Mitrović. Spomenuo je da ime Josipa Slade Šilovića nose ulice u Podgorici, Nikšiću i Baru te da je poznat u narodu, ali da je u stručnim krugovima dugo bio zanemaran jer se prešućivalo i crnogorskoga kneza i kasnijega kralja Nikolu, koji je bio naručitelj Šilovićevih djela. (M. L.)

ARCHITECT JOSIP SLADE ŠILOVIĆ AND MONTENEGRO

On 26 March 2024, the Croatian Academy Library hosted the presentation of Slobodan Mitrović's monograph titled *Architect Josip Slade Šilović: Architectural Works in the Principality of Montenegro 1877-1900*,

which was organised by the Croatian Academy's Museum of Architecture. The monograph was published by the National Community of Montenegrins in Croatia, Montenegro's Ministry of Sustainable Development and Tourism, and Skaner Studio.

The Croatian builder and architect Josip Slade Šilović (1828-1911) was one of the foreign experts who played a key role in the development of Montenegro after the war-torn country controlled by clans had gained its independence in 1878 and when the cessation of military conflicts led to the revival of all areas in this "small and hilly principality". Šilović's contribution manifested in road construction, land and sea fortifications, various buildings, churches, theatres, and urban planning projects.

Despite his great importance, Josip Slade Šilović and his work have mostly been an understudied area of research in both Montenegrin and Croatian professional and scholarly circles. Hence, this monograph, which has been based on long-term research, offers a first comprehensive insight into his life, from his student days to his mature years. In addition, the 13 chapters of the book describe the current state of rural Montenegro, the ten of which also provide a view of Šilović's construction activities, that is, the projects he designed or realized in just ten years of his stay in Montenegro. The book's author, Slobodan Mitrović, explained that before gaining its independence in 1878, Montenegro was pure nature, without a kilometre of road and without settlements, except for Cetinje, which had an urban form. However, by 1914, Montenegro could boast numerous new cities and 640 kilometres of roads. "It was a problem of mental transformation: for centuries, we fought for freedom, and now we needed to transform and build a state. That is why many experts come to Montenegro, mostly from Italy, Croatia and Czechia," said Mitrović emphasizing that Croats Slade Šilović and Baltazar Bogišić, the author of Montenegrin legislation, were embedded into the foundations of the Montenegrin state. "Slade Šilović was the chief state architect who worked on his projects and approved others', so in addition to his urban plan for Nikšić, he also planned Podgorica with the Russian architect Varman," said Mitrović. He also mentioned that

streets in Podgorica, Nikšić and Bar bear Josip Slade Šilović's name and that although widely known by many, he had for a long time been neglected in professional circles mainly due to the same treatment given to the Montenegrin prince and later king Nikola who commissioned Šilović's works (M. L.)

POLA STOLJEĆA ZAVODA HAZU U OSIJEKU

Zavod za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku 14. travnja 2024. proslavio je 50. godišnjicu djelovanja svečanom akademijom u auli Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Zavod je s radom započeo 14. travnja 1974. kao Centar za znanstveni rad u Osijeku, a od 1999. djeluje pod današnjim nazivom. Uz potporu Grada Osijeka, Osječko-baranjske županije i Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Zavod potiče i organizira znanstvene i stručne domaće i međunarodne skupove, simpozije, okrugle stolove, izložbe, tribine i druge aktivnosti. U nakladničkoj djelatnosti Zavoda posebno se ističu monografije iz edicije *Mursa Aeterna* koje su nastale kao rezultat znanstvenoistraživačkog projekta *Osječka Tvrdä*. U proteklih 50 godina Zavod se pozicionirao kao jedna od vodećih Akademijinih znanstvenoistraživačkih jedinica. Na svečanoj akademiji govorio je glavni tajnik HAZU akademik Dario Vretenar, a uz voditeljicu Zavoda akademiknju Vlastu Piližotu nazočni su bili i akademici Andrija Mutnjaković, Ignac Lovrek, Leo Budin i Ivan Petrović te tajnica HAZU Sara-Sanela Butorac. Govorili su i saborska zastupnica Nataša Tramišak kao izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora, državni tajnik Ministarstva znanosti i obrazovanja Ivica

Šušak kao izaslanik predsjednika Vlade i dr. sc. Dražen Kušen kao izaslanik ministriculture i medija, a čestitke Zavodu uputili su i predstavnici Županije i Grada Miranda Glavaš Kul i prof. dr. sc. Tihomir Florijančić, izaslanik đakovačko-osječkog nadbiskupa izv. prof. dr. sc. Boris Vulić, prorektorica Sveučilišta u Mostaru prof. dr. sc. Sanja Bijakšić te rektor Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku prof. dr. sc. Vlado Guberac. (M. L.)

HALF A CENTURY OF THE ACADEMY INSTITUTE IN OSIJEK

On 14 April 2024, the Institute for Scientific and Artistic Work of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Osijek celebrated its 50th anniversary with a ceremonial academy in the auditorium of the Josip Juraj Strossmayer University in Osijek. The Institute began its work on 14 April 1974, as the Centre for Scientific Work in Osijek, and has been operating under its current name since 1999. With the support of the City of Osijek, the Osijek-Baranja County and the Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, the Institute promotes and organizes scientific and professional conferences, including those with international participation, symposia, round tables, exhibitions, forums and other activities. The Institute's publishing activities include monographs from the *Mursa Aeterna* edition, created as a result of the scientific research project "Osijek Fortress". Over the past 50 years, the Institute has positioned itself as one of the Academy's leading scientific research units. The Academy Secretary General, Dario Vretenar, addressed the audience at the ceremony, and in addition to the head of the Institute, Full Academy Member Vlasta Piližota, the event was attended by Full Academy Members Andrija Mutnjaković, Ignac Lovrek, Leo Budin and Ivan Petrović, and the secretary of the Croatian Academy, Sara-Sanela Butorac. Speeches were given also by Member of Parliament Nataša Tramišak as a delegate of the President of the Croatian Parliament, State Secretary at the Ministry of Science and Education Ivica Šušak as a delegate of the Prime Minister, and Dr Dražen Kušen as a delegate of the Minister of Culture

and Media. Congratulations were also sent to the Institute by representatives of the County and the City, Miranda Glavaš Kul and Professor Tihomir Florijančić, PhD, the envoy of the Archbishop of the Đakovo-Osijek Diocese, Associate Professor Boris Vulić, PhD, Vice-Rector of the University of Mostar, Professor Sanja Bijakšić, PhD, and the Rector of the Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, Professor Vlado Guberac, PhD. (M. L.)

51. DANI HVARSKOGA KAZALIŠTA

U razdoblju 8. – 11. svibnja 2024. u gradu Hvaru, u prostorima povijesnoga Hvarskoga kazališta, održani su 51. *Dani Hvarskoga kazališta* u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Književnoga kruga Split, Grada Hvara i Hvarskoga pučkoga kazališta. Nakon obilježavanja prošlogodišnjeg jubileja koji se održao pod visokim pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske, ove su se godine organizatori vratili uvriježenoj programskoj koncepciji koja objedinjuje znanstveni skup i izvedbe kazališnih predstava, recitala i koncerata u obnovljenoj kazališnoj zgradi što u tim danima postaje središtem kulturnoga života u gradu i na otoku Hvaru.

Dani su započeli predstavom *Žaba Du-bravka Mihanovića* u izvedbi Hrvatskoga narodnog kazališta u Splitu 8. svibnja, potom je na pozornici Hvarskoga kazališta iduće večeri, 9. svibnja, izveden autorski projekt *this is my truth, tell me yours* dramaturginje Jasne Žmak u koprodukciji neovisnih udruga, a 10. svibnja protekao je u znaku tradicijskih izvedbi u povodu blagdana sv. Prošpera hvarskog. Na znanstvenom skupu održanom 9. – 11. svibnja svojim izlaganjima na dvije teme – „Marko Marulić“ i „Književnost, kazalište, trauma“ – sudjelovalo je tridesetak istaknutih hrvatskih teatrologa, kazališnih i književnih kritičara te povjesničara kazališta i književnosti svih naraštaja.

Aktualnost i relevantnost povezuje obje teme znanstvenoga skupa: o ocu hrvatske književnosti Marku Maruliću u povodu njegove velike obljetnice govorilo se prije svega kao o autoru koji je i dalje zanimljiv i poticajan kao književnik i humanist, a neupitnom se pokazala i aktualnost teme traume

DANI HVARSKOGA KAZALIŠTA

HVARSKO KOMUNALNO KAZALIŠTE U KONTEKSTU
MEDITERANSKIH KOMUNALNIH KAZALIŠTA
PROMJENE OČIŠTA: HRVATSKA KNJIŽEVNOST
I HRVATSKO KAZALIŠTE TE ZNANOST O NJIMA
U PROTEKLIM POLA STOLJEĆA

A I RASPRAVE O HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI I KAZALIŠTU - GRADA

i traumatskih iskustava – u širokom opsegu izlaganja, od zbirke pjesama nakon *Velike trešnje* 1667. u Dubrovniku do trauma izazvanih ratovima što su se vodili tijekom XX. stoljeća i onih izazvanih raznim oblicima obiteljskoga, generacijskoga, rodnoga i sličnoga nasilja te netolerancije. Valja naglasiti da će se u programu *Dana hvarskoga kazališta* i dalje ustrajati na čvrstoj povezanosti kazališnih predstava s glavnom temom znanstvenoga skupa. (A. L.)

THE 51ST HVAR THEATRE DAYS

In the period from 8 to 11 May 2024, the historical theatre building in Hvar served as the venue for the 51st Hvar Theatre Days, organised by the Croatian Academy, Split Literary Circle, the City of Hvar and the Hvar Folk Theatre. After the last year's anniversary edition of the Days, which was held under the auspices of the Government of the Republic of Croatia, the organisers returned to the customary concept of its programme. The Days ordinarily combine a scientific conference with a series of theatre plays, recitals and concerts performed in the renovated theatre building, which during these days turns into the heart of cultural life in the city and on the island of Hvar.

The Days were inaugurated on 8 May by Dubravko Mihanović's theatre play *Žaba*

(*Frog*), performed by the Croatian National Theatre in Split. The following day, on 9 May, the Hvar Theatre stage hosted the play “*this is my truth, tell me yours*” authored by playwright Jasna Žmak and coproduced with NGOs, while on 10 May the audience could see traditional plays marking the day of St. Prosper of Hvar. The scientific conference, held from 9 to 11 May, gathered an intergenerational group of thirty esteemed Croatian theatre researchers, theatre and literary critics and historians who presented their papers on two topics – “Marko Marulić” and “Literature, Theatre and Trauma”.

Both conference topics are characterised by timeliness and relevance since in discussing Marko Marulić, the father of the Croatian literature, on the occasion of his big anniversary, conference participants saw him as an author who continues to be interesting and inspiring, both as a writer and a humanist. Trauma and traumatic experiences also proved undoubtedly timely and presented topic covered by a number of presentations, from the poetry collection published after the 1667 earthquake (so-called Great Tremble) in Dubrovnik, to trauma caused by wars waged in the course of the 20th centuries as well as those caused by domestic, generational, gender and other forms of violence and intolerance. It should be stressed that the Hvar Theatre Days will continue to insist to have its programme based on strong connections between theatrical performances and the conference organised around a main topic. (A. L.)

ČETIRI I POL STOLJEĆA KAJKAVSKE PISMENOSTI

Dva zavoda Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti – Zavod za lingvistička istraživanja iz Zagreba i Zavod za znanstveni rad u Varaždinu – organizirala su 23. – 25. svibnja 2024. u Varaždinu i Ludbregu znanstveni skup *Četiri i pol stoljeća kajkavske pismenosti* u povodu 450. obljetnice objave prve tiskane kajkavske knjige, pravnog priručnika Ivana Pergošića pod nazivom *Decretum*, objavljena godine 1574. u Nedelišću. Cilj skupa bio je skrenuti pažnju znanstvene i opće javnosti na kajkavsku jezičnu baštinu čiji prvi pisani tragovi potječu s prijelaza XI. u XII. stoljeće, a kojom su otad do danas na-

pisana raznovrsna djela iz različitih područja ljudske djelatnosti – od pravnih, matematičkih, astronomskih i ekonomskih kajkavskih priručnika do kajkavskih djela iz lijepe književnosti. Na skupu su sudjelovala 43 izlagača s 35 izlaganja na teme iz kajkavske jezične povijesti i suvremenosti. Govorilo se o položaju kajkavskoga narječja u školi, o digitalizaciji te o općoj dostupnosti starih kajkavskih tekstova na mreži. Bilo je govora o tome kako se na kajkavskome molilo (o kajkavskoj Bibliji), ali i psovalo (o svađama koje bilježe zapisnici gradova Koprivnice i Varaždina) te kako se na kajkavskome liječilo ili kako se po kajkavskim receptima kuhalo i ponašalo za stolom. Jedna sekcija bila je posvećena Miji Lončariću, jednomu od najvećih kajkavskih dijalektologa, preminulom 2023. Na skupu su predstavljena i dva važna otkrića – pronalazak dosad nepoznatog rukopisa Franje Koritića koji svjedoči o jedinom književnokajkavskom pokušaju prijevoda Vergilijeve *Eneide* početkom XIX. stoljeća i o prijevodu dvaju poglavlja *Kurana* na kajkavski književni jezik, koji se smješta u tridesete godine XIX. stoljeća i pripisuje Ignacu Kristijanoviću. (M. L.)

FOUR AND A HALF CENTURIES OF KAJKAVIAN LITERACY

The Croatian Academy's Institute for Linguistic Research in Zagreb and its Institute for Scientific Work in Varaždin organized the scientific conference “Four and a Half Centuries of Kajkavian Literacy” which was held in Varaždin and Ludbreg from 23 to 25 May 2024. It marked the

450th anniversary of *Decretum* – a legal manual written by Ivan Pergošić and the first book published in the Kajkavian dialect in 1574 in Nedelišće. The aim of the conference was to draw the attention of the research community and the general public to the linguistic heritage of the Kajkavian dialect, the first written traces of which date back to the turn of the 12th century, and which has since been used in different areas of human activity – from legislation, mathematics, astronomy, economy to literature.

The conference gathered 43 speakers and 35 presentations on topics related to the history of the Kajkavian dialect and its modern use. The discussion focused on the position of the dialect in schools, digitalization and the public availability of old Kajkavian texts online. Participants could learn about how people used Kajkavian to pray (Kajkavian Bible), curse (quarrels witnessed by the Koprivnica and Varaždin city records), heal others, cook (Kajkavian recipes) or uphold table manners.

One section was dedicated to Mijo Lončarić, one of the greatest Kajkavian dialectologists who died in 2023. The conference also included the presentation of two significant discoveries, namely, the discovery of a previously unknown manuscript by Franjo Koritić, which testifies to the only literary Kajkavian attempt to translate Virgil's Aeneid in the early 19th century, as well as the translation of two chapters of the Quran into a standardized version of the Kajkavian dialect, dated to the 1930s and attributed to Ignac Kristijanović. (M. L.)

ARHITEKTURA PREDSJEDANJA

U atriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 13. lipnja predstavljena je knjiga akademika Velimira Neidhardta *Arhitektura predsjedanja / Architecture for the Presidency* posvećena prostorima Kongresnog centra NSK uređenog za hrvatsko predsjedanje Vijećem Europske unije 2020.

Knjiga je objavljena na hrvatskom i engleskom jeziku u izdanju Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU. Kongresni centar koji je projektirao akademik Neidhardt ima površinu 7.200 četvornih metara, a sastoji se od konferencijske dvorane površine 550 četvornih metara, osam dvorana za sastanke,

dvorane za tiskovne konferencije, medijskog centra za 200 novinara, sobe za slušanje za 150 osoba, 27 kabina za simultano prevođenje, 12 TV kabina, blagovaonice za 150 osoba te pomoćnih ureda i ambulante. Prostor je opremljen suvremenom tehnikom i omogućuje održavanje međunarodnih konferencija na najvišoj razini. Za uređenje tog prostora Vlada Republike Hrvatske osigurala je 12,6 milijuna eura.

Akademik Neidhardt u svojem je govoru ukratko iznio povijest izgradnje zgrade NSK i podsjetio da je još 1978. s arhitektima Marijanom Hrzićem, Zvonimirom Krznarićem i Davorom Manceom za taj projekt osvojio prvu nagradu na natječaju. Izgradnja je započela 1988. te nije prekidana ni tijekom Domovinskog rata, a zgradu je svečano otvorio prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman 1995. No, kako je pojasnio akademik Neidhardt, tada je zapravo bilo dovršeno 80 posto zgrade, dok je ostatak bio uređen u *rohbau*-fazi. Nakon 1998. u dotad neuređeni dio zgrade smještena je gruntnica, a 2008., u doba kada je dužnost glavnog ravnatelja NSK obnašao prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, pristupilo se uređenju Kongresnog centra, koji je u konačnici realiziran uoči hrvatskog predsjedanja Vijećem EU. Akademik Neidhardt kazao je da u zgradi NSK ima još posla; među ostalim, treba urediti strop u južnom atriju, a na postament ispred zgrade postaviti repliku skulpture sove sa stare zgrade NSK, današnjega Hrvatskog državnog arhiva. „Hrvati su narod koji je u sto godina sagradio dvije nacionalne knjižnice“, rekao je akademik Neidhardt.

Predsjednik Vlade Andrej Plenković podsjetio je da je sugestiju da se prostor budućega Kongresnog centra iskoristi za potrebe hrvatskog predsjedanja Vijećem EU 2018. dao tadašnji predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić, što je Vlada prihvatila. Premijer je izrazio žaljenje što je zbog pandemije izazvane koronavirusom većina sastanaka tijekom hrvatskog predsjedanja održana virtualno, pa Kongresni centar nije bio iskorišten u mjeri u kojoj se planiralo. „Htjeli smo da se iz Kongresnog centra pošalje moćna poruka o tome kakva je Hrvatska kao najmlađa članica EU“, rekao je Plenković utvrdivši da Vlada održavanjem svojih brojnih aktivnosti u Kongresnome centru pridonosi njegovoj vidljivosti.

Spomenuo je i pohvale koje je novouređeni prostor dobio od dužnosnika EU, koji su isticali da je na razini zgrade Vijeća EU u Bruxellesu, a možda i bolji. (M. L.)

ARCHITECTURE FOR THE PRESIDENCY

On 13 June 2025, the atrium of the National and University Library in Zagreb served as the venue for the presentation of *Architecture for the Presidency*, the book in which its author, Full Academy Member Velimir Neidhardt, writes about the Conference Centre of the National and University Library in Zagreb, whose interior was designed and furnished to host gatherings during the Croatian Presidency of the Council of the European Union in 2020.

The book was published in Croatian and English by the Croatian Academy's Museum of Architecture. Designed by Velimir Neidhardt, the Conference Centre covers an area of 7,200 square meters and consists of a conference hall covering 550 square meters, eight meeting rooms, a press conference room, a media centre for 200 journalists, a 150-person auditorium, 27 simultaneous translation booths, 12 TV booths, a dining room for 150 people, auxiliary offices and an infirmary. Equipped with modern technology, the Centre can host high-level international conferences. The Government of the Republic of Croatia ensured 12.6 million euros for furnishing this facility.

In his speech, Neidhardt briefly outlined the history of the National and University Library building and recalled 1978, the year in which the design for the building, created by him and architects Marijan Hrzić,

Zvonimir Krznarić and Davor Mance, won the first prize in an architectural competition. The construction began in 1988, and the works continued until 1995, even during the Homeland War when the building was ceremonially inaugurated by the first Croatian president Franjo Tuđman. However, as Neidhardt explained, at that time, only 80 per cent of the building was actually completed, while the rest remained unfurnished.

After 1998, one part of the building housed the land registry, and in 2008, during Prof. Tihomil Maštrović's term as the Library's Director General, the Conference Centre underwent renovation, which was completed just before Croatia took over the presidency of the Council of the EU. Vladimir Neidhardt said that there is still work to be done on the Library building, including the final works on the ceiling in the southern atrium and adorning the front of the building with a replica of an owl from the old national library building (present Croatian State Archives). He also stressed that "Croats are a people who have built two national libraries within a hundred years."

Prime Minister Andrej Plenković recalled the moment when the Croatian Government accepted the suggestion put forward by the then president of the Croatian Academy of

PREDSTAVLJANJE FONDA ZLATKO I JOYCE BALOKOVIĆ

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 11. rujna 2024. održano je predstavljanje Fonda *Zlatko i Joyce Baloković*, osnovanog prema želji hrvatskoga violinista svjetskoga glasa Zlatka Balokovića 1967., dvije godine nakon njegove smrti, kada je njegova supruga Joyce Sveučilištu Harvard predala određeni novčani iznos namijenjen stipendiranju hrvatskih studenata. Od te se godine dodjeljuju stipendije studentima i studenticama iz Hrvatske za studiranje na bilo kojem fakultetu ili odjelu Sveučilišta Harvard. Stipendije su namijenjene za poslijediplomske studije u područjima znanosti, umjetnosti, arhitekture, medicine, javnog zdravstva te pravnih znanosti i drugih srodnih disciplina. Ukupno je do sada iz Fonda *Zlatko i Joyce Baloković* dodijeljeno 80 stipendija.

Prema želji bračnog para Baloković, Fondom raspolaže Sveučilište Harvard, a

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti ima pravo prvenstva predlaganja kandidata. Ona svake godine predlaže jednog ili više kandidata za financiranje poslijediplomskog studija na bilo kojoj školi Sveučilišta Harvard, a prije prijave na natječaj kandidati sami moraju obaviti postupak prijave na neki od poslijediplomskih studija na spomenutom sveučilištu. Na temelju znanstvene izvrsnosti Uprava HAZU izrađuje listu prioriteta prijavljenih kandidata. Nakon toga Odbor za opće stipendije Sveučilišta Harvard potvrđuje kandidate, dozvoljava upis te odlučuje hoće li stipendirati jednog ili više kandidata i određuje visinu stipendije. Uobičajeno je da stipendija pokrije troškove školarine i boravka na studiju.

O važnosti stipendiranja iz Fonda *Zlatko i Joyce Baloković* govorio je predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt, koji je i sam bio stipendist toga fonda u razdoblju 1974. – 1976. Prema njegovim riječima, Baloković je svojom donacijom omogućio hrvatskim studentima školovanje na najboljemu svjetskom sveučilištu u vrijeme kada su im strane stipendije bile teško dostupne, a ujedno je iskazao i povjerenje prema Hrvatskoj akademiji. Akademik Neidhardt upozorio je međutim da se zainteresirani za stipendiranje uglavnom javljaju iz područja pravnih znanosti, te da bi bilo nužno povećati multidisciplinarnost. Također, cilj je da se stipendisti s Harvarda vrate u Hrvatsku i u njoj primjenjuju stečena znanja i iskustva. Kako bi se to postiglo, sva hrvatska sveučilišta i fakulteti trebali bi poticati svoje studente da se prijave za studij na Harvardu i stipendiranje iz Fonda *Zlatko i Joyce Baloković*.

O svojim iskustvima tijekom procesa prijave za stipendiju te o tome koliko je studiranje na Sveučilištu Harvard pridonijelo razvoju njihove daljnje karijere govorili su bivši stipendisti, arhitekti doc. dr. sc. Alen Žunić i mr. sc. Marija Barović te pravnik Mihael Maljak. (M. L.)

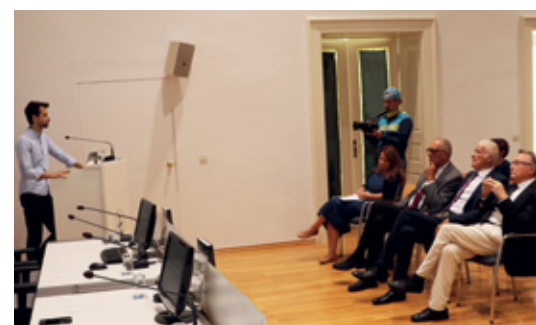
PRESENTATION OF THE ZLATKO AND JOYCE BALOKOVIĆ FUND

On 11 September 2024, the Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts hosted the presentation of the *Zlatko and Joyce Baloković Fund*, established based on

the wishes of the world-renowned Croatian violinist Zlatko Baloković in 1967, two years after his death, when his wife Joyce made a donation to Harvard University to fund scholarships for Croatian students. Since then, scholarships have been awarded to male and female students from Croatia to study at any faculty or department of Harvard University. The scholarships are intended for postgraduate studies in science, art, architecture, medicine, public health, law and other related disciplines. So far, a total of 80 scholarships have been awarded from the *Zlatko and Joyce Baloković Fund*.

According to the wishes of the Baloković couple, the Fund is managed by Harvard University, but the Croatian Academy of Sciences and Arts has priority rights to propose candidates. Each year, it proposes one or more candidates for the scholarship to postgraduate studies at any school of Harvard University. Before applying to the scholarship competition, the candidates must complete the application to one of Harvard's postgraduate studies. Based on their scientific excellence, the Administration of the Croatian Academy draws up a priority list of all the applicants. After that, the Harvard University Committee on General Scholarship confirms the candidates, allows them to enrol, decides whether to award a scholarship to one or more candidates and determines the amount of the scholarship. The scholarship usually covers the costs of tuition and accommodation during the study.

The importance of scholarships from the *Zlatko and Joyce Baloković Fund* was discussed by the President of the Croatian Academy of Sciences and Arts, Velimir Neidhardt, who was also a scholarship holder of the same Fund from 1974 to 1976. According to him, by making his donation Baloković not only enabled Croatian students to study at the best university in the

world at a time when foreign scholarships were difficult to obtain but he also demonstrated his confidence in the Croatian Academy. Neidhardt, however, recommended that, since those interested in scholarships mainly come from the field of law, it would be necessary to find ways to increase multidisciplinary. The goal is also for Harvard scholarship holders to return to Croatia and apply the knowledge and experience they have acquired there. In order to achieve this, all Croatian universities and faculties should encourage their students to apply for studies at Harvard and scholarships from the *Zlatko and Joyce Baloković Fund*.

Former scholarship recipients, architect and Dr Alen Žunić, assistant professor, architect Marija Barović, and lawyer Mihael Maljak, spoke about their experiences related to the scholarship application process and how much studying at Harvard University contributed to the development of their future careers. (M. L.)

SVECI, ŽIVOTINJE I LEGENDE

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 18. rujna 2024. predstavljena je knjiga *Sveci, životinje i legende* autora akademika Željka Cvetnić. Objavio ju je Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Velikoj Gorici, a njezin sadržaj može se svesti u jednu rečenicu: Svi koji su se nekad pitali zašto pokraj slika pojedinih svetaca postoje i prikazi nekih životinja u ovoj će knjizi sigurno naći odgovor. U knjizi je opisan 41 svetac i njihove veze sa životinjama, a uz autora predstavili su je recenzenti prof. dr. sc. Marijana Belaj (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), akademik Ratko Cvetnić i prof. dr. sc. Dar-

ko Tomašević (Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Sarajevu). Marijana Belaj naglasila je etnološku dimenziju knjige, osobito prostore pučke pobožnosti kao iznimno vrelo legendi, od kojih neke ulaze u religijski kanon, dok se neke nalaze na samom rubu blasfemije. „U knjizi iščitavamo suosjećanje i poštovanje svetaca prema svim Božjim stvorenjima, oni o životinjama brinu, njeguju ih, spašavaju, štite i s njima prijateljuju. To potiče ljude da životinjama pristupaju s ljubaznošću, da ih vide kao dio božanskoga reda, pa zato i zaslužuju poštovanje”, kazala je. Na tu se interpretaciju nadovezao i književnik akademik Ratko Cvetnić spomenuvši određenu „literarnost” samih legendi, koje ukazuju na želju puka da pojam svetosti smjesti u ikonografiju svakodnevnog života. Kao teolog i bibličar Darko Tomašević uočio je zanimljivu vezu svetaca i životinja – i jedni i drugi pomažu čovjeku ne očekujući pri tome plaću – zaključivši da nam knjiga poručuje kako se i od jednih i od drugih ima što naučiti – od svetaca kako postati svet, dok se, u vezi sa životinjama, treba ugledati na njihovu dobrotu, nepokvarenost, jednostavnost i bezbrižnost. „Knjiga je jedinstven spoj vjere i zoologije. Radi se o knjizi kakva nije postojala na hrvatskome govornom području, pa ni u drugim jezicima”, kazao je Tomašević. (M. L.)

SAINTS, ANIMALS AND LEGENDS

The book written by Full Academy Member Željko Cvetnić *Saints, Animals and Legends* was presented in the Academy Library on 18 September 2024. It was published by the Academy Institute for Scientific Research and Artistic Work in Velika Gorica, and its content can be summed up in one sentence: Anyone who has ever wondered why next to the images of certain saints, there are also depictions of certain animals, will definitely find the answer in this book. The book describes 41 saints and their connections with animals and it was presented by the author and reviewers, Professor Marijana Belaj, PhD (Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb), Full Academy Member Ratko Cvetnić and Professor Darko Tomašević, PhD (Faculty of Catholic Theology, University of Sarajevo). Marijana Belaj emphasized the ethnological

dimension of the book, especially folk piety as an exceptional source of legends, some of which enter the religious canon, while some are on the very edge of blasphemy. "In the book, we read about the saints' compassion and respect for all God's creatures; they care for, nurture, save, protect, and befriend animals. This encourages people to approach animals with kindness, to see them as part of the divine order, and therefore worthy of respect," she explained. Writer and Full Academy Member Ratko Cvetnić also added to this interpretation, mentioning a certain "literary nature" of the legends themselves, which indicate the desire of the people to incorporate the concept of holiness in the iconography of everyday life. As a theologian and biblical scholar, Darko Tomašević noticed an interesting connection between saints and animals - both help people without expecting a reward, concluding that the book tells us that there is something to learn from both - from the saints how to become holy, while animals teach us about kindness, integrity, simplicity and carefreeness. "The book is a unique combination of faith and zoology. A book of this kind did not exist in the Croatian-speaking area, nor in other languages," concluded Tomašević. (M. L.)

DVA KAPITALNA DJELA IZ POVIJESTI HRVATSKE MEDICINE

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 4. listopada 2024. predstavljena su dva kapitalna djela iz povijesti hrvatske medicine: *Umijeće medicinskih mjerenja / De medicina statica* (Venecija, 1614.) Santorija Santorija te *Pravila o medicini čvrstih dijelova / Canones de medicina solidorum* (Leiden, 1707.) Đure Baglivija. Izdanja su nastala u sklopu znanstvenog projekta *Hrvatska znanstvena i filozofska baština: transferi i apropijacije znanja od srednjeg vijeka do dvadesetog stoljeća u europskom kontekstu* koji je između 2017. i 2021. vodio dr. sc. Željko Dugac, znanstveni savjetnik u trajnom zvanju na Odsjeku za filozofiju znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU. Oba je djela s latinskog na hrvatski prevela i komentarima popratila prof. dr. sc. Zrinka Blažević s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, s tim da je djelo *De medicina statica* prevedeno i na talijanski i

slovenski. Te dvije znanstvene rasprave nastale su na tragu hipokratsko-galenovskog učenja o tzv. šest neprirodnih stvari (*sex res non naturales*) koje je bilo temeljem predmoderne dijetetike. Sukladno s idejom da se zdravlje tijela i uma može očuvati pravilnom regulacijom načina života Santorio Santorio razradio je ijatrofizikalnu koncepciju zdravlja i osnažio je eksperimentalnim rezultatima vaganja osjetnog i neosjetnog isparavanja, a njegov komentator Đuro Baglivi dopunio ga je stotinjak godina kasnije solidarno-fibrilarnom teorijom ravnoteže između čvrstih tvari i tjelesnih tekućina. Baglivi u svojem djelu također brani kontroverznu teoriju o titranju tvrde moždane ovojnice, a donosi i važne obavijesti i vlastita zapažanja o seriji jakih potresa koji su između 1703. i 1705. pogodili Apeninski poluotok te iznosi rezultate vlastitih geoloških opažanja i istraživanja. (M. L.)

TWO MAJOR WORKS FROM THE HISTORY OF CROATIAN MEDICINE

Two major works from the history of Croatian medicine, *The Art of Medical Measurements / De medicina statica* (Venice, 1614) by Santorio Santorio and *the Rules of Medicine of Solid Parts / Canones de medicina solidorum* (Leiden, 1707) by Đuro Baglivi, were presented on 4 October 2024 in the Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts. The publications were created as part of the scientific project "Croatian Scientific and Philosophical Heritage: Transfers and Appropriations of Knowledge from

the Middle Ages to the Twentieth Century in the European Context", led between 2017 and 2021 by Dr. Željko Dugac, permanent scientific advisor at the Philosophy of Science Division of the Academy Institute for the History and Philosophy of Science. Both works were translated from Latin into Croatian and accompanied by comments by Professor Zrinka Blažević, PhD, from the Department of History of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, while *De medicina statica* was translated also into Italian and Slovenian. The two scientific discussions were drafted in the wake of the Hippocratic-Galenian teachings on the so-called six unnatural things (*sex res non naturales*) which were the basis of pre-modern dietetics. In accordance with the idea that healthy body and mind can be maintained by proper regulation of one's lifestyle, Santorio Santorio developed the iatrophysical concept of health and corroborated it with experimental results of weighing sensible and insensible evaporation. Santorio's commentator Đuro Baglivi complemented his theory about a hundred years later with the solid-fibrillar theory of the balance between solids and body fluids. In his work, Baglivi also defends the controversial theory of the vibration of the dura mater and provides important information and his own observations about the series of strong earthquakes that struck the Apennine Peninsula between 1703 and 1705, and presents the results of his own geological observations and research. (M. L.)

ZNANSTVENI SABOR SLAVONIJE I BARANJE

Zavod za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku, u suradnji sa Sveučilištem Josipa Jurja Strossmayera te pod pokroviteljstvom Vlade, Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije, organizirao je *Znanstveni sabor Slavonije i Baranje* održan u Gospodarskom centru u Osijeku 17. i 18. listopada 2024. Glavna tema toga skupa bila je *Demografska revitalizacija Slavonije i Baranje* kako bi se aktualizirao gorući problem te regije, ali i cijele Hrvatske te znatno pridonijelo osnaživanju za demografske izazove.

Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Osijeku organizirao je i ranije slič-

ne skupove. Prvi *Znanstveni sabor Slavonije i Baranje* održan je 1970., drugi 1971., treći 1980., četvrti 1983., a peti 1987. Održavanje šestoga *Znanstvenog sabora Slavonije i Baranje* nakon 37 godina inicirala je upraviteljica osječkog HAZU dr. sc. Martina Harc.

Na Znanstvenom saboru održana su tri plenarna predavanja. Prvo, *Demografska budućnost Slavonije i Baranje*, održao je demograf izv. prof. dr. sc. Marin Strmota; glavni ekonomist Svjetske banke u Hrvatskoj Josip Funda održao je izlaganje *Ekonomski izgledi Republike Hrvatske s naglaskom na Slavoniju i Baranju*, a viceguverner Hrvatske narodne banke dr. sc. Maroje Lange izlaganje Slavonija i Baranja na valovima globalnih promjena.

Održana su dva panela posvećena industriji te lokalnoj upravi i samoupravi na kojima su sudjelovali stručnjaci, gospodarstvenici te predstavnici državnih, županijskih i lokalnih vlasti. Cilj panela bio je da se uza zajednički dijalog progovori o povijesnoj, društveno-ekonomskoj i kulturnoj problematici slavonsko-baranjske regije te o aktualnim gospodarskim izazovima u doba klimatskih, demografskih, tehnoloških i geopolitičkih promjena. Knjiga sažetaka sa *Znanstvenog sabora Slavonije i Baranje* sadržava ukupno 77 sažetaka radova 192 autora. (M. L.)

SCIENTIFIC ASSEMBLY OF SLAVONIA AND BARANJA

The Economic Centre in Osijek hosted on 17 and 18 October 2024 the Scientific Assembly of Slavonia and Baranja, which was co-organised by the Croatian Academy's Institute for Scientific and Artistic

Work in Osijek and Josip Juraj Strossmayer University and held under the auspices of the Croatian Government, the City of Osijek and the Osijek-Baranja County. The main topic of this year's edition was the *Demographic Revitalization of Slavonia and Baranja* chosen to focus on the urgent issue not only in this region but also entire Croatia and to significantly contribute to strengthening capacities in the face of demographic challenges.

The Croatian Academy's Institute for Scientific and Artistic Work in Osijek had previously organized similar events. The first Scientific Assembly of Slavonia and Baranja was held in 1970, the second in 1971, the third in 1980, the fourth in 1983, and the fifth in 1987. The sixth Scientific Assembly of Slavonia and Baranja, held 37 years after the last one, was initiated by the director of the Institute, Dr Martina Harc.

The Assembly hosted three keynote lecturers. The first was demographer Assoc. Prof. Marin Strmota, the chief economist of the World Bank in Croatia, who spoke about "The Demographic Future of Slavonia and Baranja". Josip Funda delivered the talk entitled "Economic Prospects of the Republic of Croatia with an Emphasis on Slavonia and Baranja", while the Vice Governor of the Croatian National Bank, Dr Maroje Lange gave a presentation on "Slavonia and Baranja Navigating the Tides of Global Change".

Two panels dedicated to industry, local administration and self-management were attended by experts, businessmen and representatives of state, county and local authorities. The aim of the panel was to build a joint dialogue and discuss the historical, socio-economic and cultural issues of the Slavonia-Baranja region and the current economic challenges in the age of climate, demographic, technological and geopolitical changes. The book of abstracts of the Assembly contains a total of 77 texts by 192 authors. (M. L.)

FRAN KURELAC I NJEGOVO DJELO. UZ 150. OBLJETNICU SMRTI

Razred za društvene znanosti, Razred za filološke znanosti, Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci i Odsjek

za povijesne znanosti HAZU u Zagrebu organizirali su 18. listopada 2024. u Knjižnici HAZU znanstveni skup *Fran Kurelac i njegovo djelo. Uz 150. obljetnicu smrti*, posvećen istaknutomu hrvatskom preporoditelju i filologu koji je bio jedan od prvih članova Akademije. Skup je otvorio predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt, koji je istaknuo Kurelaceve zasluge za razvoj hrvatskoga narodnog preporoda u Hrvatskome primorju i Istri, ponajprije Rijeci. Tajnik Razreda za filološke znanosti akademik Ranko Matasović osvrnuo se na Kurelaceve jezične koncepcije i objasnio da ih treba shvatiti u okolnostima vremena kad je Hrvatska bila dio velike i moćne Austro-Ugarske, za koju se očekivalo da će se širiti prema Srbiji i Bugarskoj te da će, pod vodstvom Hrvata, nastati zajednički književni jezik za sve južne Slavene, zbog čega se Kurelac zalagao za hrvatski jezik koji bi i njima bio prihvatljiv. Voditeljica Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci akademikinja Silvana Vranić istaknula je Kurelaceve zasluge za standardizaciju hrvatskoga jezika, posebno zalaganjem za izradu rječnika i jezičnih priručnika. Na skupu su sudjelovali filolozi i povjesničari koji su govorili o okolnostima u kojima je djelovao Kurelac te o pojedinim segmentima vezanima uz njegovo djelovanje. (M. L.)

FRAN KURELAC AND HIS WORK. MARKING HIS 150TH DEATH ANNIVERSARY

On 18 October 2024, the Academy Library was the venue of the scientific conference "Fran Kurelac and His Work. Marking His 150th Death Anniversary", which was organised by the Department of Social Sciences, the Department of Philological Sciences and the Institute for Historical and Social Sciences of the Croatian Academy's branch in Rijeka and the Academy's Historical Sciences Division in Zagreb. The conference, dedicated to this prominent Croatian revivalist and philologist who was one of the first members of the Croatian Academy, was opened by the president of the Croatian Academy of Sciences and Arts, Velimir Neidhardt, who highlighted Kurelac's contributions to the development of the Croatian National Revival in the Croatian Littoral and Istria, primarily

Rijeka. The Secretary of the Philological Sciences Department, Ranko Matasović, talked about Kurelac's linguistic concepts and explained that they should be understood from within the context of the period when Croatia formed part of the large and powerful Austro-Hungarian Empire, which was expected to expand to Serbia and Bulgaria and a shared literary language to emerge under the leadership of the Croats for all southern Slavs. It is why Kurelac advocated for a Croatian language that would be acceptable to them as well. The head of the Croatian Academy's Institute for Historical and Social Sciences in Rijeka, Silvana Vranić, highlighted Kurelac's contributions to standardising the Croatian language, primarily through his efforts to create dictionaries and language manuals. The conference was attended by philologists and historians who spoke about the circumstances in which Kurelac worked and about individual segments related to his work. (M. L.)

LADY JADRANKA NJERŠ BERESFORD-PEIRSE POSJETILA HAZU

Lady Jadranka Njerš Beresford-Peirce, osnivačica Međunarodne zaklade za hrvatske spomenike, posjetila je 31. listopada 2024. Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, gdje se sastala s predsjednikom HAZU akademikom Velimirom Neidhardtom. Tom je prilikom Hrvatskoj akademiji donirala crtež *Klečeci redovnik*, koji se pripisuje hrvatskomu baroknom slikaru Federiku Benkoviću. Crtež je nedavno Međunarodna zaklada za hrvatske spomenike kupila na jednoj aukciji u Velikoj Britaniji te će biti

pohranjen u Kabinetu grafike HAZU. Na sastanku je bila i voditeljica Kabineta grafike Vesna Kedmenec Križić.

Lady Jadranka Njerš Beresford-Peirse rođena je u Hrvatskoj, no veći dio života provela je u Velikoj Britaniji. Ona i njezin suprug sir Henry Grant de la Poer Beresford-Peirse osnovali su 1991. Međunarodnu zakladu za hrvatske spomenike (*International Trust for Croatian Monuments*) kao reakciju na golemu štetu nanесenu hrvatskim znamenitostima, muzejima i cjelokupnoj kulturnoj baštini tijekom srpske agresije na Hrvatsku. Prvi donator Zaklade bio je sadašnji britanski kralj Charles III. i ta su sredstva uložena u obnovu Arboretuma HAZU u Trstenom. Tadašnji britanski prijestolonasljednik napisao je i apel za spas hrvatske kulturne baštine. Zahvaljujući Zakladi i lady Beresford-Peirse, u međunarodnoj je zajednici povećana svijest o bogatstvu hrvatskoga povijesnog i kulturnog nasljeđa. Zaklada je u posljednje 33 godine prikupljala novac te organizirala stručne razmjene za obnovu i zaštitu hrvatskih povijesnih spomenika i kulturne baštine ugrožene ratom, prirodnim katastrofama, zapuštenošću ili nedostatkom sredstava. Projekti Zaklade uključuju podršku obnovi dvorca Eltz u Vukovaru, popravak osječke konkatedrale (pogođene 1991. s više od 100 granata), popravak krova palače Dubrovačkoga ljetnog festivala, Franjevačkog samostana i crkve svetog Vlaha u Dubrovniku te Zbirke Baltazara Bogišića u Cavtatu koja je djeluje u sastavu Hrvatske akademije. Lady Beresford-Peirse putem Zaklade osigurala je i pomoć knjižnicama i drugim kulturnim institucijama u Zagrebu i Petrinji nakon devastirajućih potresa godine 2020., a osigurala je i kupnju umjetničkih djela za muzeje. Zaklada je osigurala i brojne stručne radionice te stipendije za stručne poslijediplomske studije.

Britanski kralj Charles III. u lipnju 2024. dodijelio je lady Jadranki Njerš Beresford-Peirse titulu MBE – *Member of the Most Excellent Order of the British Empire* (Najviši red izvrsnosti Britanskog Imperija) za više od 30 godina predanosti i rada na razvoju odnosa između Velike Britanije i Hrvatske, filantropije te zaštite kulturnog nasljeđa Hrvatske. (M. L.)

LADY JADRANKA NJERŠ BERESFORD-PEIRSE VISITED THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

Lady Jadranka Njerš Beresford-Peirse, founder of the International Trust for Croatian Monuments, visited the Croatian Academy of Sciences and Arts on 31 October 2024, where she met with the Croatian Academy's president, Velimir Neidhardt. On that occasion, she donated to the Croatian Academy the drawing titled *Kneeling Monk*, which has been attributed to the Croatian Baroque painter Federiko Benković. The drawing was recently purchased by the International Trust for Croatian Monuments at an auction in the UK and will be stored in the Department of Prints and Drawings of the Croatian Academy of Sciences and Arts. The meeting was also attended by Vesna Kedmenec Križić, the head of the Department.

Lady Jadranka Njerš Beresford-Peirse was born in Croatia but spent most of her life in the United Kingdom. She and her husband Sir Henry Grant de la Poer Beresford-Peirse founded the International Trust for Croatian Monuments in 1991 in response to the enormous damage caused to Croatian landmarks, museums and the entire cultural heritage during the Serbian aggression against Croatia. The first donor to the Trust was the current British King Charles III and the funds were invested in the restoration of the Arboretum of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Trsteno. The then British Crown Prince also wrote an appeal for the salvation of Croatian cultural heritage. Both the Trust and Lady Beresford-Peirse personally contributed to a raised awareness of Croatia's historical and cultural heritage richness in the international community. For the past 33 years, the Trust has raised money and organized an exchange of experts who worked on the restoration and protection of Croatia's historical monuments and cultural heritage threatened by war, natural disasters, neglect or lack of funding. The projects carried out by the Trust include the support for the renovation of the Eltz Castle in Vukovar and the co-cathedral in Osijek (hit by more than 100 bomb shells in 1991), the renovation of the roof on the Dubrovnik Summer

Festival Palace, the Franciscan Monastery, the Church of St. Blaise in Dubrovnik, and the Baltazar Bogišić Collection in Cavtat, which forms part of the Croatian Academy. Within the framework of the Trust, Lady Beresford-Peirse managed to provide support to libraries and other cultural institutions in Zagreb and Petrinja following the devastating earthquakes in 2020 and has secured the purchase of artworks for museums. The Trust has also organised numerous professional workshops and funded scholarships for students of professional postgraduate studies.

In June 2024, King Charles III awarded Lady Jadranka Njerš Beresford-Peirse the title of MBE – Member of the Most Excellent Order of the British Empire for more than 30 years of dedicated work in developing relations between Great Britain and Croatia, philanthropy and the protection of Croatia's cultural heritage. (M. L.)

ENERGETIKA U UVJETIMA NESTABILNOSTI

Znanstveno vijeće za naftno-plinsko gospodarstvo i energetiku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u suradnji sa Znanstvenim centrom izvrsnosti za znanost o podacima i kooperativne sustave organiziralo je 7. studenoga 2024. u Knjižnici HAZU okrugli stol *Geotermalna energija u Hrvatskoj – sadašnjost i budućnost*. Bio je to

treći u nizu okruglih stolova koje Znanstveno vijeće održava u sklopu teme *Kako promišljati energetiku u uvjetima nestabilnosti?*. Geotermalna energija tek je u novije vrijeme u Hrvatskoj prepoznata kao strateški važan izvor energije s ciljem smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima i ispunjavanja ciljeva održivog razvoja, odnosno smanjenja emisije stakleničkih plinova. Područja s najviše potencijala za iskorištavanje geotermalne energije u Hrvatskoj nalaze se u Panonskoj nizini, gdje su dubinske temperature u određenim dijelovima dovoljno visoke za komercijalne projekte. Na skupu je rečeno da su, unatoč velikom potencijalu, potrebna ulaganja u istraživanje, razvoj i infrastrukturu te svladavanje regulativnih zapreka. U skladu sa Strategijom energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2023. s pogledom na 2050. i Planom razvoja geotermalnog potencijala Republike Hrvatske do 2030., postoji sve veći interes za ulaganja u tu tehnologiju koja može pridonijeti energetskoj tranziciji prema održivim izvorima energije. Znanstveno vijeće za naftno-plinsko gospodarstvo i energetiku organiziralo je 17. lipnja okrugli stol *Izazovi hrvatske energetske tranzicije* na kojem se, osim o novim trendovima u energetskom sustavu Hrvatske, razgovaralo i o integraciji obnovljivih izvora energije u distribucijsku mrežu. (M. L.)

ENERGY IN THE CONDITIONS OF INSTABILITY

The Scientific Council for Oil and Gas Economy and Power Supply of the Croatian Academy of Sciences and Arts and the Scientific Center of Excellence for Data Science and Cooperative Systems organized a roundtable discussion "Geothermal Energy in Croatia – the Present and the Future", held on 7 November 2024 at the

Academy Library. It was the third in a series of roundtable discussions held by the Scientific Council on the topic "How to Reflect on Energy in Conditions of Instability?". Geothermal energy has only recently been recognized in Croatia as a strategically important energy source which can contribute to reducing dependence on fossil fuels, meeting the goals of sustainable development and reducing greenhouse gas emissions. The areas with the greatest potential for the exploitation of geothermal energy in Croatia are located in the Pannonian Plain, where source temperatures in certain parts are high enough for commercial projects. To exploit this great potential, investments in research, development and infrastructure are needed, while regulatory obstacles need to be removed, it was concluded at the meeting. In accordance with the Energy Development Strategy of the Republic of Croatia until 2030 with a view to 2050 and the Plan for the Development of the Geothermal Potential of the Republic of Croatia until 2030, a growing interest for investment in this technology could contribute to the energy transition towards sustainable energy sources. On June 17, the Scientific Council for Oil and Gas Economy and Power Supply organized a roundtable discussion "Challenges of the Croatian Energy Transition" focused on new trends in the Croatian energy system and the integration of renewable energy sources into the distribution network. (M. L.)

DRUGI HRVATSKI SIMPOZIJ O UMJETNOJ INTELIGENCIJI

Dana 5. studenoga 2024. u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, u organizaciji Razreda za tehničke znanosti i Znanstvenog vijeća za tehnološki razvoj HAZU, održan je *Drugi hrvatski simpozij o umjetnoj inteligenciji*. Suorganizatori simpozija bili su Znanstveni centar izvrsnosti za znanost o podacima i kooperativne sustave, Centar za umjetnu inteligenciju Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Zagrebu i Regionalni centar izvrsnosti za robotske tehnologije Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu. Cilj simpozija bilo je okupljanje hrvatske istraživačke zajednice u području umjetne inteligencije te stručnjaka iz drugih područja znanosti,

razmjena informacija te prikaz pregleda istraživačkih aktivnosti i raznovrsnih primjena. Bila je to i prilika za promišljanje smjernica razvoja umjetne inteligencije u Hrvatskoj i izazova koje ona donosi društvu uključujući utjecaj na zanimanja i tržište rada, zakonsku regulativu te etička pitanja. Simpozij je otvorio predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt, a pregled istraživačkih aktivnosti u području umjetne inteligencije dali su istaknuti znanstvenici i stručnjaci s različitih područja. Akademik Neidhardt podsjetio je da je Hrvatska akademija u studenome 2023. organizirala *Prvi hrvatski simpozij o umjetnoj inteligenciji*, posvećen revolucionarnim promjenama koje umjetna inteligencija donosi društvu. „Svjedoci smo kako ona transformira industrije, povećava produktivnost i preoblikuje način na koji komuniciramo kako s tehnologijama, tako i međusobno. Od inovacija u zdravstvu koje omogućuju rano otkrivanje bolesti do autonomnih vozila koja obećavaju sigurnije ceste, umjetna inteligencija nije samo alat, ona je katalizator promjena. Omogućuje nam da se s neviđenom djelotvornošću uhvatimo u koštac sa složenim problemima. Inspirativno je zamišljanje budućnosti na potencijalu umjetne inteligencije u poticanju gospodarskoga rasta i poboljšanju sveopće kvalitete života“, poručio je akademik Neidhardt upozorivši na pitanja koja neslućeni tehnološki skokovi izazivaju, poput odgovornosti za posljedice, pouzdanosti sustava te utjecaja tehnologije na životnu okolinu. (M. L.)

SECOND CROATIAN SYMPOSIUM ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE

The Second Croatian Symposium on Artificial Intelligence was held on 5 November 2024 in the Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts. It was organized by the Academy Department of Technical Sciences and the Scientific Council for Technological Development. The co-organizers of the symposium were the Scientific Center of Excellence for Data Science and Cooperative Systems, the Center for Artificial Intelligence of the Faculty of Electrical Engineering and Computing in Zagreb, and the Regional Center of Excellence for Robotic Technologies of the Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture of the University of Zagreb. The goal of the symposium was to bring together the Croatian research community in the field of AI and experts from other scientific fields, to exchange information, and present an overview of research activities and various applications of artificial intelligence. It was also an opportunity to reflect on the directions of the development of AI in Croatia and the challenges it brings to society, including the impact on professions and the labour market, legal regulations, and ethical issues. The President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Velimir Neidhardt opened the symposium, while prominent scientists and experts from various fields gave an overview of research activities in the field of artificial intelligence. Neidhardt recalled that in November 2023 the Croatian Academy organized the first Croatian symposium on artificial intelligence dedicated to the revolutionary changes that AI brings to society. "We are witnessing how it transforms industries, increases productivity and reshapes the way we communicate with technologies and with each other. From innovations in healthcare that enable early detection of diseases to autonomous vehicles that promise safer roads, artificial intelligence is not just a tool, it is a catalyst for change. It allows us to tackle complex problems with unprecedented efficiency. It is inspiring to imagine the future based on the potential of artificial intelligence to stimulate economic growth and improve the overall quality of life,"

Neidhardt added, drawing attention to the issues raised by unprecedented technological leaps, such as liability for consequences, reliability of systems and the impact of technology on our living environment. (M. L.)

PRVI SIMPOZIJ ZA ŽENE U ZNANOSTI

Razred za medicinske znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, L'Oréal Adria i Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO organizirali su 8. studenoga 2024. u Knjižnici HAZU Prvi simpozij *Za žene u znanosti* u povodu objave natječaja Nacionalnog programa L'Oréal – UNESCO *Za žene u znanosti* za 2025. Nacionalni program *Za žene u znanosti* u organizaciji L'Oréala Adria i Hrvatskog povjerenstva za UNESCO nastao je 2006. po uzoru na međunarodni program. Od tada svake godine četiri mlade hrvatske znanstvenice koje se nalaze u završnoj fazi stjecanja doktorata iz područja prirodnih znanosti, uključujući i interdisciplinarna područja, osvajaju priznanje za uspješnost u vrijednosti od 5.000 eura. Program *Za žene u znanosti* nagrađuje najbolje hrvatske znanstvenice i tako potiče razvoj obrazovanja, kulture i znanosti; program nije samo financijska potpora znanstvenoj karijeri mladih znanstvenica, nego je i afirmacija hrvatske znanosti i njezinih znanstvenica kako na nacionalnoj, tako i na globalnoj razini. Program se u Hrvatskoj provodi 19. put te je, zaključno s 2024. godinom, nagrađeno 70 izvanrednih mladih znanstvenica na pragu stjecanja doktorata iz područja prirodnih znanosti, uključujući i interdisciplinarna područja. U sklopu simpozija o svojim iskustvima recenzentice dosadašnjih prijava govorila je članica Izbornog povjerenstva prof. dr. sc. Helena Jasna Mencer, bivša rektorica Sveučilišta u Zagrebu, a akademikinja Vida Demarin, članica Izbornog povjerenstva i tajnica Razreda za medicinske znanosti HAZU, održala je predavanje *Neuroplastičnost mozga u zdravlju i bolesti*. Predavanje *Biološka oceanografija – povijest, izazovi i budućnost* održala je prva dobitnica priznanja *Za žene u znanosti* i sadašnja članica Izbornog povjerenstva prof. dr. sc. Zrinka Ljubešić, a predavanje *Zašto žene boli srce?* održala je ovogodišnja dobitnica Petra Radić. (M. L.)

THE FIRST SYMPOSIUM "FOR WOMEN IN SCIENCE"

The First Symposium "For Women in Science", organized by the Department of Medical Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts, L'Oréal Adria and the Croatian Commission for UNESCO, was held on 8 November 2024 in the Academy Library. It marked the announcement of the 2025 edition of the competition National Programme L'Oréal – UNESCO "For Women in Science". The National Programme "For Women in Science", modelled after the international programme and organized by L'Oréal Adria and the Croatian Commission for UNESCO, was established in 2006. Since then, every year, four young Croatian female scientists in the final phase of earning their PhD in natural sciences, including interdisciplinary fields, are awarded a recognition valued at 5,000 EUR for their achievements. The programme rewards the best Croatian female scientists, thus promoting the development of education, culture, and science. It not only provides financial support for the scientific careers of young women, but also promotes Croatian science and its female scientists both nationally and globally. This programme is implemented in Croatia for the 19th time, and by the end of 2024, seventy exceptional young female scientists who are about to earn their PhD in natural sciences or interdisciplinary fields will have been awarded. During the symposium, Professor Helena Jasna Mencer, PhD, a member of the Selection Committee and former Rector of the University of Zagreb, spoke about her experiences as a reviewer of pre-

vious applications. Full Academy Member Vida Demarin, a member of the Selection Committee and secretary of the Academy Department of Medical Sciences, delivered a lecture titled "Brain Neuroplasticity in Health and Disease". The first winner of the award "For Women in Science" and current member of the Selection Committee, Professor Zrinka Ljubešić, PhD, gave the lecture entitled "Biological Oceanography - History, Challenges and Future", while this year's winner, Petra Radić, gave the lecture entitled "Why Do Women Experience Heart Pain?". (M. L.)

DRAGO IBLER. ARHITEKTURA KAO IDEJA ŽIVOTA

U povodu 130 godina od rođenja i 60 godina od smrti arhitekta Drage Iblera Hrvatski muzej arhitekture Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti organizirao je 13. studenoga 2024. u Knjižnici HAZU predstavljanje znanstvene monografije / zbornika radova *Drago Ibler. Arhitektura kao ideja života – Architecture as an Idea for Life*.

Urednica je monografije izv. prof. dr. sc. Borka Bobovec, upraviteljica Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU, a izvršna urednica dr. sc. Iva Ceraj, viša kustosica Hrvatskog muzeja arhitekture. Monografija se temelji na radovima s međunarodnoga znanstvenog skupa održanog 2021. u povodu stote obljetnice od početka djelovanja arhitekta Drage Iblera te je obogaćena prilogima iz fundusa Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU – Osobnog arhivskog fonda Drage Iblera. Središnji dio knjige čini 11 priopćenja kojima se kronološkim

redoslijedom predstavlja višeznačni razvoj Iblerova opusa počevši od 1920-ih godina sve do poslijeratnog djelovanja. Nadovezujući se na uporišna istraživanja akademkinje Željke Čorak i vođeni Iblervom mišlju o arhitekturi kao ideji života, međunarodni istraživači iz Zagreba, Beograda, Budimpešte, Essena, Ljubljane, Mostara i Ženeve ponovno su razmotrili Iblerove stvaralačke, pedagoške i strukovne pozicije. Nove istraživačke spoznaje prinos su revalorizaciji Iblerova opusa, koji je trajno obilježio panoramu hrvatske moderne arhitekture, kako u svojim početcima, između dvaju svjetskih ratova, tako i u poslijeratnom razdoblju. Završni dio knjige sadrži prilog pod nazivom Iblerova razmišljanja koji se odnosi na Iblерово vodstvo Majstorske radionice za arhitekturu u Zagrebu (1952. – 1964.) kao jedine institucije za poslijediplomsko usavršavanje arhitekata toga razdoblja, a autor priloga Iblеров je suradnik akademik Andrija Mutnjaković. Monografija sadrži i životopis Drage Iblera (feljton akademika Matka Peića iz 1984.) te popis njegovih izvedenih zgrada i projekata uz biografske podatke. (M. L.)

DRAGO IBLER. ARCHITECTURE AS AN IDEA FOR LIFE

On 13 November 2024, the Academy Library hosted the presentation of the collection of papers under the title *Drago Ibler. Architecture as an Idea for Life*, which was organised by the Croatian Academy's Museum of Architecture to mark the 130th birth anniversary and the 60th death anniversary of architect Drago Ibler. The book has been edited by Associate Professor Borka Bobovec, Director of the Croatian Museum of Architecture with Dr. Iva Ceraj, a senior curator of the Museum serving as managing editor. The collection includes the papers presented at the international scientific conference held in 2021 to mark the centenary of Drago Ibler's first projects and is supplemented with materials from Drago Ibler's Personal Archive, which forms part of the Croatian Museum of Architecture. The central part of the book consists of 11 chronologically ordered texts presenting the multifaceted development of Ibler's oeuvre, starting from the 1920s until his post-war works. Building on the research

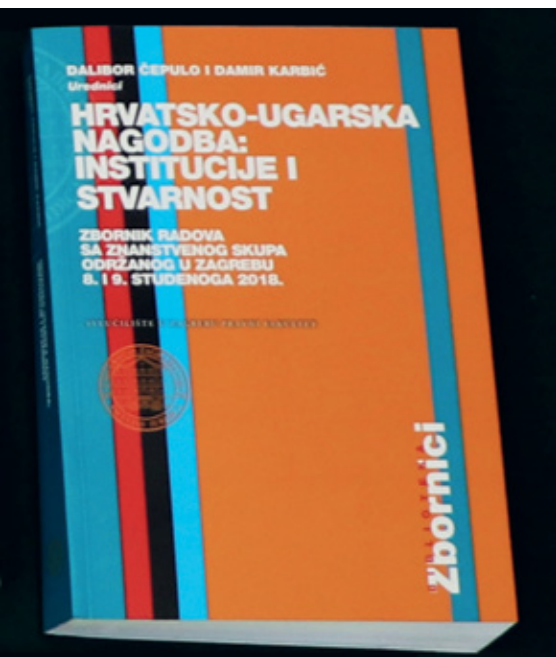
foundation laid down by Full Academy Member Željka Čorak and guided by Ibler's thought on architecture as an idea for life, international researchers from Zagreb, Belgrade, Budapest, Essen, Ljubljana, Mostar and Geneva re-examined Ibler's creative, pedagogical and professional positions. The new research findings contribute to the re-evaluation of Ibler's oeuvre, which has significantly marked Croatian modern architecture in its early stages, as well as in the interwar and post-war periods. The final section of the book contains a text entitled Ibler's Reflections, which refers to Ibler's leadership of the Architecture Master Workshop in Zagreb (1952–1964) as the only institution for postgraduate education for architects in that period. The text was authored by Ibler's associate, Full Academy Member Andrija Mutnjaković. The book also contains Ibler's biography (a feuilleton written by Full Academy Member Matko Peić in 1984) and a list of his completed buildings and project designs, accompanied with biographical information. (M. L.)

HRVATSKO-UGARSKA NAGODBA: INSTITUCIJE I STVARNOST

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu objavili su zbornik radova *Hrvatsko-ugarska nagodba: institucije i stvarnost* (urednici Davor Čepulo i Damir Karbić), koji je predstavljen 26. studenoga 2024. u Knjižnici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu.

Zbornik sadrži 17 radova sa znanstvenog skupa koji su 2018. organizirali Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i HAZU u povodu 150. godišnjice sklapanja Hrvatsko-ugarske nagodbe iz 1868. Autori iz Hrvatske, Austrije, Mađarske i Finske u nizu radova Nagodbu i proces izgradnje moderne hrvatske nacije, države i institucija postavljaju u novi istraživački okvir različit od tradicionalnog pristupa i zasnovan na proširenome vremenskom, problemskom i poredbenom kontekstu koji obuhvaća uže i najšire europsko okruženje. Tako se prvi put hrvatske institucije i proces izgradnje hrvatske nacije i državnosti uspoređuje sa sličnim procesima u Austriji i Ugarskoj, ali i u Islandu i Finskoj, gdje je razvoj institucija također vodio od autonomije do države. Za-

hvaljujući novim istraživanjima, detektiran je utjecaj Hrvatsko-ugarske nagodbe na slovački pokret za autonomiju u sklopu Ugarske te na autonomiju Finske u Ruskome Carstvu. U zborniku je kao prilog objavljen prijepis izdanja Hrvatsko-ugarske nagodbe iz 1907. s komentarom Ivana Bojničića, koji upućuje na razlike u tekstu hrvatskog i mađarskog izvornika Nagodbe. (M. L.)

CROATO-HUNGARIAN SETTLEMENT: INSTITUTIONS AND REALITY

The Croatian Academy of Sciences and Arts and the Faculty of Law, University of Zagreb, published the collection of papers *Croato-Hungarian Settlement: Institutions and Reality* edited by Dalibor Čepulo and Damir Karbić and publicly presented at the Bogdan Ogrizović Library in Zagreb on 26 November 2024.

The collection contains 17 papers discussed at the scientific conference organized in 2018 by the University of Zagreb's Faculty of Law and the Croatian Academy of Sciences and Arts to mark the 150th anniversary of the 1868 Croato-Hungarian Settlement. Authors from Croatia, Austria, Hungary and Finland examined the Settlement and the process of building a modern Croatian nation, state and institutions from within a new framework in which the traditional research approach was supplanted by an extended temporal, problem-based and comparative investigation encompassing

both a narrow and broad view of the European context. This marks the first occasion that Croatian institutions and the process of Croatian nation-building were compared with similar processes not only in Austria and Hungary but also in Iceland and Finland, where institutional development was based on the transition from autonomy to statehood. This research also contributed to identifying the impact that the Croato-Hungarian Settlement exerted on the Slovak movement for autonomy within Hungary and Finland's autonomy in the Russian Empire. The collection includes a transcript of the 1907 edition of the Croato-Hungarian Settlement as an appendix, which is accompanied by Ivan Bojničić's commentary that points out the differences in the text of the Croatian and Hungarian originals of the Settlement. (M. L.)

INOVACIJE U KRUŽNOM GOSPODARSTVU

Znanstveno vijeće za tehnološki razvoj Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti organiziralo je 3. prosinca 2024. u Knjižnici HAZU okrugli stol *Inovacije u kružnom gospodarstvu* na kojem su analizirane prednosti i koristi toga koncepta zbrinjavanja otpada, s naglaskom na razvoj i inovativnost koji omogućuju bitno veću učinkovitost. U izlaganjima je analizirano i trenutno stanje kružnoga gospodarstva u Europi i Hrvatskoj uz prikaz dobrih primjera njegove provedbe kako bi se lakše sagledale mogućnosti primjene u raznim industrijskim područjima, ali i u društvenim sustavima i djelatnostima. Kružno gospodarstvo, kao novi razvojni koncept, problem otpada pretvara u gospodarsku i društvenu priliku kojom se kroz kompostiranje, recikliranje i ponovnu upotrebu smanjuje crpljenje resursa s jedne strane, a otklanja štetan utjecaj na okoliš s druge strane. Osim važnoga gospodarsk-

og doprinosa, time kružno gospodarstvo ujedno postaje i alat za pretvaranje emisija stakleničkih plinova i drugih zagađivala u ponore tih emisija, što je izrazito važno u kontekstu opće europske privrženosti smanjenju štetnih utjecaja na okoliš. (M. L.)

INNOVATIONS IN CIRCULAR ECONOMY

On 3 December 2024, the Scientific Council for Technological Development of the Croatian Academy of Sciences and Arts organized a roundtable discussion "Innovations in Circular Economy" at the Academy Library. The discussion focused on the advantages and benefits of this waste management concept, emphasizing the development and innovations that enable significantly greater efficiency. The presentations also analysed the current state of circular economy in Europe and Croatia, showcasing good examples of its implementation to better understand the possibilities of its application in various industrial areas, but also in social systems and activities. The circular economy, as a new development concept, turns the waste problem into an economic and social opportunity that uses composting, recycling and reuse to reduce the depletion of resources on the one hand, and to eliminate the harmful environmental impact on the other. In addition to its important economic contribution, the circular economy also becomes a tool for converting greenhouse gas emissions and other pollutants into sinks for these emissions, which is extremely important in the context of the general European commitment to reducing harmful impacts on the environment. (M. L.)

BUDUĆNOST HRVATSKE JEZIČNE POLITIKE

Odbor za normu hrvatskoga standardnog jezika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti organizirao je znanstveno-stručni skup *Budućnost hrvatske jezične politike* održan 4. i 5. prosinca 2024. u Knjižnici HAZU. Suorganizatori skupa bili su Matica hrvatska i Hrvatski nacionalni konzorcij istraživačke infrastrukture CLARIN ERIC. Odbor za normu hrvatskoga standardnog jezika Akademija je

osnovala 2020. kao zamjenu za nekadašnje Vijeće za normu hrvatskog jezika ukinuto 2012. odlukom tadašnjeg ministra znanosti i obrazovanja. Putem Odbora Akademija je reagirala na pokušaje negiranja samobitnosti hrvatskog jezika kroz velikosrpska prezimanja te na pokušaje njegove dezintegracije širenjem teza o navodnom priznavanju hrvatskih narječja zasebnim jezicima. Odbor za normu hrvatskog standardnog jezika još je u studenome 2022. među prvima dao podršku nacrtu Zakona o hrvatskom jeziku prihvaćenoga u Hrvatskome saboru 26. siječnja 2024. Predsjednik Odbora akademik Mislav Ježić kao preduvjet budućnosti hrvatskoga jezika naveo je čuvanje njegova ustroja i razlikovnosti te razvoj nazivlja za nove pojave i pojmove, što podrazumijeva izradu jezičnih priručnika i pomagala koji odgovaraju potrebama sadašnjosti i budućnosti. S tim u vezi koordinator CLARIN ERIC-a za Hrvatsku i predsjednik Vijeća za hrvatski jezik prof. dr. sc. Marko Tadić, član suradnik HAZU, istaknuo je važnost korištenja hrvatskoga jezika u digitalnim komunikacijskim kanalima. „Ako jezične tehnologije promatramo kao sljedeći stupanj u razvoju pismenosti nekoga jezika, onda bi se govornici toga jezika bez razvijenih jezičnih tehnologija mogli naći u položaju funkcionalne nepismenosti u digitalnom okružju. Naime iz komunikacijske će komocije dio govornika nerijetko posegnuti za nekim drugim jezikom za koji razvijene jezične tehnologije već postoje. Tada bi se ti govornici našli onkraj digitalne razdjelnice, a jezik bi postao neuporabiv u nizu djelatnosti i područja“, kazao je Tadić. Osvrt na gotovo dvostoljetnu borbu za hrvatski jezik i njegovu samosvojnost dao je književnik Božidar Petrač, koji je kazao da se u suverenoj hrvatskoj državi godinama očitovala potreba za Zakonom o hrvatskom jeziku, ali se ujedno iz različitih razloga i ospora-

vala. „Donošenje toga Zakona na inicijativu Matice hrvatske bio je posve prirodan i razumljiv politički čin suverene hrvatske države kako bi svoj jezik, kao jedan od službenih jezika Europske unije, što bolje i djelotvornije uredila, zaštitila i promicala. No provođenje Zakona nije samo stvar Vijeća za hrvatski jezik kao savjetodavnoga tijela Vlade, nego dužnost i odgovornost svakoga sudionika u procesu prenošenja znanja o hrvatskom jeziku i svakoga sudioniku u javnom životu naše zemlje“, rekao je Petrač. Na skupu se govorilo i o upotrebi i učenju hrvatskog jezika u inozemstvu, položaju narječja u nastavi hrvatskoga jezika, stvaranju novoga strukovnog nazivlja, izazovima hrvatske leksikografije, nekim pitanjima iz povijesti hrvatske standardizacije te o crnogorskim iskustvima u obrani samobitnosti crnogorskoga jezika od velikosrpskih prezimanja. (M. L)

THE FUTURE OF THE CROATIAN LANGUAGE POLICY

The Committee for the Norm of the Standard Croatian Language of the Croatian Academy of Sciences and Arts organized the scientific symposium "The Future of the Croatian Language Policy" held on 4 and 5 December 2024 in the Academy Library. The symposium was co-organized by Matica Hrvatska and the Croatian National Research Infrastructure Consortium CLARIN ERIC. The Academy established the Committee for the Norm of the Standard Croatian Language in 2020 to replace the former Council for the Norm of the Croatian Language, abolished in 2012 by a decision of the then Minister of Science and Education. Acting through the Committee, the Academy was able to oppose the Greater-Serbian attempts to deny the individuality of the Croatian language and to disintegrate it by spreading theses about the alleged recognition of Croatian dialects as separate languages. In November 2022, the Committee for the Norm of the Standard Croatian Language was among the first ones to support the draft of the Croatian Language Act adopted by the Croatian Parliament on 26 January 2024. The Chairman of the Committee, Full Academy Member Mislav Ježić, stated that the preservation of its structure and distinctiveness and the

development of terminology for new phenomena and concepts were prerequisites for the future of the Croatian language, including the creation of language manuals and tools that meet current and future needs. In this regard, the CLARIN ERIC Coordinator for Croatia and the President of the Croatian Language Council, Professor Marko Tadić, PhD, Associate Member of the Croatian Academy, emphasized the importance of using the Croatian language in digital communication channels. "If we view linguistic technologies as the next stage in the development of literacy in a language, then speakers of that language without developed linguistic technologies could find themselves in a position of functional illiteracy in the digital environment. That is, out of communication ease, some speakers will often reach for another language with already developed linguistic technologies. Those speakers would then find themselves beyond the digital divide, and the language would become unusable in a number of activities and areas," Tadić clarified. Writer Božidar Petrač gave an overview of the almost two-century-long struggle for the Croatian language and its uniqueness, adding that the need for the Croatian Language Act had been evident in the sovereign Croatian state for years, but it had also been contested for various reasons. "The adoption of this Act at the initiative of Matica Hrvatska was a completely natural and understandable political move of the sovereign Croatian state in order to improve the regulation, protection and promotion of its language as one of the official languages of the European Union. However, the implementation of the Act pertains not only to the Croatian Language Council as an advisory body to the Government, but it is also the duty and responsibility of everyone who participates in the process of transferring knowledge about the Croatian language and in the public life of our country," Petrač concluded. Other topics discussed at the symposium were the use and learning opportunities for the Croatian language abroad, the position of dialects in Croatian as a school subject, the creation of new professional terminology, the challenges of Croatian lexicography, some issues from the history of the Croatian language standardization, as well as Montenegrin

experiences in defending the individuality of the Montenegrin language from Greater Serbian pretensions. (M. L.)

DERMATOVENEROLOŠKE PRIČE ZA PAMĆENJE

U organizaciji Razreda za medicinske znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Klinike za kožne i spolne bolesti Kliničkoga bolničkog centra Sestre milosrdnice i Stomatološkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatskoga društva za dermatološku onkologiju i Hrvatskoga dermatovenerološkog društva Hrvatskoga liječničkog zbora, 6. prosinca 2024. u hotelu Westin održan je 21. *Prosinački dermatovenerološki simpozij s temom Dermatovenerološke priče za pamćenje*. Na simpoziju su prikazana 54 intrigantna, nejasna, netipična, neobična, bizarna, dijagnostički složena nesvakidašnja slučaja očitovanja bolesti na koži koje se vrlo rijetko susreću u radnom vijeku jednog dermatologa. Na izazovnom i dugotrajnom putu do konačne dijagnoze i početka liječenja kod svakog opisanog bolesnika sudjelovali su stručnjaci iz različitih područja medicine, što potvrđuje da se u suvremenoj dermatovenerologiji stalno zrcali poželjan smjer ukupne medicinske znanosti, a to su multidisciplinarnost i holistički pristup pacijentu.

U okviru simpozija predstavljena je i znanstvena monografija *Dermatovenerološke priče za pamćenje* urednice akademkinje Mirne Šitum, u izdanju HAZU i Medicinske naklade. (M. L.)

DERMATOVENEROLOGICAL STORIES TO REMEMBER

The 21st December Symposium themed "Dermatovenerological Stories to Remember", organized by the Croatian Academy

Department of Medical Sciences, the Clinic for Skin and Venereal Diseases of the University Hospital Centre Sisters of Mercy, the University of Zagreb School of Dental Medicine, the Croatian Society for Dermatological Oncology and the Croatian Dermatovenerological Society of the Croatian Medical Association, was held on 6 December 2024 at the Westin Hotel. The symposium presented 54 intriguing, unclear, atypical, unusual, bizarre, diagnostically complex, unusual cases of skin disease manifestations which dermatologists very rarely encounter in course of their career. Experts from different fields of medicine participated in the challenging and lengthy journey to the final diagnosis and the start of treatment for each described patient, confirming that modern dermatovenerology constantly reflects the desired direction of the entire medical science, namely a multidisciplinary, holistic approach to the patient.

The symposium also presented the scientific monograph *Dermatovenerological Stories to Remember*, edited by Full Academy Member Mirna Šitum and published by the Croatian Academy of Sciences and Arts and Medicinska Naklada. (M. L.)

11. ZNANSTVENI SASTANAK TUMORI PROSTATE

Odbor za tumore Razreda za medicinske znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatsko društvo za urološku onkologiju HLZ-a i Hrvatsko urološko društvo HLZ-a organizirali su 6. prosinca 2024. u Knjižnici HAZU 11. znanstveni sastanak *Tumori prostate*. Na sastanku su stručnjaci iz Hrvatske i inozemstva predstavljali rezultate, dostignuća i pomake u dijagnostici i liječenju raka prostate, koji je najučestaliji rak kod muškaraca, čiji broj slučajeva raste na godišnjoj razini. Kako je istaknuo predsjednik organizacijskog odbora skupa akademik Željko Kaštelan, u Hrvatskoj od raka prostate boluje oko 20.000 muškaraca, godišnje ih oboli oko 2.400, a umre oko 800. Stoga je u veljači 2024. počela provedba Posebnog programa za probir i rano otkrivanje raka prostate u Hrvatskoj. Usmjeren je na muškarce životne dobi 55 – 69 godina koji nikada nisu bolovali od raka prostate i koji nisu radili pretragu PSA (prostate specifični antigen) u

zadnjih 12 mjeseci. Tim programom planira se obuhvatiti 10.000 muškaraca, provodi se na teritoriju Grada Zagreba, a u provedbi sudjeluju domovi zdravlja Grada Zagreba, KBC Zagreb i KBC Sestre milosrdnice. Kako je istaknuo akademik Kaštelan, liječenje raka prostate obavlja se individualizirano, ali i multidisciplinarno. (M. L.)

11TH SYMPOSIUM ON PROSTATE TUMOURS

The 11th symposium on prostate tumours, organized by the Committee on Tumours of the Academy Department of Medical Sciences, the Croatian Society for Urological Oncology of the Croatian Medical Association and the Croatian Urological Society of the Croatian Medical Association, was held on 6 December 2024 in the Academy Library. At the symposium, experts from Croatia and abroad presented results, achievements and advances in the diagnosis and treatment of prostate cancer, the most common cancer in men whose incidence increases every year. The chairman of the organizing committee, Full Academy Member Željko Kaštelan, pointed out that about 20,000 men in Croatia suffer from prostate cancer, about 2,400 new cases are diagnosed every year and about 800 patients die. For this reason, the Special Programme for Screening and Early Detection of Prostate Cancer in Croatia was launched in February 2024. It is aimed at men aged between 55 and 69 who have never suffered from prostate cancer and who have not had a PSA (prostate-specific antigen) test in the last 12 months. The programme, which is planned to include 10,000 men, is implemented in the City of Zagreb, with participation from health centres of the City of Zagreb, University Hospital Centre Zagreb and University Hospital Centre Sisters of

Mercy. As Kaštelan pointed out, the treatment of prostate cancer is performed on an individualized, but also on a multidisciplinary basis. (M. L.)

35. KRLEŽINI DANI U OSIJEKU

U razdoblju 5. – 8. prosinca 2024. u Osijeku su održani 35. *Krležini dani u Osijeku*, teatrološko-kazališna manifestacija koja u sebi objedinjuje znanstveni skup, smotru kazališnih predstava, izložbe i predstavljanja teatroloških izdanja, a zajednički je organiziraju Odsjek za povijest hrvatskog kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku i Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Dani su započeli otvaranjem izložbe Dušana Gačića *Robovi. Zemlja je zvijezda* u organizaciji Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku te izvedbom predstave Fabijana Šovagovića *Sokol ga nije volio* Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku i GDK *Gavella*, a u sklopu *Dana* prikazane su i predstave *Vidi kako Lokrum pere zube* Ivane Lovrić Jović u koprodukciji Kazališta Marina Držića i *Dubrovačkih ljetnih igara* te Davora Špišića *Žena himna* (Teatar Fort Forno, Bale, u koprodukciji s Istarskim narodnim kazalištem Pula, Hrvatskim narodnim kazalištem u Mostaru i Udrugom Intermezzo, Sarajevo). Od jubilarnih 30. *Krležinih dana u Osijeku* 2019. pokazalo se

da je vrijeme i za temeljitije istraživanje i rezimiranje hrvatske dramske književnosti i kazališta od stjecanja državne samostalnosti do danas. U protekle četiri godine obradile su se devedesete godine XX. stoljeća te prvo desetljeće XXI. stoljeća, a ovogodišnji znanstveni skup bavio se proučavanjem hrvatske dramske književnosti, kazališta i izvedbenih umjetnosti u drugom desetljeću XXI. stoljeća.

Na skupu je sudjelovalo tridesetak istaknutih hrvatskih teatrologa, kazališnih kritičara i povjesničara kazališta i književnosti te kazališnih praktičara. Uvodno izlaganje o svojem dramskom opusu održao je književnik Tomislav Zajec. U sklopu *Dana* predstavljen je i zbornik radova s prošlogodišnjega skupa *Krležini dani u Osijeku 2023. Prvo desetljeće 21. stoljeća u hrvatskoj dramskoj književnosti i kazalištu, drugi dio* koji je uredila Martina Petranović te još nekoliko recentnijih teatroloških izdanja: zbornik *Molière u hrvatskoj kulturi, Pr(a)vo lice igre* Dubravke Crnojević-Carić, *Umijeće filmske glume* Vjekoslava Jankovića i *Zrcaljenja* Martine Petranović. U skladu s tradicijom dugom više od tri desetljeća, sudionici *Krležinih dana u Osijeku* položili su i vijenac na spomenik Miroslavu Krleži. (A. L.)

THE 35TH KRLEŽA DAYS IN OSIJEK IN 2024

From 5 to 8 December 2024, Osijek hosted the 35th *Krleža Days in Osijek*, an event that comprises a scientific conference, theatre performances, exhibitions and presentations of theatre-related publications. The Days are annually jointly organized by the Division for the History of Croatian Theatre of the Croatian Academy's Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music, the Croatian National Theatre in Osijek and the Faculty of Humanities and Social Sciences of the Josip Juraj Strossmayer University in Osijek. The Days began with the opening of Dušan Gačić's exhibition titled *Robovi, Zemlja je zvijezda* (*Slaves, the Earth is a Star*), organized by the Croatian National Theatre in Osijek and Fabijan Šovagović's play *Sokol ga nije volio* (*Sokol Didn't Like Him*) performed by the Croatian National Theatre in Osijek and the Zagreb-based City Drama Theatre *Gavella*.

The programme of the event also included two plays, namely Ivana Lovrić Jović's *Vidi kako Lokrum pere zube* (*Look at Lokrum Brushing Its Teeth*) coproduced by the Marin Držić Theatre and the Dubrovnik Summer Festival, and Davor Špišić's *Žena himna* (*Woman Anthem*) coproduced by the Fort Forno Theatre in Bale, the Istrian National Theatre in Pula, the Croatian National Theatre in Mostar and the NGO Intermezzo from Sarajevo.

The period between the 30th anniversary of Krleža's Days in Osijek in 2019 and today brought forth an awareness of the necessity to do thorough research and create an overview of Croatian drama and theatre that would encompass the period from the early days of Croatian independence until the present. In the past four years, research covered Croatian drama, theatre, and performing arts from the 1990s and the first decade of the 21st century. This year's scientific conference built on that and examined the characteristics of the fields in the second decade of the 21st century.

Thirty prominent Croatian theatre experts, critics and historians of theatre and literature, and theatre practitioners attended the conference which was opened by a keynote address given by writer Tomislav Zajec who spoke about his playwriting. The programme of the Days also included the presentation of the proceedings from the 2023 edition of the conference entitled *The First Decade of the 21st Century in Croatian Drama and Theatre*, part 2, edited by Martina Petranović, and several more recent publications on theatre, namely, the collection of papers *Molière u hrvatskoj kulturi* (*Molière in Croatian Culture*), Dubravka Crnojević Carić's *Pr(a)vo lice igre* (*First/True Face of Play*), Vjekoslav Janković's *Umijeće filmske glume* (*The Art of Film Acting*) and Martina Petranović's *Zrcaljenja* (*Reflections*). Following a more than three-decade-long tradition, the participants of the Krleža Days also laid a wreath on the monument to Miroslav Krleža. (A. L.)

ZRCALJENJA MARTINE PETRANOVIĆ

Knjiga *Zrcaljenja. Drama i kazalište u zrcalu kazališnohistoriografske i muzejske prakse* (HAZU, Zagreb, 2024.) teatrolog-

inje Martine Petranović, znanstvene savjetnice u Odsjeku za povijest hrvatskog kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, predstavljena je 8. prosinca 2024. na 35. *Krležinim danima u Osijeku*. U knjizi su sabrani rezultati autoričine višegodišnje zaokupljenosti proučavanjem načina i metoda ispisivanja svjetske i unutar toga hrvatske kazališne povijesti, osobito njezina kazališnohistoriografskog uobličavanja u raznim razdobljima, te sagledavanjem i kontekstualiziranjem oblika, strategija i ciljeva arhiviranja, izlaganja i muzealizacije hrvatskoga kazališnoga gradiva. Rabeći ideju *zrcaljenja* kao krovni pojam kojim zahvaća središnju misaonu podlogu knjige i koncepte u pozadini njezina imaginiranja i ispisivanja, autorica navedeno vidi kao dva lica istoga procesa koja bi neki krajnji, ne nužno i utopijski, ishod mogla pronaći u realizaciji kazališnoga muzeja i u ispisivanju nove povijesne sinteze hrvatskoga glumišta. Jednako je važan naglasak u knjizi stavljen i na razmatranje tematskih i formalnih obzora suvremenoga hrvatskog dramskog pisma te obrazaca i mehanizama oblikovanja nacionalnoga dramskog kanona, koliko i njegovih odjeka u međunarodnoj književnoj i kazališnoj sredini, a knjiga se bavi i analizom modaliteta i udjela likovne komponente u kazališnom stvaralaštvu, ponajprije scenografije i kostimografije. S obzirom na viševrsni interes knjige za pitanja kulturnoga pamćenja, jedno je poglavlje posvećeno i sagledavanju ratom uzrokovanih oštećenja hrvatskih kazališta i agresije na kazališta i

kazališne prostore te kazališnu kulturu uopće u prvoj polovici devedesetih te na njihove reperkusije ne samo na kazalište, nego i na kazališnu historiografiju, napose u kontekstu ideja o kulturnome i nacionalnom identitetu, razaranju kulturne baštine i tzv. „osudi na zaborav“. Knjiga se proteže na gotovo pet stotina stranica i sadrži šezdesetak likovnih priloga relevantnih za razmatranu znanstvenu problematiku (dokumenti, fotografije, pisma...), a može se čitati i kao nastavak ili pokušaj proširivanja autoričinih istraživanja i razmišljanja trasiranih u njezinoj knjizi *Kazalište i (pri)povijest. Ogledi o hrvatskoj kazališnoj historiografiji* (Zagreb, 2015.). (A. L.)

REFLECTIONS BY MARTINA PETRANOVIĆ

On 8 December 2024, the programme of the “35th Krleža Days in Osijek” included the presentation of the book *Zrcaljenja. Drama i kazalište u zrcalu kazališnohistoriografske i muzejske prakse* (*Reflections. Drama and Theatre in the Mirror of Theatre Historiography and Museum Practice*) (Croatian Academy of Sciences and Arts, Zagreb 2024) that was written by theatre scholar Martina Petranović, a scientific advisor at the Croatian Academy's Division for the History of Croatian Theatre of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music. The book brings together the results of the author's years-long research into the manners and methods behind the writing of international and Croatian theatre history. Special emphasis is given to the shaping of theatre history in different periods, as well as examining and contextualizing the forms, strategies and goals of archiving, exhibiting and musealizing Croatian theatre material. Using the idea of reflection as an umbrella term that encompasses the central concept of the book and the concepts that informed its envisioning and writing, the author sees these concepts as two sides of the same process, which could find their ultimate, although not necessarily utopian outcome in the foundation of a theatre museum and a new historical survey of the Croatian theatre. An equally important emphasis in the book is on considering the thematic and formal horizons of contemporary Croatian

drama, the patterns and mechanisms of shaping the national dramatic canon, and its echoes in the international literary and theatre context. The book also analyses the modalities and the contribution of fine arts in theatrical creativity, primarily set and costume design. Given the book's multifaceted approach to issues of cultural memory, one chapter is dedicated to examining war-related damages to Croatian theatres, the aggression against theatres and theatre spaces, and theatre culture in general in the first half of the 1990s. Additionally, it examines the repercussions of these events not only on theatre but also on its historiography, particularly in the context of ideas about cultural and national identity, the destruction of cultural heritage, and the so-called condemnation to oblivion.

The author presents her research on almost five hundred pages that contain around sixty visual contributions relevant to the researched problems (documents, photographs, letters, etc.), and can be interpreted as a sequel of or the author's attempt to expand the research and reflections outlined in her book *Kazalište i (pri)povijest. Ogledi o hrvatskoj kazališnoj historiografiji Theatre and (Narrative) History. Essays on Croatian Theatre Historiography* (Zagreb 2015). (A. L.)

URBANISTIČKO NASLIJEĐE

U sklopu ciklusa javnih predavanja Znanstvenog vijeća za arhitekturu, urbanizam i uređenje prostora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, predavanje *Urbanističko naslijeđe planski osnovanih gradova u Hrvatskoj* 18. prosinca u Knjižnici HAZU održao je prof. dr. sc. Zlatko Karač, redoviti profesor i znanstveni savjetnik u trajnom zvanju na Katedri za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U svojem je predavanju istaknuo da u iznimnom korpusu hrvatskih povijesnih gradova posebnu važnost imaju planski utemeljeni gradovi nastali *ex nihilo* na strateškim lokacijama, često bez prethodnoga naseobinskog supstrata, no kao posljedica posebnih funkcionalnih potreba (agrarne kolonije, emporiji, vojni, industrijski, crkveni, lučki gradovi). Takvi gradovi nalaze se u svim povijesnim razdobljima: u doba grčke

kolonizacije u IV. stoljeću prije Krista (Issa, Pharos, kolonija kod Lumbarda), u topografiji pravilnih rimskih gradova tipa *urbs quadrata* (Parentium, Iader), ili onih tipa *castra* (Mursa, Cibalae), kao i među srednjovjekovnim planiranim gradovima XIII. – XV. stoljeća (Korčula, Ston, Pag, zagrebački Gradec), kada se javljaju i znatnije urbane regulacije izrazito geometrizirane planimetrije (dijelovi Dubrovnika, Hvara, Trogira, Raba). Među renesansnim primjerima iz XVI. stoljeća ističu se teme „idealnih gradova“, od kojih je europski relevantan Karlovac, u Istri je zanimljiv Svetvinčent, dok se istodobno u „Turskoj Hrvatskoj“ osniva kvadratna palanka Yeni Hissar (današnja Petrinja). U baroknom XVIII. stoljeću dominiraju novi vojni gradovi (Bjelovar, Nova Gradiška), u XIX. stoljeću javljaju se i planirane turističke aglomeracije (Lipik, Opatija) te rane industrijske konurbacije (Đurđenovac, Belišće, Duga Resa). Tijekom 30-ih godina XX. stoljeća nastaju iznimni primjeri novih industrijskih naselja funkcionalističkih koncepata (Bata-ville / Borovo, Uble, Raša, Podlabin, Potpićan), a nakon 1945. i dva posljednja naša novoutemeljena grada: luka Ploče i industrijski profilirani Novi Lički Osik. Najznačajnije regulirano proširenje postojećega grada jest planska cjelina Novog Zagreba. (M. L.)

URBAN HERITAGE

On 18 December 2024, the Academy Library hosted Zlatko Karač, tenured full professor at the Institute of Urban Planning, Physical Planning and Landscape Architecture of the University of Zagreb's Faculty of Architecture who gave a lecture titled "Urban Heritage of Planned Cities in Croatia" which was organised as part

of the public lecture series by the Scientific Council for Architecture, Urban Planning and Landscaping of the Croatian Academy of Sciences and Arts. In his lecture, he pointed out that among exceptional examples of Croatian historical cities, particular importance is given to planned cities that emerged *ex nihilo* in strategic locations, often witnessing no previous settlement but as a result of special functional needs (agrarian colonies or commercial, military, industrial, religious and port cities). Such cities are found in all historical periods: in Greek colonies in the 4th century BC (Issa, Pharos, a colony near Lumbarda), in the topography of grid-like Roman cities of the *urbs quadrata* (Parentium, Iader) or the *castra* type (Mursa, Cibalae), as well as among planned medieval cities from the 13th to the 15th centuries (Korčula, Ston, Pag, Zagreb's Gradec), which introduced more substantial urban regulations promoting highly geometric plans (parts of Dubrovnik, Hvar, Trogir, Rab). The 16th-century Renaissance period features most prominently the theme of "ideal cities", with Karlovac as one among the more relevant examples in Europe, and Svetvinčenat as an interesting example in Istria. At the same time, "Turkish Croatia" witnessed the foundation of the square city Yeni Hissar (present Petrinja). The 18th-century Baroque period was dominated by new military cities (Bjelovar, Nova Gradiška), while the 19th century saw the emergence of planned tourist agglomerations (Lipik, Opatija) and early industrial conurbations (Đurđenovac, Belišće, Duga Resa). Exceptional examples of new industrial settlements with functionalist concepts emerged in the 1930s (Bata-ville / Borovo, Uble, Raša, Podlabin, Potpićan), and our last two newly founded cities after 1945: the port of Ploče and the industrial Novi Lički Osik. The most significant planned expansion of the existing city was the Novi Zagreb project. (M. L.)

O METEOROLOŠKIM MJERENJIMA NA OPSERVATORIJU ZAGREB-GRİČ

Hrvatsko povjerenstvo za geodeziju i geofiziku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti organiziralo je 20. prosinca

2024. u Knjižnici HAZU predavanja *Povijest meteoroloških mjerenja na Opservatoriju Zagreb-Grīč* i *Sadašnja i buduća mjerenja na Opservatoriju Zagreb-Grīč*. O povijesti mjerenja na Opservatoriju Zagreb-Grīč govorio je dr. sc. Antun Marki, viši predavač na Geofizičkom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu, a o sadašnjem položaju postaje i mjerenjima koja se provode od zagrebačkih potresa do danas govorila je Dubravka Rasol, dipl. ing., načelnica Sektora za meteorološka motrenja i klimatološke podatke Državnoga hidrometeorološkog zavoda. Mjerenja na Opservatoriju Zagreb-Grīč provodila su se neometano po pravilima meteorološke struke od 1861. sve do zagrebačkih potresa 2020. godine. Zgrada Državnoga hidrometeorološkog zavoda u kojoj se nalazio Opservatorij teško je oštećena u potresima, zbog čega su dijelovi Opservatorija privremeno premješteni na obližnje lokacije, pa je upitna održanost homogenosti meteoroloških vremenskih nizova podataka koji se u tom Opservatoriju prikupljaju pune 163 godine te predstavljaju osnovu za istraživanje klimatskih kolebanja i klimatskih promjena na području Hrvatske. Na skupu je istaknuto da su meteorološke informacije s Griča postale svakodnevica mnogih generacija stanovnika Zagreba i Hrvatske, pa je time i Opservatorij Zagreb-Grīč postao dio kulturne baštine i identiteta koji bi neizostavno valjalo u aktivnom obliku sačuvati za buduće generacije i nastaviti s prikupljanjem meteoroloških podataka i u obnovljenoj zgradi, u kojoj će se ubuduće nalaziti Hrvatski povijesni muzej. (M. L.)

ON METEOROLOGICAL MEASUREMENTS AT THE ZAGREB-GRİČ OBSERVATORY

On 20 December 2024, the Croatian Committee of Geodesy and Geophysics of the Croatian Academy of Sciences and Arts organized lectures "History of Meteorological Measurements at the Zagreb-Grič Observatory and Current and Future Measurements at the Zagreb-Grič Observatory" in the Academy Library. Dr Antun Marki, senior lecturer at the Geophysics Department of the Faculty of Science in Zagreb, spoke about the history of measurements at the Zagreb-Grič Observatory, while Eng. Dubravka Rasol, Head of the Weather Observation and Climate Data Sector at the Croatian Meteorological and Hydrological Service, discussed the current status of the station and the measurements carried out in the period from the Zagreb earthquakes to the present day. Meteorological measurements at the Zagreb-Grič Observatory were conducted uninterruptedly according to the rules of the meteorological profession from 1861 until the Zagreb earthquakes of 2020. The building of the Croatian Meteorological and Hydrological Service, which housed the Observatory, was severely damaged in the earthquakes, leading to the temporary relocation of parts of the Observatory to nearby locations. This caused concerns about the continuity of the homogeneous meteorological data sets which have been collected at the Observatory for 163 years and represent the basis for research on climate fluctuations and climate change in Croatia. It was pointed out that meteorological information from Grič had become part of daily life for many generations of Zagreb and Croatian residents, and thus, the Zagreb-Grič Observatory had become part of the cultural heritage and identity that should undoubtedly be preserved in an active form for future generations. It is also essential to continue collecting meteorological data in the newly restored building, which will be the future home of the Croatian History Museum. (M. L.)

PREMINUĆA

U godini 2024. napustili su nas redoviti članovi HAZU: akademik Nikša Gligo (6. travnja 1946. – 10. veljače 2024.), akademik Ivan Sondi (24. lipnja 1965. – 9. ožujka 2024.), akademik Radoslav Tomić (1. ožujka 1957. – 17. ožujka 2024.), akademkinja Vera Horvat Pintarić (7. ožujka 1926. – 27. ožujka 2024.), akademik Ksenofont Ilakovac (16. kolovoza 1928. – 30. travnja 2024.), akademik Luko Paljetak (19. kolovoza 1943. – 12. svibnja 2024.), akademik Ivan Gušić (17. studenog 1938. – 10. srpnja 2024.) i akademik Dragutin Skoko (24. srpnja 1930. – 6. rujna 2024.), dopisni članovi prof. emer. Robert Badinter (30. ožujka 1928. – 9. veljače 2024.), prof. emer. Bojan Bujić (6. listopada 1937. – 13. rujna 2024.) i prof. dr. sc. Luka Milas (17. listopada 1939. – 11. studenog 2024.) te članovi suradnici prof. emer. Vedran Žanić (11. kolovoza 1946. – 13. travnja 2024.) i prof. emer. Ibrahim Aganović (10. srpnja 1934. – 4. studenog 2024.).

Život i djelo svakoga od njih trajno su utkani u Akademijinu povjesnicu.

DECEASED MEMBERS

In 2024 the following Full Members of the Croatian Academy of Sciences and Arts died: Nikša Gligo (6 April 1946 – 10 February 2024), Ivan Sondi (24 June 1965 – 9 March 2024), Radoslav Tomić (1 March 1957 – 17 March 2024), Vera Horvat Pintarić (7 March 1926 – 27 March 2024), Ksenofont Ilakovac (16 August 1928 – 30 April 2024), Luko Paljetak (19 August 1943 – 12 May 2024), Ivan Gušić (17 November 1938 – 10 July 2024) and Dragutin Skoko (24 July 1930 – 6 September 2024). In 2024 also died Corresponding Members of the Croatian Academy Professor Robert Badinter, PhD (30 March 1928 – 9 February 2024), Professor Bojan Bujić, PhD (6 October 1937 – 13 September 2024) and Professor Luka Milas, PhD (17 October 1939 – 11 November 2024); as well as Associate Members Vedran Žanić, PhD (11 August 1946 – 13 April 2024) and Professor Ibrahim Aganović, PhD (10 July 1934 – 4 November 2024).

Their life and work will be remembered

SURADNICI U OVOM BROJU / CONTRIBUTORS IN THIS ISSUE

Dr. sc. Ana Batinić, znanstvena suradnica, Odsjek za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Dr. sc. Marijana Borić, znanstvena suradnica, Odsjek za povijest prirodnih i matematičkih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Ante Kovačića 5, 10000 Zagreb

Silvija Brkić Midžić, muzejska savjetnica, upraviteljica Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU, Gundulićeva 24, 10000 Zagreb

Nataša Daničić, viša knjižničarka, Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Strossmayerov trg 14, 10000 Zagreb

Dr. sc. Ljerkica Dulibić, znanstvena savjetnica u trajnom izboru, Strossmayera galerija starih majstora HAZU, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Akademik Igor Fisković, prof. emer., Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

Akademik Kažimir Hraste, redoviti profesor Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu, Glagoljaška 18a, 21000 Split

Akademik Mladen Juračić, redoviti profesor u trajnom zvanju u mirovini, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Horvatovac 95, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. Vjera Katalinić, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, Odsjek za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Dr. sc. Ana Lederer, viša znanstvena suradnica, Odsjek za povijest hrvatskoga kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Marijan Lipovac, prof., Ured za odnose s javnošću i medije HAZU, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, redoviti profesor u trajnom zvanju, Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Jordanovac 110, 10000 Zagreb

Akademik Velimir Neidhardt, prof. emer., predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Akademik Boris Senker, prof. em., glavni urednik Glasnika HAZU, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

Filip Turković-Krnjak, viši kustos, Gliptoteka HAZU, Strossmayerov trg 14, 10000 Zagreb

Akademik Igor Vlahović, redoviti profesor u trajnom zvanju, Rudarsko-geološko-naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Pierottijeva 6, 10000 Zagreb

AUTORI FOTOGRAFIJA: **Vedran Benović** (str. 24.), **Maja Crkvenčić** (str. 22.), **Damir Fabijanić** (Korice, str. 2., 5., 6., 9., 10-11., 12., 14., 17., 18., 20., 32., 36., 40., 59., 62., 65.), **Ivan Ferenčak** (str. 28.), **Gordana Jerabek** (str. 27.), **Mladen Juračić** (str. 52.), **Vjera Katalinić** (str. 44.), **Marijan Lipovac** (str. 54. u sredini i dolje, 71., 74., 75., 76., 77., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 87., 89., 90., 91., 93., 94.), **Kristina Polak Bobić** (str. 35., 35.), **Filipa Sršen** (str. 59., 61.), **Igor Vlahović** (str. 16.), **Denis Vokić** (str. 24., 25., 26.), **Goran Vranić** (str. 30. dolje)

POPIS LIKOVNIH PRILOGA / FIGURES AND TABLES

- Str. 2.** Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt
Str. 5. Spomenik Josipa Jurja Strossmayera pored palače HAZU u Zagrebu
Str. 6. i 8. Faksimil Škrinje sv. Šimuna u palači HAZU u Zagrebu
Str. 10.-11. i 12. Škrinja sv. Šimuna na izložbi *Hrvati – kršćanstvo, kultura, umjetnost* u Vatikanskim muzejima 1999.
Str. 13. Pročelje Škrinje sv. Šimuna
Str. 14. Starogradsko polje na Hvaru
Str. 16. Otok Jabuka
Str. 17. Suhozidi na Krku
Str. 18. Palača Milesi u Splitu
Str. 20. Unutrašnjost Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu
Str. 22. Milivoj Uzelac: *Portret ljekarnika Hinka Brodjavina*
Str. 24.-26. Portreti iz Zbirke portreta hrvatskih ljekarnika
Str. 27. Detalj postava izložbe *Portreti hrvatskih ljekarnika* u galeriji Klovićevi dvori
Str. 28. Postav izložbe *Sjaj u tami. Nizozemsko slikarstvo 17. stoljeća u hrvatskim zbirkama* u galeriji Klovićevi dvori
Str. 30 gore i 31. Završna konferencija projekta *Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama* u Knjižnici HAZU 13. prosinca 2024.
Str. 30. Joost Cornelisz Droochsloot: *Seoski sajam* i prema Melchioru d'Hondecoeteru: *Guske i patke u krajoliku s ruševinama* (Strossmayerova galerija starih majstora HAZU)
Str. 32. Spomenik Marka Marulića u Splitu, rad Ivana Meštrovića
Str. 34. i 35. Izložba *Marko Marulić i Akademija* u Knjižnici HAZU 2024.
Str. 36. Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU u Zagrebu
Str. 38., 39. i 41. Naslovnice *Kronike Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU* i njenih tematskih otisaka
Str. 40. Preporodna dvorana u Zavodu za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU u Zagrebu
str. 42. Plakat konferencije *Glazba, multikulturalnost i društvenost u salonima srednje i južne Europe u XIX. stoljeću* održane u Bukureštu 2020.
Str. 43. Kazalište Odeon, koncertna dvorana Athenaeum i glavna zgrada Sveučilišta za arhitekturu i urbanizam „Ion Mincu“ u Bukureštu
Str. 52. Akademik Ivan Gušić na Mljetu 2008.
Str. 54. Akademik Ivan Gušić na Danima otvorenih vrata HAZU 2011., na skupštini HAZU 2024. i na promociji *Glasnika HAZU* 2017.
Str. 55. Prvi sastanak uredništva *Glasnika HAZU* 2014.
Str. 56. Portret Marka Antuna de Dominisa
Str. 59. Otvorenje izložbe *Marko Antun de Dominis – pogled u novo doba* u palači Milesi u Splitu
Str. 60. Katedrala i Mala palača Dominis u Rabu
Str. 61. Izložba *Marko Antun de Dominis – pogled u novo doba* u palači Milesi u Splitu
Str. 62. Nadgrobni spomenik Petra Preradovića na Mirogoju, rad Ivana Rendića
str. 63. Nacrti za mozaik za nadgrobni spomenik Eugena Kumičića na Mirogoju
Str. 65. Spomenik Andrije Kačića Miošića u Zagrebu, rad Ivana Rendića
Str. 66. Prijevoz skulptura Ivana Rendića iz palače JAZU u Gipsoteku 1938.; Dvorana Rendić, Valdec – stalni postav Gipsoteke iz 1947.; Portret Ivana Rendića
Str. 67. Poprsje Ivana Gundulića i skulptura *Aurora (Zora puca)*, radovi Ivana Rendića
Str. 68-69. Portreti redovitih članova HAZU izabranih 2024.

- Str. 71.** Predavanje Hane Breko *Cantilena romana vs. cantilena beneventana – glazba istočne obale Jadrana u srednjemu vijeku* u Knjižnici HAZU 7. ožujka 2024.
Str. 73. Videokonferencija *Očuvanje zakonitosti u postupcima prostornog uređenja i gradnje* 27. veljače 2024.
Str. 74. Predstavljanje partitura i nosača zvuka akademika Frane Paraća *Carmina Krležiana / Missa Maruliana* u Knjižnici HAZU 15. veljače 2024.
Str. 75. Predstavljanje prvog kola *Djela Miroslava Krleže* u HNK u Zagrebu 9. ožujka 2024.
Str. 76. Osnivačka skupština Znanstvenog vijeća za medicinu i tehniku HAZU u Knjižnici HAZU 19. ožujka 2024.
Str. 77. Predstavljanje monografije *Arhitekt Josip Slade Šilović: Graditeljska djela u Knjaževini Crnoj Gori 1877-1900.* u Knjižnici HAZU 26. ožujka 2024.
Str. 78. Proslava 40. godišnjice Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Osijeku u auli Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku 14. travnja 2024.
Str. 79. Zbornik radova s 50. *Dana Hvarskega kazališta*; Znanstveni skup *Četiri i pol stoljeća kajkavske pismenosti* u Varaždinu 23. svibnja 2024.
Str. 80. Predstavljanje knjige akademika Velimira Neidhardta *Arhitektura predsjedanja* u NSK u Zagrebu 13. lipnja 2024.
Str. 81. Predstavljanje Fonda *Zlatko i Joyce Baloković* u Knjižnici HAZU 11. rujna 2024.
Str. 82. Predstavljanje knjige *Sveci, životinje i legende* akademika Željka Cvetnića u Knjižnici HAZU 18. rujna 2024.
Str. 83. Predstavljanje dva kapitalna djela iz povijesti hrvatske medicine u Knjižnici HAZU 4. listopada 2024.; *Znanstveni sabor Slavonije i Baranje* u Osijeku 17. listopada 2024.
Str. 84. Znanstveni skup *Fran Kurelac i njegovo djelo* u Knjižnici HAZU 18. listopada 2024.
Str. 85. Lady Jadranka Njerš Beresford-Peirse u posjetu HAZU 31. listopada 2024.
Str. 86. Okrugli stol *Geotermalna energija u Hrvatskoj – sadašnjost i budućnost* u Knjižnici HAZU 7. studenog 2024.; *Drugi hrvatski simpozij o umjetnoj inteligenciji* u Knjižnici HAZU 5. studenog 2024.
Str. 87. Prvi simpozij *Za žene u znanosti* u Knjižnici HAZU 8. studenog 2024.
Str. 88. Predstavljanje znanstvene monografije *Drago Ibler. Arhitektura kao ideja života* u Knjižnici HAZU 13. studenog 2024.
Str. 89. Naslovnica zbornika radova *Hrvatsko-ugarska nagodba: institucije i stvarnost*; Okrugli stol *Inovacije u kružnom gospodarstvu* u Knjižnici HAZU 3. prosinca 2024.
Str. 90. Znanstvenostručni skup *Budućnost hrvatske jezične politike* u Knjižnici HAZU 4. prosinca 2024.
Str. 91. 21. *Prosinac dermatovenerološki simpozij u hotelu Westin u Zagrebu* 6. prosinca 2024.; 11. znanstveni sastanak *Tumori prostate* u Knjižnici HAZU u Zagrebu 6. prosinca 2024.
Str. 92. Zbornik radova *Krležinih dana u Osijeku* 2023.
Str. 93. Naslovnica knjige *Zrcaljenja. Drama i kazalište u zrcalu kazališnohistoriografske i muzejske prakse* Martine Petranović
Str. 94. Predavanje Zlatka Karača *Urbanističko naslijeđe planski osnovanih gradova u Hrvatskoj* u Knjižnici HAZU 18. prosinca 2024.; Predavanja o meteorološkim mjerenjima na Opservatoriju Zagreb-Grič u Knjižnici HAZU 20. prosinca 2024.

Na prednjim koricama: Škrinja sv. Šimuna u Zadru; Predlist: Detalj spomenika Marka Marulića u Splitu, rad Ivana Meštrovića

Na poledini korica: Detalj spomenika Andrije Kačića Miošića u Zagrebu, rad Ivana Rendića; Zalist: Obala u blizini Bala u Istri

ISSN 1849-4838

9 771849 483002